

Fundusze Europejskie
dla Lubuskiego

Rzeczpospolita
Polska

Dofinansowane przez
Unię Europejską

Plan
Strategiczny dla
Wspólnej
Polityki
Rolnej
na lata 2023-2027

STOWARZYSZENIE LOKALNA GRUPA DZIAŁANIA MIĘDZY ODRA A BOBREM

LOKALNA STRATEGIA ROZWOJU 2021-2027

ZABÓR

Maj, 2023

Spis treści

ROZDZIAŁ I CHARAKTERYSTYKA PARTNERSTWA LOKALNEGO	4
1. Nazwa LGD i forma prawna	4
2. Opis procesu tworzenia partnerstwa	4
3. Opis struktury LGD.....	11
4. Informacja o składzie organu decyzyjnego.....	12
5. Charakterystyka rozwiązań stosowanych w procesie decyzyjnym.....	12
6. Dokumenty regulujące funkcjonowanie LGD.....	14
ROZDZIAŁ II CHARAKTERYSTYKA OBSZARU I LUDNOŚCI OBJĘTEJ WDRAŻANIEM LSR.....	15
1. Opis obszaru	15
2. Mapa obszaru objętego LSR.....	17
3. Spójność społeczna, gospodarcza i środowiskowa obszaru	18
ROZDZIAŁ III PARTYCYPACYJNY CHARAKTER LSR	22
1. Zaangażowanie w opracowywanie strategii	22
2. Grupy interesu zaangażowane w opracowywanie strategii.....	26
3. Metody/platformy/narzędzia	26
4. Dane z konsultacji społecznych.....	31
5. Wyniki przeprowadzonej analizy wniosków z konsultacji	31
6. Grupy/organizacje/związki.....	33
7. Planowane działania mobilizacji.....	33
8. Planowane działania wzmocnienia partnerskiej współpracy członków.....	34
9. Planowane działania rozwinięcia współpracy pomiędzy podmiotami	35
ROZDZIAŁ IV ANALIZA POTRZEB I POTENCJAŁU LSR	36
1. Analiza potrzeb rozwojowych i potencjałów obszaru.....	36
2. Grupy docelowe	50
3. Wsparcie inicjatyw lokalnych i – ponadlokalnych	51
ROZDZIAŁ V SPÓJNOŚĆ, KOMPLEMENTARNOŚĆ I SYNERGIA.....	51
1. Zgodność i komplementarność LSR.....	51
2. Integracja sektorów, partnerów, zasobów oraz branż	55
ROZDZIAŁ VI CELE I WSKAŹNIKI.....	55
1. Specyfikacja i opis celów.....	55
2. Podział celów ze względu na źródła finansowania.....	67
3. Przedsięwzięcia w ramach RLKS.....	67
4. Przypisanie wskaźników do celów i przedsięwzięć	74
ROZDZIAŁ VII SPOSÓB WYBORU I OCENY OPERACJI ORAZ SPOSÓB USTANAWIANIA KRYTERIÓW WYBORU.....	77
1. Charakterystyka wewnętrznej organizacji pracy LGD	77
2. Ustanawianie i zmiany kryteriów wyboru	77
3. Innowacyjność w kryteriach wyboru	79
4. Projekty grantowe/własne/w partnerstwie	79
ROZDZIAŁ VIII PLAN DZIAŁANIA.....	80
1. Charakterystyka harmonogramu	80
2. Kamienie milowe	81
ROZDZIAŁ IX PLAN FINANSOWY LSR.....	82
1. Źródła finansowania działalności LGD	82
2. Powiązania źródeł finansowania z celami LSR	83
ROZDZIAŁ X MONITORING I EWALUACJA	85

1. Elementy Strategii podlegające monitoringowi.....	85
2. Kryteria sporządzania oceny ewaluacyjnej i sposób pomiaru	86
3. Czas i okres przeprowadzenia oceny ewaluacyjnej	86
ZAŁĄCZNIKI.....	87
Formularz 1: Cele i przedsięwzięcia.....	87
Formularz 2: Plan działania.....	91
Formularz 3: Budżet LSR.....	97
Formularz 4: Plan wykorzystania budżetu LSR.....	98
TABEL	99
SPIS RYSUNKÓW	99
SPIS DIAGRAMÓW.....	99
SPIS WYKRESÓW	100

1. Nazwa LGD i forma prawna

Stowarzyszenie Lokalna Grupa Działania Między Odrą a Bobrem powołano w oparciu o przepisy ustawy z dnia 7 kwietnia 1989 r. Prawo o stowarzyszeniach (Dz. U. z 2001 r. Nr 79, poz. 855, z późn. zm.), ustawy z dnia 7 marca 2007 o wspieraniu rozwoju obszarów wiejskich z udziałem środków z Europejskiego Funduszu Rolnego na rzecz Rozwoju Obszarów Wiejskich (Dz.U. z 2013 r., poz. 173), rozporządzenia Rady (WE) nr 1698/2005 z dnia 20 września 2005 r. w sprawie wsparcia rozwoju obszarów wiejskich przez Europejski Fundusz Rolny na rzecz Rozwoju Obszarów Wiejskich (Dz. Urz. UE L 277 z 21.10.2005.). **Stowarzyszenie zostało zarejestrowane w Krajowym Rejestrze Sądowym w dniu 13 lutego 2008 r. pod nr KRS 0000299256. Formą prawną partnerstwa, jakim jest lokalna grupa działania jest stowarzyszenie „specjalne” posiadające osobowość prawną.** Obecnie Stowarzyszenie działa w oparciu o następujące przepisy:

- ✓ ustawy z dnia 7 kwietnia 1989 r. Prawo o stowarzyszeniach Dz. U. 1989 Nr 20 poz. 104 (Dz. U. z 2020 r. poz. 2261 z późn. zm.),
- ✓ ustawy z dnia 20 lutego 2015 r. o wspieraniu rozwoju obszarów wiejskich z udziałem środków Europejskiego Funduszu Rolnego na rzecz Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2014–2020 Dz. U. 2015 poz. 349 (Dz. U. z 2022 r. poz. 1234, 1270 z późn. zm.),
- ✓ ustawy z dnia 20 lutego 2015 r. o rozwoju lokalnym z udziałem lokalnej społeczności (Dz. U. z 2022 r. poz. 943, z 2023 r. poz. 412 z późn. zm.),
- ✓ rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2021/2115 z dnia 2 grudnia 2021 r. ustanawiającego przepisy dotyczące wsparcia planów strategicznych sporządzanych przez państwa członkowskie w ramach wspólnej polityki rolnej (planów strategicznych WPR) i finansowanych z Europejskiego Funduszu Rolniczego Gwarancji (EFRG) i z Europejskiego Funduszu Rolnego na rzecz Rozwoju Obszarów Wiejskich (EFRROW) oraz uchylającego rozporządzenia (UE) nr 1305/2013 i (UE) nr 1307/2013;
- ✓ rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2021/1060 z dnia 24 czerwca 2021 r. ustanawiające wspólne przepisy dotyczące Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego, Europejskiego Funduszu Społecznego Plus, Funduszu Spójności, Funduszu na rzecz Sprawiedliwej Transformacji i Europejskiego Funduszu Morskiego, Rybackiego i Akwakultury, a także przepisy finansowe na potrzeby tych funduszy oraz na potrzeby Funduszu Azylu, Migracji i Integracji, Funduszu Bezpieczeństwa Wewnętrznego i Instrumentu Wsparcia Finansowego na rzecz Zarządzania Granicami i Polityki Wizowej
- ✓ treść zapisów Interwencji I 13.1 - LEADER/Rozwój Lokalny Kierowany przez Społeczność (RLKS) Planu Strategicznego dla Wspólnej Polityki Rolnej na lata 2023-2027;
- ✓ ustawy ZFŚE z dnia 28 kwietnia 2022 r. o zasadach realizacji zadań finansowanych ze środków europejskich w perspektywie finansowej 2021-2027 (Dz. U. z 2022 r. poz. 1079);
- ✓ rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2016/679 z dnia 27 kwietnia 2016 r. w sprawie ochrony osób fizycznych w związku z przetwarzaniem danych osobowych i w sprawie swobodnego przepływu takich danych oraz uchylenia dyrektywy 95/46/WE (ogólne rozporządzenie o ochronie danych) (Dz. Urz. UE L 119 z 04.05.2016 z późn. zm.);

oraz zapisów Statutu.

2. Opis procesu tworzenia partnerstwa

Pierwsze próby utworzenia Lokalnej Grupy Działania LGD wokół miasta Zielona Góra sięgają połowy roku 2007, kiedy to pod patronatem Starosty Zielonogórskiego podjęto pierwsze próby zawiązania Stowarzyszenia. Zaangażowało się w nie 8 z 10 gmin powiatu zielonogórskiego (pozostałe 2 gminy już wcześniej zgłosiły swój akces do Regionu Kozła i nie wyraziły zainteresowania przynależnością do nowo tworzonej LGD). Działania te okazały się jednak mało efektywne, dlatego jeszcze tego samego roku, jesienią inicjatywę w tym zakresie przejął Wójt Gminy Zabór. Prace legislacyjne nabrały tempa, przygotowano projekty dokumentów założycielskich oraz opracowano harmonogram działań. Dokumenty przesłano także czterem gminom z powiatów ościennych, które z racji swego położenia mogły współtworzyć jednolity obszar. Inicjatywa powstania LGD należała więc do samorządowców powiatu zielonogórskiego, ale od początku w spotkaniach poprzedzających powołanie Stowarzyszenia brali również udział przedstawiciele organizacji pozarządowych oraz działających na tym terenie

przedsiębiorcy. Skorzystano również z doświadczeń innej, utworzonej kilka lat wcześniej organizacji - Porozumienie Wzgórz Dalkowskich. Przez cały etap tworzenia widoczne były atuty podejścia LEADER opierające się na trójsektorowości wyrażającej się we współpracy sektora publicznego, gospodarczego i społecznego, realizując interes wszystkich grup partnerstwa zlokalizowanych na obszarze spójnym terytorialnie. Po tym jak rady gmin przyjęły odpowiednie uchwały intencyjne o przystąpieniu do LGD, zwołano zebranie założycielskie, które odbyło się w dniu 16 listopada 2007 r. w Sali Konferencyjnej Urzędu Gminy Zabór. Na zebraniu przyjęto uchwałę powołującą Stowarzyszenie, zatwierdzono Statut organizacji, a następnie, powołano wybieralne władze Stowarzyszenia, którymi są Walne Zebranie Członków, Zarząd, Rada i Komisja Rewizyjna. Nadzór nad Stowarzyszeniem sprawuje Marszałek Województwa Lubuskiego. Lokalna Grupa Działania Między Odrą a Bobrem (LGD MOaB) jest organizacją otwartą na nowych członków z terenu objętego jej działaniem. Stowarzyszenie zgodnie z zapisem w Statucie może posiadać członków: Zwyczajnych, Wspierających, Honorowych. Członkiem zwyczajnym Stowarzyszenia zostają pełnoletnie osoby fizyczne, osoby prawne, w tym jednostki samorządu terytorialnego, akceptujące cele Stowarzyszenia, działające na rzecz rozwoju obszarów wiejskich. Należy podkreślić, iż proces tworzenia niniejszej Strategii uwypuklił funkcjonowanie partnerstwa poprzez sieć wzajemnych relacji interesariuszy. Dokonali oni analizy i diagnozy sytuacji w regionie współuczestnicząc w analizie SWOT, ankietach, wyrażaniu opinii, ale również zbierając informacje wśród społeczeństwa m.in. podczas warsztatów, jako ich odbiorcy [ROZDZIAŁ III PARTYCYPACYJNY CHARAKTER LSR], [ROZDZIAŁ IV ANALIZA POTRZEB I POTENCJAŁU LSR]. Fakt ten potwierdza liczne, a zarazem reprezentatywne względem zdiagnozowanych grup interesariuszy, uczestnictwo członków społeczności w bezpośrednim opracowaniu Lokalnej Strategii Rozwoju (LSR) Stowarzyszenia, co jest priorytetem we wzmacnianiu trafności, adekwatności, odpowiedzialności i efektywności jej wdrażania i oczekiwanych wyników [ROZDZIAŁ III PARTYCYPACYJNY CHARAKTER LSR].

Doświadczenie LGD, w szczególności dotyczące realizacji projektów o zakresie podobnym do zakresu wsparcia przewidzianego w LSR, najlepiej obrazuje zestawienie osiągniętych wskaźników LSR 2014-2020. Zrealizowane cele i przedsięwzięcia LSR są zgodne z celami PROW 2014-2020, a także Strategią Rozwoju Województwa Lubuskiego 2020 oraz Strategią Rozwoju Powiatu Zielonogórskiego na lata 2014-2022. Funduszem EFSI stanowiącym źródło finansowania LSR w latach 2016-2020 jest Europejski Fundusz Rolny na rzecz Rozwoju Obszarów Wiejskich. Wysokość udzielonego wsparcia jest zgodna z wytycznymi Programu Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2014-2020. Lokalna Grupa Działania Między Odrą a Bobrem sfinansowała w ramach LSR operacje przyczyniające się do realizacji czterech celów głównych [ROZDZIAŁ III PARTYCYPACYJNY CHARAKTER LSR].

Tabela 1 Zakładane wartości wsparcia na realizację LSR 2014-2020 przez LGD MOaB

Cel główny LSR		Zakładana kwota wsparcia na realizację operacji w ramach celu [zł]	Zakładana kwota wsparcia na realizację operacji w ramach celu [euro]
1.	Wykorzystanie zasobów naturalnych i lokalnego potencjału do rozwoju zróżnicowanych form turystyki.	1 510 185,36	377 546,34
2	Wykorzystanie rosnącego zaangażowania mieszkańców w funkcjonowanie społeczeństwa obywatelskiego i organizację życia publicznego.	3 216 154,32	804 038,58
3	Wzrost aktywności gospodarczej na terenie LSR poprzez tworzenie i rozwój MSP zarejestrowanych w systemie REGON	5 029 660,32	1 257 415,08
4	Przeciwdziałanie i zwalczanie wykluczenia społecznego, związanego z trudniejszym dostępem do rynku pracy i usług publicznych, w tym edukacyjnych, zdrowotnych, kulturalnych i sportowo-rekreacyjnych	80 000,00	20 000,00
Razem:		9 836 000,00	2 459 000,00

Źródło: Ewaluacja zewnętrzna Lokalnej Strategii Rozwoju Stowarzyszenia LGD MOaB

Tabela 2 Postęp finansowy w realizacji LSR 2014-2020, stan na 31.12.2021 r.

Nazwa przedsięwzięcia	Budżet w LSR [PLN]	Pomoc przyznana		Pomoc wypłacona	
		Realizacja budżetu [PLN]	Realizacja budżetu [%]	Realizacja budżetu [PLN]	Realizacja budżetu [%]
1.1.1 Wsparcie rozwoju lokalnej turystyki: - Realizacja (1 530 000 zł) - Projekt współpracy (70 000 zł)	1 210 185,36	1 210 185,36	100,00%	1 210 185,36	100,00
1.1.1 Liczba zrealizowanych projektów współpracy	70 000,00	70 000,00	100,00%	69 998,09	100,00
1.2.1. Rozwój i promocja turystyki tematycznej: - Projekt grantowy (70 000 zł)	300 000,00	299 993,00	100,00%	299 993,00	100,00
2.1.1 Wsparcie dla rozwoju integracji społecznej poprzez inwestycje w infrastrukturę kulturalną i rekreacyjną: - Realizacja (zł)	3 119 783,32	1 343 242,00	43,06%	1343242,00	43,06
2.2.1 Wsparcie dla lokalnych inicjatyw społecznych: - Projekt grantowy (96371,00 zł) - Aktywizacja (10 000 zł)	96 371,00	96 371,00	100,00%	96 371,00	100,00
3.1.1 Wsparcie finansowe na podejmowanie działalności gospodarczej: - Realizacja (2 100 000 zł)	3 849 614,88	2 390 000,00	62,08%	2 390 000,00	62,08
3.2.1 Wsparcie finansowe dla podmiotów prowadzących działalność: - Realizacja (1 500 000 zł)	1 106 045,44	1 153 283,00	104,27%	1153283,00	104,27
3.3.1 Wsparcie dla lokalnego biznesu: - Aktywizacja (26000 zł) - Projekt współpracy (74000 zł)	74 000,00	-	0,00%	-	0,00
4.1.1 Wsparcie dla włączenia społecznego: - Projekt grantowy (90000 zł) - Aktywizacja (15000 zł)	80 000,00	56 555,00	70,69%	-	0,00
Koszty bieżące	1 877 640,00	1 877 640,00	100,00%	1 520 816,81	81,00
Działania aktywizacyjne realizowane na terenie LSR.	100 000,00	100 000,00	100,00%	72 481,72	72,48
	RAZEM	8 597 269,36		8 156 370,98	

Źródło: Sprawozdanie z realizacji LSR za rok 2021 Stowarzyszenia Lokalna Grupa Działania Między Odrą a Bobrem

Tabela 3 Rzeczowy postęp w realizacji LSR Stowarzyszenia Lokalna Grupa Działania Między Odrą a Bobrem 2014-2020, stan na 31.12.2021 r.

Cel ogólny	Cel szczegółowy	Wskaźniki rezultatu	Jednostka miary	Stan początkowy	Stan docelowy	Realizacja (%)	Przedsięwzięcie	Wskaźniki produktu	Jednostka miary	Stan docelowy	Realizacja (%)			
											U	P		
1. Wykorzystanie zasobów naturalnych i lokalnego potencjału do rozwoju zróżnicowanych form turystyki.	1.1 Wzrost atrakcyjności turystycznej i rekreacyjnej obszaru LGD poprzez wykorzystanie potencjału przyrodniczego oraz dostępnej infrastruktury.	Liczba obiektów wykonanych w ramach realizacji LSR, identyfikowanych przez użytkowników infrastruktury turystycznej i rekreacyjnej na terenie LGD	szt.	0	14	85,71%	1.1.1 Wsparcie rozwoju lokalnej turystyki	Liczba nowych obiektów infrastruktury turystycznej i rekreacyjnej	szt.	12	83,33	83,33		
								Liczba przebudowanych obiektów infrastruktury turystycznej i rekreacyjnej					100,00	100,00
								Długość wybudowanych lub przebudowanych ścieżek rowerowych i szlaków turystycznych						
		Liczba przygotowanych projektów współpracy	100,00	100,00										
		Liczba zrealizowanych projektów współpracy			100,00	100,00								
Liczba projektów współpracy wykorzystujących lokalne zasoby turystyczne	szt.	0	1	100,00%										

2. Wykorzystanie rosnącego zaangażowania mieszkańców w funkcjonowanie społeczeństwa obywatelskiego i organizację życia publicznego.	2.1 Zwiększenie ilości miejsc integracji społecznej oraz poprawa stanu i wyposażenia obiektów już funkcjonujących.	Liczba osób korzystających z nowopowstałej infrastruktury (rocznie)	liczba osób	0	6000	bd	2.1.1 Wsparcie dla rozwoju integracji społecznej poprzez inwestycje w infrastrukturę kulturalną i rekreacyjną	Liczba nowych obiektów infrastruktury turystycznej i rekreacyjnej (oraz kulturalnej)	szt.	28	57,14	57,14
								Liczba przebudowanych obiektów infrastruktury turystycznej i rekreacyjnej (oraz kulturalnej)	szt.	2	300,00	300,00
	obszarze turystyki kulturowej i historycznej, związanej m.in. ze szlakami tematycznymi takimi jak: Lubuski Szlak Miodu i Wina, szlaki militariów i fortyfikacji, Szlak Odry, Szlak Pałaców i Parków	Liczba turystów korzystających z obiektów infrastruktury turystycznej i rekreacyjnej	liczba osób	0	5000	bd	1.2.1. Rozwój turystyki tematycznej:	Liczba nowych obiektów infrastruktury turystycznej i rekreacyjnej - konkurs	szt.	3	133,33	133,33

	inicjatyw kulturalno-społecznych, edukacyjnych, rekreacyjnych i sportowych, których celem jest integracja	Liczba osób biorących udział w imprezach przedsięwzięciach aktywizujących wspartych w ramach realizacji LSR	liczba osób	0	800	1028	2.2.1 Wsparcie dla lokalnych inicjatyw społecznych	Liczba wydarzeń/imprez - projekt grantowy	szt.	11	100,00	100,00
3. Wzrost aktywności gospodarczej na terenie LSR poprzez tworzenie i rozwój MSP zarejestrowanych w systemie REGON	3.1 Rozwój lokalnej przedsiębiorczości poprzez wsparcie dla osób podejmujących działalność gospodarczą	Liczba utworzonych miejsc pracy	ekwiwalent pełnego czasu pracy (EPC)	0	32	87,50%	3.1.1 Wsparcie finansowe na podejmowanie działalności gospodarczej	Liczba zrealizowanych operacji polegających na utworzeniu nowego przedsiębiorstwa	szt.	32	87,50	87,50
	3.2 Rozwój lokalnej przedsiębiorczości poprzez wsparcie dla działających podmiotów gospodarczych.	Liczba utworzonych miejsc pracy/Liczba utrzymanych miejsc pracy	ekwiwalent pełnego czasu pracy (EPC)	0	12	116,67%	3.2.1 Wsparcie finansowe dla podmiotów prowadzących działalność	Liczba zrealizowanych operacji polegających na rozwoju istniejącego przedsiębiorstwa	szt.	7	100,00	100,00

	3.3 Rozwój lokalnej przedsiębiorczości poprzez wsparcie inicjatyw okobiznesowych	Liczba osób korzystających ze wsparcia w celu rozwoju lokalnej przedsiębiorczości	liczba osób	0	1	0	3.3.1 Wsparcie dla lokalnego biznesu	Liczba wydarzeń/ imprez - aktywizacja	szt.	1	0,00	0,00
								Liczba uczestników projektu współpracy	szt.	70	0,00	0,00
								Liczba przygotowanych projektów współpracy	szt.	1	0,00	0,00
								Liczba zrealizowanych projektów współpracy	szt.	1	0,00	0,00
4.Przeciwdziałanie i zwalczanie wykluczenia społecznego, związanego z trudniejszym dostępem do rynku pracy i usług publicznych, w tym edukacyjnych, zdrowotnych kulturalnych i sportowo-rekreacyjnych	4.1 Zwiększenie ilości inicjatyw dotyczących ekonomii społecznej oraz dostępu do wiedzy i dobrych praktyk związanych z działalnością gospodarczą i społeczną na rzecz środowiska lokalnego	Liczba osób objętych wsparciem w ramach inicjatyw z zakresu ekonomii społecznej	liczba osób	0	80	0	4.1.1 Wsparcie dla włączenia społecznego	Liczba wydarzeń/imprez - projekt grantowy	szt.	4	0,00	0,00
								Liczba spotkań/wydarzeń adresowanych do mieszkańców - aktywizacja	szt.	4	0,00	0,00

Źródło: Ewaluacja zewnętrzna Lokalnej Strategii Rozwoju Stowarzyszenia Lokalna Grupa Działania Między Odrą a Bobrem

Szczegółowe dane dotyczące stanu wdrażania/realizacji LSR w ramach Programu Rozwoju Obszarów Wiejskich (PROW) 2014-2020, można odnaleźć w dokumencie pn. *Ewaluacja zewnętrzna Lokalnej Strategii Rozwoju Stowarzyszenia Lokalna Grupa Działania Między Odrą a Bobrem* (raport dostępny na stronie <http://www.miedzyodrabobrem.pl/art,739,raport-z-ewaluacji-zewnetrznej-lsr.html>, data przygotowania raportu grudzień 2022 r., przygotowany przez niezależny podmiot). Stowarzyszenie LGD MOaB realizując projekty w ramach poprzedniej perspektywy finansowej w swoich działaniach odwoływało się do zasady partnerstwa, porozumienia i współdziałania, co wpłynęło nie wątpliwie na rozwój obszarów wiejskich obszaru działania LGD MOaB. Autem LGD MOaB jest posiadanie doświadczenia we wdrażaniu podejścia RLKS/Leader o zakresie podobnym do zakresu przewidzianego w ramach aktualnej LSR, czyli: rozwoju potencjału turystycznego obszaru LGD, przedsiębiorczości, infrastruktury oraz działań ukierunkowanych na wspieranie grup docelowych przewidzianych w niniejszej strategii [ROZDZIAŁ IV ANALIZA POTRZEB I POTENCJAŁU LSR, pkt 2].

3. Opis struktury LGD

Struktura LGD MOaB, charakterystyka jej członków oraz skład grup jest reprezentatywny dla lokalnej społeczności i uwzględnia przedstawicieli sektora publicznego, społecznego, gospodarczego, a także innych grup szczególnie istotnych z punktu widzenia realizacji LSR oraz mieszkańców.

Członkami Stowarzyszenia są przedstawiciele lokalnych grup interesów społeczno-gospodarczego z sektorów: publicznego, społecznego i gospodarczego (co najmniej po 1 przedstawicielu dla każdej grupy interesu z każdej gminy). Na obszarze liczącym prawie 121 000 km², który zamieszkuje ponad 66 tysięcy mieszkańców, Stowarzyszenie skupia szeroką gamę 57 interesariuszy, działających na rzecz rozwoju wsi i ludności ją zamieszkującej. Do grupy interesu sektora publicznego należą m.in.: gminy, członkowie rady gmin i powiatu. Do grupy interesu sektora społecznego, należą w szczególności: mieszkańcy, organizacje pozarządowe, organizacje społeczno-zawodowe rolników, w tym koła gospodyń wiejskich, inne dobrowolne zrzeszenia i ruchy obywatelskie jak OSP. Do grupy interesu sektora gospodarczego, należą w szczególności podmioty prowadzące działalność gospodarczą.

Tabela 4 Wykaz zróżnicowania przedstawicieli

Gmina	Liczba reprezentujących	Sektor
Gmina Bojadła	1	PUBLICZNY
	3	SPOŁECZNY
	1	GOSPODARCZY
Miasto i Gmina Czerwieńsk	1	PUBLICZNY
	1	GOSPODARCZY
	3	SPOŁECZNY
Gmina Kolsko	1	PUBLICZNY
	2	SPOŁECZNY
	1	GOSPODARCZY
Miasto i Gmina Nowogród Bobrzański	1	PUBLICZNY
	6	SPOŁECZNY
	3	GOSPODARCZY
Miasto i Gmina Sulechów	1	PUBLICZNY
	3	GOSPODARCZY
	3	SPOŁECZNY
Gmina Świdnica	1	PUBLICZNY
	6	SPOŁECZNY
	1	GOSPODARCZY
Gmina Trzebiechów	1	PUBLICZNY
	1	GOSPODARCZY
	3	SPOŁECZNY
Gmina Zabór	1	PUBLICZNY

	8	SPOŁECZNY
	2	GOSPODARCZY
Członkowie z poza obszaru działania LGD MOaB	2	SPOŁECZNY

Źródło: Opracowanie własne

Koncepcja funkcjonowania Stowarzyszenia umożliwia wspólne działanie na różnych płaszczyznach przedstawicieli z różnych grup interesu. Wskazane grupy potwierdzają poszanowanie zasadzie partnerstwa jako, że żadna z grup interesu nie posiada decydującego głosu w stosunku do pozostałych podmiotów/przedstawicieli. Decentralizacja zarządzania i finansowania zapewnia stabilność działania Stowarzyszenia oraz równe dążenie każdego podmiotu do zapewnienia zrównoważonego rozwoju, w tym poprzez innowacyjność, co zapewnia pełne współdziałanie członków w dążeniu do realizacji wspólnych celów.

4. Informacja o składzie organu decyzyjnego

Organem decyzyjnym Stowarzyszenia LGD Między Odrą a Bobrem jest Rada Stowarzyszenia. Do podstawowych kompetencji Rady należy wybór operacji w rozumieniu art. 2 pkt 4 rozporządzenia 2021/1060 oraz ustalenie kwoty wsparcia dla operacji zgodnie z art. 33 ust. 3 lit. d rozporządzenia 2021/1060 oraz zgodnie z ustawą z dnia 20 lutego 2015 r. o rozwoju lokalnym z udziałem lokalnej społeczności, a w szczególności z zapisami art. 4 ust. 3 pkt 4.

Rada liczy od 7 do 10 członków wybieranych przez Walne Zebranie spośród Członków Stowarzyszenia. W Radzie są przedstawiciele grup interesu sektora społecznego, gospodarczego oraz publicznego. Organ decyzyjny opiera swoją działalność zgodnie z obowiązującymi przepisami prawa, mając na względzie m.in. rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2021/1060 z dnia 24 czerwca 2021. LGD MOaB konstruując skład Rady ma na względzie zapewnienie, aby żadna pojedyncza grupa interesu nie kontrolowała decyzji w sprawie wyboru operacji do dofinansowania. W procesie podejmowania decyzji przez LGD lub jej organy decyzje są podejmowane w drodze konsensusu bez wskazywania roli decydującej jakiegokolwiek grupy członków LGD MOaB reprezentującej wspólne interesy. Zgodnie z zapisami w Statucie Członek Rady nie może być równocześnie członkiem Zarządu ani członkiem Komisji Rewizyjnej. Organizację wewnętrzną Rady, a w szczególności sposób powoływania Członków Rady, wprowadzania zmian w jej składzie oraz kompetencje Rady określa Statut Stowarzyszenia oraz będzie określał Regulamin Rady Stowarzyszenia. Członkowie Rady będą zobligowani do znajomości zapisów LSR, obowiązujących przepisów prawa, na podstawie których będą dokonywać oceny i wyboru operacji, a w celu podniesienia wiedzy i kompetencji zobligowani będą do uczestnictwa w szkoleniach w zakresie oceny wniosków. Skład organu decyzyjnego będzie tak dobrany, aby żadna pojedyncza grupa interesu nie kontrolowała procesu podejmowania decyzji.

5. Charakterystyka rozwiązań stosowanych w procesie decyzyjnym

Zdolność Lokalnej Grupy Działania MOaB, jaką jest Stowarzyszenie, do realizacji własnej Strategii wynika przede wszystkim ze stosowania podejścia LEADER, w szczególności w procesie decyzyjnym poprzez zapewnienie oddolności w podejmowaniu decyzji oraz partnerstwa.

Zgodnie z zapisami w Statucie władzami Stowarzyszenia są: Walne Zebranie Członków, Zarząd, Rada, Komisja Rewizyjna, które uczestniczą w procesie podejmowania decyzji w zakresie zarządzania i pokazują zdolność LGD do realizacji i wdrażania Strategii. Najwyższą władzą Stowarzyszenia jest Walne Zebranie Członków, z kolei nadzór nad Stowarzyszeniem sprawuje Marszałek Województwa Lubuskiego. Rozstrzygnięcia władz Stowarzyszenia zapadają w formie uchwał zwykłą większością głosów. Mając na względzie, że władzami Stowarzyszenia dedykowanymi do podejmowania wiążących decyzji w kwestiach kluczowych jest Walne Zebranie Członków oraz uwzględniając rozkład struktury członków **[Błąd! Nie można odnaleźć źródła odwołania.]**, w tym zapisy Statutu potwierdzenie uzyskuje fakt, że ani władze publiczne, ani żadna pojedyncza grupa interesu, nie kontroluje procesu podejmowania decyzji. Prawo do zwołania Walnego Zebrania Członków posiada Zarząd, Komisja Rewizyjna, ale co najważniejsze również ¼ członków zwyczajnych Stowarzyszenia. Prawo to pozwala członkom Stowarzyszenia na inicjowanie również tych działań, których nie dostrzeże Zarząd. Niemniej jednak w celu zapewnienia warunków sprzyjających realizacji Strategii, a tym samym celów Stowarzyszenia wraz z prawem zgłaszania problemów Zarząd Stowarzyszenia otwarty jest na wszelkie informacje płynące zarówno od Członków Stowarzyszenia jak i mieszkańców czy podmiotów prawnych z terenu LGD, co przekłada się m.in. na podejmowanie przez Zarząd inicjatywy zwołania Walnego Zebrania Członków zgodnie z bieżącymi potrzebami członków Stowarzyszenia. Do dyspozycji wszystkich interesariuszy jest

biuro Stowarzyszenia, e-mail, księga skarg i zażaleń, okresowe ankiety badania potrzeb, itp. Komunikacja on-line jest dostępna dla interesariuszy przez całą dobę, na którą biuro Stowarzyszenia odpowiada niezwłocznie, z kolei osobisty kontakt zapewniony jest w godzinach pracy biura. Proces podejmowania decyzji został tak skonstruowany, by zapewnić pełną przejrzystość działań, bezstronność, a przede wszystkim równość wzajemną członków. Zgodnie z zapisami Statutu rozłączne pełnienie funkcji w Zarządzie, Radzie, Komisji Rewizyjnej w okresie trwania kadencji sprawia, że następuje równomierne rozłożenie głosów decyzyjnych każdej z grup interesu. Stowarzyszenie dopełnia staranności, by nie dochodziło do członkostwa/reprezentacji członka z sektora społeczno-gospodarczego przez osoby powiązane służbowo z sektorem publicznym i łączenia przez osoby fizyczne członkostwa LGD z reprezentowaniem w niej osób prawnych. Nie dopuszcza się także by członkowie Władz Stowarzyszenia byli osobami skazanymi prawomocnym wyrokiem sądu za przestępstwo popełnione umyślnie. Jak również by członkowie Władz mogli być w związku małżeńskim, czy też w stosunku pokrewieństwa, powinowactwa lub podległości z tytułu zatrudnienia z innymi członkami Władz Stowarzyszenia. Kompetencje poszczególnych Władz Stowarzyszenia opisuje Statut: Walne Zebranie Członków [§ 16 pkt 9 Statutu], Zarząd [§ 17 pkt 3 Statutu], Rada [§ 19 pkt 12 Statutu], Komisja Rewizyjna [§ 18 pkt 6 Statutu]. Szczegółowe regulacje dotyczące funkcjonowania LGD, oprócz Statutu, zawarte będą również w Regulaminie Rady Stowarzyszenia, w którym zostaną określone zasady podejmowania decyzji m.in. w sprawie wyboru operacji do dofinansowania. Dokument ten zawierać będzie zasady i procedury funkcjonowania Rady. Dokument zapewni przejrzystość i bezstronność decyzji podejmowanych przez Radę, a protokoły z posiedzeń Rady będą podawane do publicznej wiadomości na stronie www. Stowarzyszenia.

Rzetelna realizacja LSR nastąpi poprzez:

- ✓ zapewnienie w dalszym ciągu swobodnego i niedyskryminującego dostępu do członkostwa w LGD wszystkim podmiotom z obszaru LGD,
- ✓ zgodnie ze statutem zapewnienie kadencyjności organów Stowarzyszenia,
- ✓ stosowanie wytycznych, o których mowa w ustawie RLKS, ustawie PS WPR lub innych dokumentach prawnych regulujących realizację LSR w perspektywie finansowej 2021-2027, ustawie ZFŚE,
- ✓ zapewnienia, że osoby odpowiedzialne za prawidłowe wdrażanie i zarządzanie LSR nie:
  - świadczą odpłatne doradztwa na rzecz podmiotów ubiegających się o wsparcie realizacji operacji w ramach LSR,
  - są członkami organu decyzyjnego LGD,
  - pełnią funkcji w organach podmiotów ubiegających się o wsparcie na realizację operacji w ramach wdrażania LSR,
  - ubiegają się o wsparcie na realizację operacji w ramach wdrażania LSR,
- ✓ przechowywanie dokumentów, dotyczących wyboru i wdrażania/realizacji LSR, w tym dokumentacji związanej z oceną, wyborem i ustaleniem kwoty wsparcia na operacje lub zadania służące osiągnięciu celu projektów oraz wersji archiwalnych ogłoszeń o naborze wniosków o wsparcie, trwać będzie nie krócej niż do 31 grudnia 2034 roku, a w przypadku dokumentów związanych ze wsparciem ze środków EFS+ lub EFRROW zgodnie z wymogami określonymi dla ww. funduszy w szczególności w rozporządzeniu 2021/1060, ustawie ZFŚE, w tym ustawie RODO;
- ✓ zapewnienie i utrzymanie w okresie realizacji LSR infrastruktury technicznej i biurowej, w tym:
  - biura LGD MOaB dostępnego dla interesariuszy,
  - strony internetowej aktualizowanej o bieżące wydarzenia i informacje istotne z punktu widzenia realizacji LSR,
- ✓ zapewnienie usług doradczych, w tym:
  - bezpłatnie świadczonych przez pracowników biura LGD w zakresie przygotowywania wniosków o wsparcie i wniosków o płatność,
  - prowadzenia na bieżąco ewidencji udzielanego doradztwa w formie rejestru lub oświadczeń podmiotów, którym udzielono doradztwa oraz przedmiotu doradztwa, w tym nazwy programu, w zakresie którego udzielono doradztwa, a także naboru, którego dotyczy i numeru zawartej umowy o przyznaniu pomocy albo umowy o dofinansowaniu projektu z beneficjentem,
  - przekazywanie Zarządowi Województwa ewidencji udzielanego doradztwa wraz z wnioskami o wsparcie oraz dokumentacją potwierdzającą dokonanie wyboru operacji, zgodnie z ustawą RLKS,
  - rozpowszechnianie informacji o zasadach udzielania wsparcia, w tym wypełniając obowiązki informacyjne i promocyjne w stosunku do interesariuszy,

- ✓ podejmowanie czynności w celu dokonania wyboru operacji, w tym:
  - uzgadnianie z Zarządem Województwa i podawania do publicznej wiadomości na stronie internetowej LGD, zgodnie z ustawą RLKS, nie później niż do końca danego roku, harmonogramu naborów wniosków o wsparcie na kolejny rok oraz każdego kwartału, zmiany harmonogramu,
  - uzgadnianie treści regulaminu naboru wniosków o wsparcie z Zarządem Województwa, zgodnie z ustawą RLKS,
  - ogłaszanie naborów wniosków o wsparcie, o ile są dostępne środki finansowe na wdrażanie LSR, według przyjętego harmonogramu,
  - terminowe oraz prawidłowe przeprowadzanie postępowania w sprawie wyboru operacji realizujących cele LSR, zgodnie z ustawą RLKS, EFS+, EFRROW, dodatkowo zgodnie z ustawą ZFŚE, wytycznymi, danym programem regionalnym oraz założeniami linii demarkacyjnej¹ określającej podział kompetencji między poziomem krajowym oraz regionalnym,
  - stosowanie do oceny i wyboru operacji, regulaminów naboru wniosków, procedur przewidzianych w wytycznych dotyczących wyboru i oceny operacji w ramach LSR oraz regulaminu organu decyzyjnego i kryteriów wyboru operacji.

6. Dokumenty regulujące funkcjonowanie LGD

Statut Stowarzyszenia oraz aktualna Lokalna Strategia Rozwoju, to główne oddolnie opracowane dokumenty przyjęte uchwałą Walnego Zebrania Członków Stowarzyszenia, w oparciu o które funkcjonuje Stowarzyszenie, przyczyniając się do poprawy jakości życia mieszkańców poprzez rozwój obszarów wiejskich na obszarze działania Stowarzyszenia LGD MOaB.

✓ Statut

Lokalna Grupa Działania Między Odrą a Bobrem jest dobrowolnym, samorządnym, trwałym zrzeszeniem, mającym na celu w szczególności wspieranie inicjatyw i wspólnych przedsięwzięć w zakresach, które określa § 1 ust. 3 Statutu. Statut stanowi dokument strategiczny w obszarze wykładni zasad funkcjonowania Stowarzyszenia, kompetencji władz Stowarzyszenia oraz praw i obowiązków Członków Stowarzyszenia.

✓ Lokalna Strategia Rozwoju

Mając na względzie fakt, iż opracowana w 2015 roku, mimo aktualizacji Lokalna Strategia Rozwoju Stowarzyszenia Lokalna Grupa Działania Między Odrą a Bobrem nie odpowiadała już założeniom perspektywy unijnej 2021-2027, jak również szybko zmieniającemu się obrazowi wsi, gospodarstw rolnych, przedsiębiorczości na obszarach wiejskich czy możliwości wdrażania innowacyjnych rozwiązań, w tym cyfryzacji społeczeństwa na obszarze działania, koniecznym stało się podjęcie działań w celu opracowania nowej Strategii. Opracowanie Lokalnej Strategii Rozwoju w 2008 roku, w 2015 oraz w 2023, dokonane zostało z zachowaniem podejścia LEADER, co wynika wprost ze specyfiki działania Stowarzyszenia gwarantującego zachowanie siedmiu nierozłącznych zasad (oddolności i partnerstwa [ROZDZIAŁ III PARTYCYPACYJNY CHARAKTER LSR], zachowania terytorialności wobec spójnego geograficznie obszaru na jakim działa Stowarzyszenie [ROZDZIAŁ II CHARAKTERYSTYKA OBSZARU I LUDNOŚCI OBJĘTEJ WDRAŻANIEM LSR], zintegrowania wynikającego ze złączenia/współpracy różnych dziedzin gospodarki oraz grup interesu [ROZDZIAŁ III PARTYCYPACYJNY CHARAKTER LSR]), [ROZDZIAŁ IX PLAN FINANSOWY LSR], [ROZDZIAŁ X MONITORING I EWALUACJA], jak również dostrzeżonych możliwości podążania za innowacyjnością oraz wymianą doświadczeń i rozpowszechnianiem dobrych praktyk). Dążenia wszystkich grup interesu z terenu 8 gmin członkowskich tj. gminy Bojadła, Czerwieńsk, Kolsko, Nowogród Bobrzański, Sulechów, Świdnica, Trzebiechów oraz Zabór na podstawie rozpoznanych potrzeb, zostały zebrane w opracowanej Strategii stanowiąc kontynuację działalności Stowarzyszenia. Szczegółowe regulacje dotyczące funkcjonowania LGD, oprócz przytoczonego Statutu i niniejszej LSR, zawarte będą w następujących dokumentach:

---

¹ Ministerstwo Funduszy i Polityki Regionalnej przyjęło w lutym 2021 r. dokument „Linia demarkacyjna. Podział interwencji i zasad wdrażania krajowych i regionalnych programów operacyjnych w perspektywie finansowej na lata 2021-2027”. Zawiera on informacje uzupełniające i doprecyzowujące Umowę Partnerstwa w odniesieniu do podziału interwencji w poszczególnych Celach Polityki pomiędzy programy krajowe i regionalne.

Linia demarkacyjna służy koordynacji działań między poziomem krajowym i regionalnym z jednej strony, z drugiej zaś zapobiega podwójnemu finansowaniu działań z różnych programów finansowanych z polityki spójności.

- ✓ Regulaminie Rady Stowarzyszenia (uchwalanym przez Walne Zebranie Członków Stowarzyszenia). W Regulaminie zostaną określone zasady podejmowania decyzji m.in. w sprawie wyboru operacji do dofinansowania oraz zawarte będą zasady i procedury funkcjonowania Rady.
- ✓ Regulaminie pracy biura Stowarzyszenia Między Odrą a Bobrem (przygotowywanym i w razie potrzeby poddawanych aktualizacji przez Zarząd). Określającym między innymi zasady zatrudniania i wynagradzania pracowników, uprawnienia kierownika biura, zasady udostępniania informacji będących w dyspozycji LGD uwzględniające zasady bezpieczeństwa informacji i przetwarzania danych osobowych, opis metody oceny efektywności świadczonego przez pracowników LGD doradztwa.
- ✓ Polityce rachunkowości (uchwalanej i aktualizowanej przez Zarząd) zawierającej ogólne zasady dotyczące prowadzenia ksiąg rachunkowych, sporządzania sprawozdań finansowych, metody i terminy inwentaryzacji składników majątku.

ROZDZIAŁ II CHARAKTERYSTYKA OBSZARU I LUDNOŚCI OBJĘTEJ WDRAŻANIEM LSR

1. Opis obszaru

Lokalna Grupa Działania Między Odrą a Bobrem prowadzi swoją działalność statutową na terenie ośmiu gmin: Bojadła, Czerwieńsk, Kolsko, Nowogród Bobrzański, Sulechów, Świdnica, Trzebiechów oraz Zabór zajmujących łącznie powierzchnię 1 209 m². Wielkość obszaru poszczególnych gmin wchodzących w poczet członków Stowarzyszenia została wyszczególniona w zestawieniu [Błąd! Nie można odnaleźć źródła odwołania.]. Zestawienie to prezentuje, oprócz bezpośredniego odniesienia do powierzchni poszczególnych gmin, ilość mieszkańców na dzień 31 grudnia 2020 roku z podziałem na obszar miejski i wiejski. Podział na obszar miejski i wiejski pozwolił jednoznacznie wykazać, iż na obszarze działalności Stowarzyszenia nie występuje miasto zamieszkiwane przez więcej niż 20 tys. mieszkańców. Dodatkowo wykazano również, że obszar ten charakteryzuje się przeważającą ujemną liczbą ludności zamieszkującej poszczególne gminy [Błąd! Nie można odnaleźć źródła odwołania.]. Jedynie gmina Zabór oraz gmina Czerwieńsk na obszarze wiejskim ma wzrost liczby mieszkańców w stosunku do roku 2020 - roku bazowego. Przyczyną takiego stanu jest m.in. fakt, że gminy stanowiące członków LGD MOaB, z trzech stron otaczają miasto Zielona Góra, które pod względem obszaru należy do największych miast w kraju i stanowi największy ośrodek miejski Ziemi Lubuskiej. Ośrodek ten więc silnie oddziałuje na teren objęty Lokalną Strategią Rozwoju LGD MOaB przyczyniając się m.in. do migracji ludności.

Tabela 5 Powierzchnia i ludność na obszarze działania Stowarzyszenia LGD MOaB

Lp.	Gmina	Charakter gminy	Powierzchnia [ha]	Powierzchnia [km ²]	Liczba sołectw	Liczba ludności na dzień 31.12.2020	Liczba ludności na dzień 31.12.2021
1.	Bojadła	wiejska	10 227	102	9	3 237	3 213
2.	Czerwieńsk	miejsko-wiejska	19 459	195	13	10 044	10 028
	CZERWIĘŃSK miasto					3 921	3 874
	CZERWIĘŃSK obszar wiejski					6 123	6 154
3.	Kolsko	wiejska	8 070	81	8	3 292	3 261
4.	Nowogród Bobrzański	miejsko-wiejska	25 969	260	21	9 142	9 067
	NOWOGRÓD BOBRZAŃSKI					4 870	4 841
	NOWOGRÓD BOBRZAŃSKI					4 272	4 226
5.	Sulechów	miejsko-wiejska	23 666	237	20	26 128	26 026
	SULECHÓW miasto					16 126	15 881
	SULECHÓW obszar wiejski					10 002	10 145
6.	Świdnica	wiejska	16 096	160	11	6 780	6 771
7.	Trzebiechów	wiejska	8 096	81	10	3 235	3 207
8.	Zabór	wiejska	9 338	93	8	4 516	4 600
RAZEM			120 921	1 209	100	66 374	66 173

Źródło: Dane GUS

Tabela 6 Zmiana liczby ludności na obszarze działania Stowarzyszenia LGD MOaB

Lp.	Gmina	Liczba ludności na dzień 31.12.2020	Liczba ludności na dzień 31.12.2021	Zmiana liczby ludności roku 2021 do 2020
1.	Bojadła	3 237	3 213	-24
2.	Czerwieńsk	10 044	10 028	-16
	CZERWIĘŃSK miasto	3 921	3 874	-47
	CZERWIĘŃSK obszar wiejski	6 123	6 154	31
3.	Kolsko	3 292	3 261	-31
4.	Nowogród Bobrzański	9 142	9 067	-75
	NOWOGRÓD BOBRZAŃSKI	4 870	4 841	-29
	NOWOGRÓD BOBRZAŃSKI	4 272	4 226	-46
5.	Sulechów	26 128	26 026	-102
	SULECHÓW miasto	16 126	15 881	-245
	SULECHÓW obszar wiejski	10 002	10 145	143
6.	Świdnica	6 780	6 771	-9
7.	Trzebiechów	3 235	3 207	-28
8.	Zabór	4 516	4 600	84
	RAZEM	66 374	66 173	-201

Źródło: Dane GUS

Stowarzyszenie cele postawione w niniejszej Lokalnej Strategii Rozwoju zakłada finansować z dwóch źródeł finansowania, jakim jest Europejski Fundusz Rolny na rzecz Rozwoju Obszarów Wiejskich (EFR ROW) w ramach Planu Strategicznego dla Wspólnej Polityki Rolnej na lata 2023-2027 oraz z Europejskiego Funduszu Społecznego Plus (EFS+) w ramach programu Fundusze Europejskie dla Lubuskiego (FEWL) 2021-2027. Niniejsza LSR zakłada wsparcie wielofunduszowe. Zakres oddziaływania poszczególnych Funduszy Europejskich Inwestycji Strategicznych (EFSI) czyli realizacja operacji w ramach każdego z funduszy, z których współfinansowana ma być LSR, będzie możliwy na całym obszarze objętym **[Błąd! Nie można odnaleźć źródła odwołania.]**

Tabela 7 Obszary realizacji LSR w ramach następujących programów

Lp.	Gmina	Część Gminy/Dzielnica/Osiedle	Powiat	Województwo	Program
1.	Bojadła	cała gmina	zielonogórski	lubuskie	EFRROW, EFS+
2.	Czerwieńsk	cała gmina	zielonogórski	lubuskie	EFRROW, EFS+
3.	Kolsko	cała gmina	zielonogórski	lubuskie	EFRROW, EFS+
4.	Nowogród Bobrzański	cała gmina	zielonogórski	lubuskie	EFRROW, EFS+
5.	Sulechów	cała gmina	zielonogórski	lubuskie	EFRROW, EFS+
6.	Świdnica	cała gmina	zielonogórski	lubuskie	EFRROW, EFS+
7.	Trzebiechów	cała gmina	zielonogórski	lubuskie	EFRROW, EFS+
8.	Zabór	cała gmina	zielonogórski	lubuskie	EFRROW, EFS+

Źródło: Opracowanie własne

2. Mapa obszaru objętego LSR

Rysunek 1 Lokalizacja gmin należących do terenu objętego Strategią (Bojadła, Czerwieńsk, Kolsko, Nowogród Bobrzański, Sulechów, Świdnica, Trzebiechów oraz Zabór) na tle mapy administracyjnej woj. lubuskiego w kontekście województw ościennych

Źródło: https://pl.wikipedia.org/wiki/Podzia%C5%82_administracyjny_wojew%C3%B3dztwa_lubuskiego

Rysunek 2 Położenie wzajemne gmin Lokalnej Grupy Działania Między Odrą a Bobrem oraz ich usytuowanie względem miasta Zielona Góry (która nie jest członkiem LGD)

Źródło: Materiały własne

Lokalna Grupa Działania Między Odram a Bobrem prowadzi swoją działalność statutową na terenie ośmiu gmin: Bojadła, Czerwieńsk, Kolsko, Nowogród Bobrzański, Sulechów, Świdnica, Trzebiechów oraz Zabór. Spójność przestrzenna Stowarzyszenia wynika z faktu bezpośredniego graniczenia gmin ze sobą. Bezpośrednie sąsiedztwo występuje pomiędzy następującymi gminami: gminy Nowogród Bobrzański z gminą Świdnica, gminy Świdnica z gminą Czerwieńsk, gminy Czerwieńsk z gminą Sulechów, gminy Sulechów z gminą Trzebiechów oraz gminy Bojadła z gminą Kolsko, tworząc pary spójnych gmin. Z kolei gminy Trzebiechów, Bojadła i Zabór graniczą wzajemnie ze sobą. Obszar objęty LSR jest spójny, ponieważ gminy tworzące LGD, tworzą zwarty geograficznie obszar. Obszar, na którym działa Stowarzyszenie nie zawiera miast zamieszkałych przez więcej niż 20 tys. mieszkańców z gmin miejsko-wiejskich jako, że największa miejscowość, jaką jest Sulechów występująca na terenie LGD MOaB liczy 16 126 mieszkańców na dzień 31 grudnia 2020, przez co nie ma potrzeby wyłączenia tego obszaru z zakresu LSR. Tym samym nie rzutuje to na spójność tego obszaru, czy komplementarność przeprowadzonych analiz. Obszar wód w postaci dwóch rzek Odry i Bobru przepływających przez tereny geograficznego obszaru LSR również nie zakłóca przestrzennej spójności. Należy zauważyć, że gminy wchodzące w skład Lokalnej Grupy Działania Między Odram a Bobrem z trzech stron otaczają miasto Zielona Góra, które pod względem obszaru należy do największych miast w kraju i stanowi największy ośrodek miejski Ziemi Lubuskiej. Administracyjnie wszystkie gminy, na terenie których działa LGD Między Odram a Bobrem, przynależą do województwa lubuskiego i niemal wszystkie wchodziły w skład powiatu zielonogórskiego. Jedynie gmina Kolsko stanowi część sąsiedniego powiatu nowosolskiego. Jest to więc spójny przestrzennie obszar, położony w widłach Odry i Bobru, wokół administracyjnego centrum województwa.

3. Spójność społeczna, gospodarcza i środowiskowa obszaru

Zgodnie z załącznikiem nr 3 do *Regulaminu konkursu na wybór LSR „Struktura i wymagania dotyczące LSR”* dokonano wyłącznie prezentacji obszaru w zakresie umożliwiającym wykazanie zachodzącej spójności środowiskowej, gospodarczej i społecznej. Cechy charakterystyczne obszaru kolejnych gmin ukazują, jak obszar LGD jest spójny geograficznie otaczając miasto Zielona Góra. Obszar wszystkich gmin wyróżnia się dużą ilością zabytków, zieleni, słabo rozwiniętą bazą rekreacyjną, znikomą bazą noclegową i gastronomiczną.

Tabela 8 Zestawienie walorów turystycznych gmin należących do LGD MOaB

Gmina	Cechy charakterystyczne obszaru
Bojadła	<ul style="list-style-type: none"> ✓ Gmina o typowo rolniczym charakterze położona na prawym brzegu środkowego biegu Odry w Kotlinie Kargowskiej w odległości 25 km na zachód od Zielonej Góry. Zajmuje powierzchnię około 103 km² i zamieszkuje ją ok. 3,2 tys. mieszkańców. Atrakcją przyrodniczą są lasy, zajmujące ok. 50% powierzchni gminy, obfitujące w runo i ciekawe okazy fauny, w tym borsuka i bociana czarnego. ✓ Zabytki: Barokowy Zespół Pałacowy z 1731 r. wzniesiony przez Adama von Kottwitz jest dominantą przestrzenną wsi Bojadła składający się z pałacu, dwóch pawilonów, dwóch oficyn oraz parku z częściowo zachowaną zabudową folwarczną, Kościół parafialny pod wezwaniem Św. Teresy od Dzieciątka Jezus wzniesiony w latach 1757-1758, klasycystyczna, parterowa, murowana plebania z około 1800 r., dzwonnica wiejska o szkieletowej konstrukcji wypełnionej cegłą, wieńczy ją drewniana latarnia z przeźrocami z 1791 r., Kościół w Pymniku z 1909 r., Kościół parafialny pod wezwaniem Nawiedzenia Najświętszej Maryi Panny w Klenicy (NMP) z 1793r., założenie pałacowo-parkowe czyli pałac myśliwski - eklektyczny zbudowany przez Antoniego Radziwiłła w 1884 roku, park, Dom gościnny Jezuitów (dwór) 1649r., Pałac w Bełczu z 1919 roku. ✓ Turystyka: Starorzecze Odry, Wydmy Śródlądowe, Skupienie drzew o unikatowym pokroju tzw. "Wiekowa Sośnina", Pomniki przyrody - Dąb Bezszypułkowy, Skupienie drzew Dąb szypułkowy (Quercus robur). ✓ Rekreacja: trasa rowerowa Bojadelska Pętla Północna.

Gmina	Cechy charakterystyczne obszaru
Czerwieńsk	<ul style="list-style-type: none"> ✓ Gmina położona jest na Wysoczyźnie Czerwieńskiej w powiecie zielonogórskim, podzielona jest rzeką Odrą na dwie części. Ze względu na brak połączenia mostowego ma to ogromny wpływ na jej funkcjonowanie. Gmina Czerwieńsk należy do Miejskiego Obszaru Funkcjonalnego Zielonej Góry. Leży w obrębie w makroregionie: <i>Pradolina Warciańsko-Odrzańska</i> i <i>Wzniesienia Zielonogórskie</i> oraz w granicach mezoregionów: <i>Wysoczyzna Czerwieńska</i> i <i>Wał Zielonogórski</i>. Posiada złożę kruszywa naturalnego „Nietków” oraz ponad 53% zalesienia. ✓ Turystyka: Gryżyński Park Krajobrazowy, Krośnieńska Dolina Odry, 17 pomników przyrody, Hodowla żubrów i danieli w Sycowicach, Zalew w Czerwieńsku, Skansen fortyfikacyjny w Czerwieńsku przy przeprawie promowej w Brodach, Urok Czerwieńska jako małego miasteczka, Baza turystyczna w Nietkowicach, Zabytkowy park w Laskach. ✓ Rekreacja: Boisko sportowe i klub piłkarski, orliki dedykowane młodzieży, 3 szlaki piesze, 7 tras nordicwalking i 3 rowerowe. ✓ Zabytki: Będów - Kościół ewangelicki p.w. Świętej Trójcy z 1882 r. i cmentarz przykościelny, Czerwieńsk - Kościół ewangelicki z poł. XIX oraz budynki folwarczne z XVII-XIX, obora i stajnia, chlewnia, Laski - park pałacowy z XIX i oranżeria z początku XIX, Leśniów Wielki - Kościół fil. p.w. Wniebowzięcia NMP, XIV, XVII, XIX, kaplica grobowa z 1714, gorzelnia z 1714, wiatrak koźlak z XVIII/XIX, Nietkowice - stajnia i obora w d. zespole dworskim z XIX, Nietków - Kościół ewangelicki p.w. Wniebowstąpienia Pana Jezusa z 1866-67, park pałacowy z poł. XVIII, park - arboretum k. XIX, dworzec kolejowy Nietków, Sycowice - Kościół ewangelicki p.w. św. Józefa z przełomu XVIII, XIX.

Gmina	Cechy charakterystyczne obszaru
Kolsko	<ul style="list-style-type: none"> ✓ Gmina zajmuje obszar o powierzchni 80,57 km², znajduje się w zlewni rzeki Obrzycy, prawie cała jest strefą chronionego krajobrazu, na obszarze gminy znajduje się część Jeziora Rudzieńskiego o pow. 83 ha oraz bezpośrednio graniczy z Jeziorem Sławskim, osadnictwo na terenie gminy Kolsko sięga czasów wczesnodziejowych. ✓ Zabytki: stanowiska archeologiczne w rejonie Uścia, Tatarki, Jesiony, Jesionki, Kolska, Tyrszelin, Konotopu i Zacisza, średniowieczne wsie Kolsko, Konotop, Lipka, Mesze. Jako osady folwarczne w XIX wieku powstały: Marianki, Strumianki, Jesionka, Święte. Kolsko i Konotop przez wieki stanowiły centrum dużych majątków ziemskich. Dużą rolę w rozwoju gospodarczym gminy odgrywały pobudowane folwarki, oraz linia kolejowa Nowa Sól - Wolsztyn, która powstała w latach 1902- 1909, Kościół pod wezwaniem Jana Chrzciciela w Kolsku. ✓ Turystyka: rezerwat przyrody Jezioro Święte i Jezioro Mesze.

Gmina	Cechy charakterystyczne obszaru
Nowogród Bobrzański	<ul style="list-style-type: none"> ✓ Teren gminy to obszar bardzo zalesiony – ponad 60%, bogaty w owoce runa leśnego: jagody, borówki, grzyby. Można spotkać tu dziką zwierzynę: bobry, dziki, lisy, jelenie, sarny. Rzeką Bóbr przepływająca przez miejscowość Nowogród Bobrzański ma specyficzny charakter górski- szybki nurt, znaczny spadek oraz nieco kręty bieg. ✓ Zabytki: Białowice - Kościół filialny p.w. Najświętszego Serca Jezusa oraz Plebania, Zamek – obecnie spichlerz – ruina, Bogaczów – Dwór, Park podworski, Pałac oraz park w jego sąsiedztwie, Kościół pw. św. Wawrzyńca, Dobroszów Wielki – Dwór, Dragowina - Kościół parafialny pw. Wniebowstąpienia Pańskiego oraz Plebania, Kamionka - Zespół dworsko-folwarczny, Kotowice – Kościół pw. Najświętszego Serca Pana Jezusa, Spichlerz, Krzyż pokutny, Niwiska - Kościół ewangelicki (ruina), Pałac, Zespół folwarczny, Park, Kościół pw. św. Katarzyny, Nowogród Bobrzański - Kamienica przy ul. Kościuszki 15, Kamienica przy ul. Majowej 3, Plebania – dom nr 142, Kościół pw. NMP wraz z plebanią, Kamienica przy ul. Kościuszki 19, Kamienica przy ul. Kościuszki 18, Kamienica przy ul. Kościuszki 13, Kamienica przy ul. Rynek 28, Dom przy ul. Rynek 26, Kamienica przy ul. Rynek 22, Kamienica przy ul. Rynek 20, Kościół pw. św. Bartłomieja wraz z otaczającym go terenem starego cmentarza, Willa fabrykanta przy ul. Młyńskiej wraz z elementami pierwotnego wystroju i wyposażenia, Podgórzycze – Kościół (ruiny), Przybymierz –

	<p>Dwór, Kościół pw. WNMP, Wysoka - Kościół pw. św. Teresy, Skibice - Kościół parafialny pw. św. Marcina.</p> <ul style="list-style-type: none"> ✓ Rekreacja: Rzeka Bóbr – kajakarstwo, sporty wodne, spływy kajakowe, kąpielisko w Nowogrodzie Bobrzańskim, boiska do piłki siatkowej, zjeżdżalnia wodna, siłownia plenerowa, plac zabaw, kajaki oraz punkty gastronomiczne, duży akwen wodny w Dobroszowie Małym, wędkarstwo, szlaki piesze i rowerowe. ✓ Noclegi: Ośrodek „PRZYSTAŃ BASENY” - noclegi oraz całodzienne wyżywienie. Organizacja imprez okolicznościowych, Gozdayówka – Wysoka – noclegi oraz agroturystyka, Pension Garack – Dragowina, Gospodarstwo agroturystyczne – Łagoda, Agroturystyka Ewa i Piotr Kwiatkowski – Świdnicki.
--	---

Gmina	Cechy charakterystyczne obszaru
Sulechów	<ul style="list-style-type: none"> ✓ Teren wyróżnia przyrodniczo dolina Odry. Rzeka oraz jej rozlewiska przyciąga wiele gatunków wędrownych ptaków - np.: rozeniec, krakwa, cyranka, cyraneczka, ogorzalka, świstun, płaskonos, lodówka, tracz nurogęs i długodzioby, łabędź niemy i krzykliwy, czapla siwa, bekas kszyk, brodziec krwawodzioby, brodziec samotny, rycyk, batalion, czy bardzo rzadka rybitwa wielkodzioba. Z ptaków drapieżnych występują tu przelotnie orły bieliki i rybołowy. Z grupy ptaków lęgowych na wymienienie zasługują: rzadki już dzięcioł średni i błotniak łąkowy, a także trzmiełojad, puszczyk i żuraw. Obserwowano także rybitwy zwyczajne. Na stawach stwierdzono obecność ginącego przedstawiciela gadów - żółwia błotnego. ✓ Rekreacja: na terenie gmin Sulechów i Trzebiechów, znajduje się rezerwat "Radowice", 102 pomniki przyrody, park przy pałacu w Bukowie, park w Pomorsku, Kryta pływalnia, Historyczny Szlak Bitewny, Szlak Mistrza ołtarza z Gościszowic, Szlak Południowy, Szlak Pomników Przyrody, Szlak łącznikowy (czarny), Szlak łącznikowy (niebieski). ✓ Zabytki: Sulechów - klasycystyczne kamienice przy obecnej ulicy Sikorskiego oraz budynki o charakterze willowym z elementami eklektycznymi i secesyjnymi, Zamek przy Alei Wielkopolskiej, Zbór Kalwiński przy Alei Wielkopolskiej położony w sąsiedztwie Zamku, wzniesiony w latach 1752-65, Ratusz Miejski posadowiony w centralnym punkcie starej części miasta, Brama Krośnieńska jedyna zachowana z czterech istniejących niegdyś bram miejskich z 1704 r., Mury obronne z 1300 r., Kościół katolicki przy ul. Żeromskiego, Kościół pw. Podwyższenia Krzyża Świętego, Kościół pw. Św. Stanisława Kostki z 1905 r., Kościółek w Klępsku, Szlak łącznikowy (żółty).

Gmina	Cechy charakterystyczne obszaru
Świdnica	<ul style="list-style-type: none"> ✓ Zróżnicowane formy rzeźby terenu - Wał Zielonogórski, Równina Kosierska i Pradolina Głogowsko-Barucka, Góra Wilkanowska, ma typowo leśny charakter powierzchni terenu - lasy zajmują powierzchnię 10 332 ha i stanowią 64,2%, od północnej strony rozpościera się równina, sięgająca aż do doliny Odry a południowy skraj gminy to obszar wilgotnych łąk i mokradeł. ✓ Rekreacja: Zalew Świdnicki, wspinaczka na ścianie na terenie OSiR-u, Bunkier w autentycznym poniemieckim bunkrze. ✓ Zabytki: Szachulcowy kościół w Lipnie pw. Matki Boskiej Częstochowskiej z 1841-1842, Letnicki Majątek Artystyczny z XVI w., poewangelicki zbór w Letnicy, Kościół pw. św. Szymona Apostoła i Judy Tadeusza z XVI w. w Letnicy, tajemniczy park z olbrzymimi dębami w Grabowcu, Muzeum Wojskowe w Drzonowie z ponad 5 tysiącami eksponatów, Świdnicki kościół pw. św. Marcina z XVI w., w którym spoczywają członkowie rodu Kietliczów z kryptą, Kościół pw. św. Marcina najstarsza budowla w Świdnicy z XIV w., Kościół Matki Bożej Królowej Polski w Świdnicy zbudowany został w latach 1794–1796 jako barokowy zbór ewangelicki, Kościół pw. św. Jadwigi Śląskiej w Koźli z XIV w., Barokowy dwór w Koźli został wzniesiony w 1710 r. ✓ Turystyka: Wał Zielonogórski z najwyższym wzniesieniem – Górą Wilkanowską, Równina Kosierska, Pradolina Głogowsko-Barucka, Dwa obszary chronionego krajobrazu: „Wzniesienia Zielonogórskie” oraz „Dolina Śląskiej Ochli”.

Gmina	Cechy charakterystyczne obszaru
Trzebiechów	<ul style="list-style-type: none"> ✓ Gmina Trzebiechów położona jest na lewym brzegu rzeki Odry zajmując powierzchnię 8.099 ha na obszarze szczególnym a mianowicie w pierwszej strefie ochrony ujęcia wody dla Zielonej Góry. Występują chronione siedliska ptactwa błotnego, rzadko występujące siedliska flory na wzgórzach Podlegórza oraz zabytkowy starodrzew na terenie kompleksu pałacowo-parkowego w Trzebiechowie, egzotyczne drzewa aklimatyzowane na terenie Trzebiechowa oraz specyficzny – leczniczy mikroklimat, bogactwo i obfitość starych okazałych dębów. ✓ Turystyka: Rezerwat przyrody „Radowice” (rzadkie gatunki fauny i flory, niespotykana gdzie indziej rzeźba terenu przecinana licznymi strumykami i źródłami, rzadkie siedlisko żółwia błotnego), Aleja okazałych dębów wzdłuż drogi leśnej wiodącej do leśniczówki leśnictwa Radowice oraz wzdłuż polnej drogi z parku w kierunku Swarzynic, Rzeka Odra – Stara Odra (na Odrze, która przepływa przez teren gminy jest wiele gatunków ptaków zimujących, do których należą kaczki krzyżówki, łabędzie nieme i krzykliwe, gągoł, perkozek, tracz nurogęś, a nawet orzeł bielik, w bogatych lasach łęgowych w dolinie Odry gnieźdzą się myszołowy, gołębiarze, puszczyki, kanie rude i pustułki, na podmokłych łąkach i polach lęgą się czajki, bekasy, kszyki, kuropatwy, bażanty oraz rzadkie już błotniaki stawowe). ✓ Rekreacja: Polsko – Niemieckie Centrum Spotkań w Podlegórze (ośrodek współpracy z mieszkańcami gminy Schenkendöbern nie tylko na płaszczyźnie sportowej, ale także kulturalnej, turystycznej i rekreacyjnej, organizowane zawody sportowe, zawody Ochotniczych Straży Pożarnych, spotkania twórców ludowych, spotkania chórów i muzyków organowych), Szlaki turystyczne piesze (szlak niebieski: Trzebiechów – Podlegórz – Ostrzyce – Trzebiechów – 10 km, szlak czerwony: Klenica – Trzebiechów – Podlegórz - Smolno Małe – 11 km), Szlaki turystyczne rowerowe (szlak niebieski: Podlegórz – Rezerwat Radowice – 2 km, szlak niebieski- wałem Odry: Przewóz – Kleniczki – Swarzynice – Głuchów – 10 km), Szlaki turystyczne wodne (szlak kajakowy rzeką Odrą: Mielno – Wielobłota – Przytoczki – Cigacice – 9 km, szlak kajakowy rzeką Obrzycą: Smolno Wielkie – Podlegórz – Radowice – Górzkyowo – Cigacice – 11 km), Pętla Trzebiechowska (trasa rowerowa długość 21 km i w większości przebiega drogą asfaltową). ✓ Zabytki: Kompleks pałacowo-parkowy w Trzebiechowie z ok. 1880 r. (w stylu neorenesansu francuskiego, park krajobrazowy z 1 ćw. XIX w. założony w stylu angielskim oraz zabudowania folwarczne z przełomu XVIII/XIX w., Pałac usytuowany na osi północ-południe), neoklasycystyczna świątynia w Trzebiechowie z 1840 roku (Kościół pw. Wniebowzięcia Najświętszej Maryi Panny w Trzebiechowie według rysu projektu wielkiego niemieckiego architekta, podróżnika, przyrodnika Karla Fridricha Schinkla), Kompleks sanatoryjny według projektu znanego Maxa Schündlera z dekoracją wnętrz, meblami, sprzętami wszelkimi detalami dekoratorskimi wykonanymi przez twórcę secesji w Europie Henriego van de Velde wielkiego belgijskiego projektanta sztuki użytkowej), Kościół filialny pw. Podwyższenia Krzyża Świętego w Podlegórze z 1876 roku (w stylu neoromańskim, jeden z najpiękniejszych witraży w Diecezji, zabytkowe organy Sauera z 1901 ufundowane przez Henryka VII von Reuss), Cmentarz z rodzinnym grobowcem książąt von Reuss położony na uroczym wzgórzu, górującym nad doliną Obrzycy, Zabytkowa dzwonnica oraz dwór z XIX wieku w Swarzynicach. ✓ Muzea: Muzeum lokalne Izba pamięci Henrego van de Velde (wnętrza Domu Pomocy Społecznej w Trzebiechowie powstał w pierwszej dekadzie XX w. zaprojektował sam Henry van de Velde. ✓ Noclegi: Karczma „POD KOZIOROŹCAMI”. ✓ Gastronomia: Karczma „POD KOZIOROŹCAMI” (główna część jest zbudowana z bali drewnianych, kryta strzechą, z wyposażeniem z tego samego materiału, specjalizuje się w daniach z jeleniny fermowej, jej specjalność to dania z dziczyzny). ✓ Sport: boiska (4 boiska do piłki siatkowej, boisko do piłki plażowej, pełnowymiarowe boisko do piłki nożnej - Polsko-Niemieckie Centrum Współpracy w Podlegórze, profesjonalne, pełnowymiarowe boisko do piłki nożnej w Głuchowie, pełnowymiarowe boisko do piłki nożnej w Trzebiechowie), liczne place zabaw, siłownie.

Gmina	Cechy charakterystyczne obszaru
Zabór	<ul style="list-style-type: none"> ✓ Gmina Zabór położona jest w odległości 16 km na wschód od Zielonej Góry w pradolinie rzeki Odry, na dawnym szlaku saskim, zajmuje powierzchnię 9 338 hektarów. Połowę obszaru gminy pokrywają lasy, akweny i cieki wodne. Charakterystyczne dla regionu topole - osika i biała, liczne gatunki ptaków, zwierząt łownych (m.in. jelenie szlachetne, sarny, daniele, bażanty, dzikie gęsi, grzywacze, bobry). ✓ Gmina charakteryzuje się zagłębieniem winnic: Winnica Ingrid, Winnica Na Leśnej Polanie, Winnica Żelazny, Winnica Miłosz, Winnica Międzypole, Winnica Miłsko, które zrzesza Lubuskie Centrum Winiarstwa w Zaborze. ✓ Pasieki: Pszczelarnia Słodnik wraz z fundacją „APIS FUNDACJA”, Pasieka Dariusz Jędrych, Pasieka Miś, Pasieka Hania cechuje rozwój, propagowanie produktów, agroturystyki i edukacji pszczelarskiej. ✓ Produkty lokalne to ocet jabłkowy, ziołowy i owocowy oferowany przez Gospodarstwo Rolno-Szkółkarskie BIO-LAS oraz produkty rybne i mięsne, sery, produkty mleczne, roślinne i żytnie, aż po słodkie wyroby, konfitury i miody oraz różnego rodzaju wina, z których słynie gmina Zabór dostępne w ofercie sklepu Sezam. ✓ Rękodzieło oferuje w postaci artystycznego malowania obrazów i dekoracji Pracownia GROMACKA Sylwia Gromacka –Staśko. ✓ Agroturystykę oferuje: Gospodarstwo Agroturystyczne Jolanta Jarmoch (noclegi, wyżywienie, zagroda edukacyjna, warsztaty), Gospodarstwo Zaborski Sad (wynajem pokoi gościnnych, chów, hodowla zwierząt, uprawa warzyw i owoców, rękodzieło), Winnica na Leśnej Polanie Małgorzata i Jarosław Lewandowscy (wynajem pokoi, enoturystyka, szkółka winorośli, szkolenia winiarskie, winnica, produkcja wina, degustacje). ✓ Noclegi: Wynajem pokoi - DŻOLANDA – POKOJE (trzy pokoje gościnne z kuchnią wspólną i łazienkami, duży taras), Roman Walenciak ROMANÓWKA (2 niezależne pokoje, 4-8 miejsc noclegowych, własna łazienka, wyposażona kuchnia z jadalnią, taras, miejsca parkingowe na terenie ogrodzonej posesji, mini plac zabaw dla dzieci), Klub Jeździecki Lansada (wynajem pokoi gościnnych (3 pokoje 2 – osobowe), Gościniec Polna Pszczoła (oferuje apartament 5-osobowy). ✓ Rekreacja: Przytok Golf Resort (sport i rekreacja, nauka gry w golfa, imprezy integracyjne, kawiarnia), Klub Jeździecki Lansada (jazda konna, kryta ujeżdżalnia, wynajem pokoi gościnnych (3 pokoje 2 – osobowe), organizacja ogniska, możliwość obcowania z przyrodą i zwierzętami. ✓ Zabytki: Zamek w Zaborze z 1677 roku (Pałac w stylu barokowym ma kształt podkowy z 3-a kondygnacjami, na których mieszczą się 3 główne sale: rotundowa (na osi parteru), balowa (na piętrze) i sala na 3 kondygnacji jednak zamek można zwiedzać tylko z zewnątrz - budynek otoczony dawniej fosą głęboką na 3m i szeroką na 15 m, park liczący 20 ha o symetrycznym układzie alei, których główną osią jest przepiękne jezioro Liwno oraz imponujące okazy starych drzew, w tym pomniki przyrody), Wzniesienie Kobelka o wysokości 119,9 m n.p.m. (wzniesienie na północnych obrzeżach Droszkowa, było centralnym punktem dawnej droszkowskiej winnicy założonej w XVI wieku przez rodzinę Kottwitz. Na jej szczycie znajdowała się charakterystyczna wieża winiarska, która zniszczona została po II wojnie światowej. Wzgórze swą polską nazwę wzięło od nazwiska jednego z przedwojennych właścicieli - Roberta Kobel).

Źródło: Opracowanie własne

ROZDZIAŁ III PARTYCYPACYJNY CHARAKTER LSR

1. Zaangażowanie w opracowywanie strategii

W okresie pracy nad LSR wykorzystane zostały m.in. następujące narzędzia:

✓ Powołano Grupę roboczą ds. Lokalnej Strategii Rozwoju.

Bezpośrednią pracę związaną z przygotowaniem LSR wykonała Grupa robocza ds. LSR w skład, której weszli członkowie Zarządu, członkowie Stowarzyszenia, pracownicy biura, mieszkańcy oraz osoby reprezentujące każdą z grup interesu. Zespół koordynował całością prac związanych z tworzeniem LSR, zbieraniem danych tzw. desk

research, dokonaniem diagnozy obszaru, prowadzeniem procesu budowy strategii, opracowaniem materiału uzyskanego podczas otwartych spotkań z mieszkańcami, określeniem celów, przedsięwzięć i wskaźników, oraz określeniem planu działania i planu komunikacji. Zwieńczeniem prac nad Strategią stał się plan finansowy, w oparciu o który nastąpi realizacja Strategii. Grupa robocza ds. LSR po przeprowadzeniu konsultacji społecznych projektu LSR, wzięła pod uwagę wszelkie sugestie i uwzględniła je w ostatecznej wersji dokumentu.

✓ **Przeprowadzono spotkania otwarte na terenie każdej z 8 gmin będących członkami Stowarzyszenia.**

Spotkania, miały charakter warsztatów otwartych podczas, których uczestnicy wspólnie pracowali nad analizą SWOT otoczenia, w którym mieszkają/pracują i wskazaniem celów strategicznych oraz planowanych do realizacji przedsięwzięć wraz z oczekiwanymi rezultatami. Uczestnicy spotkań zaproszeni zostali do wspólnego tworzenia i aktywnego konstruowania celów i przedsięwzięć LSR. Spotkania konsultacyjne stały się jednocześnie dobrą formą upowszechniania informacji o LGD i podejściu LEADER.

Tabela 9 Wykaz miejsc i terminów otwartych spotkań konsultacyjnych

Miejscowość	Miejsce spotkania	Termin spotkania	Godzina spotkania
Bojadła	Gminny Ośrodek Kultury w Bojadłach ul. Boczna 1A, 66-130	12.09.2022 r.	14:00-17:00
Czerwieńsk	Urząd Gminy i Miasta w Czerwieńsku ul. Rynek 25, 66-016	13.09.2022 r.	14:00-17:00
Kolsko	Gminny Ośrodek Kultury w Kolsku ul. Piastowska 39, 67-415	14.09.2022 r.	14:00-17:00
Nowogród Bobrzański	Miejsko-Gminny Ośrodek Kultury Sportu i Rekreacji w Nowogrodzie Bobrzańskim ul. Pocztowa 7, 66-010	21.09.2022 r.	16:00-19:00
Sulechów	Urząd Miejski Sulechów Plac Ratuszowy 6, 66-100	19.09.2022 r.	14:00-17:00
Świdnica	Gminny Ośrodek Kultury w Świdnicy ul. Ogrodowa 37, 66-008	20.09.2022 r.	16:00-19:00
Trzebiechów	Urząd Gminy w Trzebiechowie ul. Sulechowska 2, 66-132	22.09.2022 r.	14:00-17:00
Zabór	Urząd Gminy w Zaborze ul. Lipowa 15, 66-003	26.09.2022 r.	14:00-17:00

Źródło: Opracowanie własne

W ramach spotkań powzięta również została inicjatywa określenia najbardziej dogodnych form komunikacji społeczności w trwających pracach nad LSR. W następstwie, oprócz tradycyjnych form komunikacji, jak Internet czy ogłoszenia w gablotach, na słupach informujących o trwających spotkaniach czy samych spotkań, mieszkańcy zaproponowali, by przedstawiciele - członkowie Grupy roboczej, wyszli w sposób bezpośredni do mieszkańców, do ich środowiska umożliwiając mieszkańcom w bardziej nieformalny sposób przekazanie swych opinii, potrzeb i pomysłów na rozwój regionu. Z tego względu członkowie Stowarzyszenia wzięli udział w oddolnych warsztatach/wydarzeniach/spotkaniach umożliwiając wysłuchanie/dyskusję nad LSR tych grup, które nie miały możliwości dotarcia na cykl spotkań w gminach, niezależnie od przyczyny nieobecności. W ramach tych spotkań udało się pozyskać opinie osób każdego wieku, od osób młodych do 25 r.ż po seniorów.

✓ **Punkt konsultacyjno – informacyjny w siedzibie biura Stowarzyszenia LGD MOaB.**

Punkt konsultacyjno – informacyjny prowadzony przez pracowników LGD zlokalizowany został w siedzibie biura Stowarzyszenia LGD MOaB, funkcjonował w całym okresie przygotowywania LSR. Na każdym etapie konstruowania LSR w punkcie konsultacyjno–informacyjnym dokonywano zbierania treści, uwag przekazywanych przez osoby fizyczne, podmioty prawne i organizacje pozarządowe, zainteresowane rozwojem obszarów wiejskich, zgłaszających pomysły na przedsięwzięcia i operacje planowane w ramach LSR. Konsultacje były prowadzone w sposób

bezpośredni oraz za pomocą wykorzystania elektronicznych narzędzi do komunikacji: e-mail, messenger. Przyjęty model konsultacji poprzez punkt konsultacyjno-informacyjny pozwolił na dotarcie do wszystkich tych osób, które nie mogły uczestniczyć w otwartych spotkaniach. Dzięki czemu osoby te miały możliwość przedstawić własne sugestie, pomysły, dotyczące analizy potencjału obszaru LSR oraz konstruowania potrzeb w postaci celów strategicznych i przedsięwzięć.

- ✓ **Diagnoza ilości zarejestrowanych rolników oraz gospodarstw agroturystycznych na obszarze LGD MOaB**
LGD MOaB pragnąc właściwie zdiagnozować skalę interwencji na obszarze działania, podjęła czynności pozwalające określić ilość rolników oraz gospodarstw agroturystycznych na terenie działania Stowarzyszenia, wysyłając zapytanie pismem nr KB/47/14/949/22 do KRUS Oddział Zielona Góra.
- ✓ **Diagnoza ilości gospodarstw agroturystycznych na obszarze LGD MOaB**
LGD MOaB pragnąc właściwie zdiagnozować skalę interwencji na obszarze działania, podjęła czynności mające na celu określić ilość gospodarstw rolnych na terenie działania Stowarzyszenia, wysyłając zapytanie pismem nr KB/47/37/602/22 do wszystkich gmin członkowskich.
- ✓ **Sondaż społeczny (ankieta elektroniczna, papierowa)**
Mając na względzie pozyskanie, jak najszerszej opinii Stowarzyszenie przedłożyło do rąk ludności ankietę (możliwość wypowiedzenia się w dowolnym momencie, w zależności od dysponowania czasem), mającą na celu określenie potrzeb mieszkańców, ich oczekiwań, opinii oraz kierunków rozwoju regionu w nowym okresie programowania. Ankieta oraz zgłaszane w niej propozycje działań (projektów), które mieszkańcy chcieliby realizować w najbliższych latach, pozwoliły na określenie preferencji ludności na obszarze działania LGD tj. w gminach: Bojadła, Czerwieńsk, Kolsko, Nowogród Bobrzański, Sulechów, Świdnica, Trzebiechów oraz Zabór. Jej celem było dokonanie pogłębionej analizy danych poprzez analizę rozkładu odpowiedzi, tzn. wskazanie, jak przedstawia się opinia społeczeństwa, poprzez relacje między zmiennymi.
- ✓ **Spotkania dla członków Stowarzyszenia**
Członkami stowarzyszenia są w każdej z gmin przedstawiciele lokalnych grup interesów z sektorów: publicznego, społecznego i gospodarczego (co najmniej po 1 przedstawicielu z każdej grupy interesu, z każdej gminy). Spotkania miały na celu wyrażenie opinii na temat działań możliwych do realizacji dla rozwoju społecznego na terenie obszaru działania LGD z zachowaniem uroków wsi i jej atutów. Spotkania pozwoliły zaangażować do wspólnego działania przedstawicieli z każdej z grup interesu. Podczas nich przedstawiciele gminy wraz z organizacjami pozarządowymi, mieszkańcami, kołami gospodyń wiejskich, itp. poddawali kolejne pomysły pod dyskusję.
- ✓ **Oddolne warsztaty/wydarzenia/spotkania**
Poszczególni członkowie zespołu roboczego ds. LSR podjęli działania mające na celu dotarcie do jak najszerszego kręgu społeczeństwa poprzez udział w wydarzeniach/spotkaniach/imprezach trwających do grudnia 2022 na obszarze działania LGD MOaB. Członkowie brali udział w poszczególnych wydarzeniach, jako uczestnicy, weszli w rolę obserwatorów, wsłuchiwali się w "głosy" mieszkańców. Działania te m.in. miały na celu poznanie opinii szerszej grupy mieszkańców obszaru LSR w trakcie nieformalnych rozmów, spotkań, bez list obecności, bez tzw. formalizacji spotkań. Poznanie potrzeb i opinii społecznych poprzez uczestnictwo w oddolnych warsztatach/wydarzeniach/spotkaniach, w kontekście poszukiwania celowych metod i kanałów komunikacji zagwarantowało szeroki, celowy i oddolny dialog członków LGD MOaB z najbardziej zaangażowanymi w przygotowanie LSR mieszkańcami, co pozwoliło na uniknięcie błędnych założeń na temat problemów. Innymi słowy spotkania miały na celu zapewnienie skutecznej komunikacji wszystkich grup społecznych.

Tabela 10 Wykaz oddolnych warsztatów/wydarzeń/spotkań, w których uczestniczyli członkowie Grupy roboczej ds. LSR

Gmina	Miejscowość	Tytuł wydarzenia	Data	Cel wydarzenia, w którym uczestniczyli członkowie grupy roboczej ds. LSR
Bojadła	Bojadła	PO DRUGIEJ STRONIE ODRY	10.09.2022	Festyn - Pożegnanie wakacji
Bojadła	Klenica	Pożegnanie lata w Klenicy	25.09.2022	Festyn - Pożegnanie lata
Bojadła	Bojadła	Dzień seniora	14.10.2022	Organizator GOK w Bojadłach
Bojadła	Bojadła	Obchody Narodowego Święta Odzyskania Niepodległości	10.11.2022	Organizator GOK w Bojadłach
Bojadła	Bojadła	MUZYCZNA BIESIADA	24.11.2022	wydarzeni kulturalne - występy zespołów ludowych, jubileusz Zespołu Bojadlanie
Czerwieńsk	Czerwieńsk	Dzień seniora	28.10.2022	MOK w Czerwieńsku
Czerwieńsk	Czerwieńsk	Patriotyczny koncert	21.11.2022	Koncert patriotyczny
Kolsko	Kolsko	Koncert z okazji Święta Niepodległości	11.11.2022	Koncert patriotyczny/GOK w Kolsku
Kolsko	Kolsko	Dzień seniora	19.11.2022	GOK w Kolsku
Kolsko	Kolsko	Zajęcia kreatywne pt. ozdoby Świąteczne	07.12.2022	Zajęcia kreatywne
Nowogród Bobrzański	Nowogród Bobrzański	Latawce nad Bobrem	01.10.2022	EKO-Piknik z latawcem
Nowogród Bobrzański	Pierzwin	Dożynki Gminne w Pierzwinie	20.08.2022	MGOKSiR w N. Bobrzańskim
Sulechów	Sulechów	Zakończenie lata	03.09.2022	Kiermasz, warsztaty, strefa relaksu, mała gastronomia/organizator Sulechowski Dom Kultury
Sulechów	Sulechów	Dzień seniora	05.10.2022	organizator Sulechowski Dom Kultury
Świdnica	Świdnica	Koncert Patriotyczny	09.11.2022	Koncert patriotyczny z okazji Dnia Niepodległości
Świdnica	Świdnica	Świąteczne plecenia	05.12.2022	Świąteczne warsztaty wykonywania ozdób na choinkę ze sznurka
Trzebiechów	Swarzynice	Dożynki gminne	20.08.2022	Dożynki gminne/ organizator Trzebiechowski Ośrodek Kultury im. T. Wojtera
Trzebiechów	Trzebiechów	Spotkanie wigilijne (impreza otwarta)	18.12.2022	Gmina Trzebiechów i TOK w Trzebiechowie
Zabór	Zabór	Spektakl pt. Matylda	16.09.2022	Spektakl dla młodzieży
Zabór	Droszków	Spacer nordic walking	18/20.10.2022	Udział mieszkańców w każdym wieku/ młodzież/seniorzy
Zabór	Milsko	Dożynki gminne	20.08.2022	Organizator Gmina zabór

Źródło: Opracowanie własne

✓ **Zaproszenie do składania opinii (konsultacje społeczne)**

W oparciu o wyniki badań ankietowych oraz wnioski wyciągnięte z otwartych spotkań, przygotowana została wstępna wersja dokumentu strategicznego LSR, zawierająca główne kierunki, cele i przedsięwzięcia, plan działania oraz budżet, wypracowane przez Zespół roboczy ds. LSR. Została ona poddana konsultacjom społecznym. Informacja o konsultacjach projektu Strategii, opracowany dokument oraz formularz zgłaszania uwag został zamieszczony na stronie internetowej Stowarzyszenia LGD Między Odrą a Bobrem. Dodatkowo informację o tym fakcie zamieszczono na fanpagu. Wyniki konsultacji zostały uwzględnione w ostatecznej wersji dokumentu.

O procesie przygotowania LSR skutecznie został poinformowany ogół społeczeństwa, w tym przedstawiciele wszystkich sektorów zainteresowanych jej przygotowaniem. LGD MOaB upubliczniła informacje o konsultacjach społecznych, skutecznie zarządzając procesem powstawania LSR, a wszystkie podejmowane przez nią działania, miały charakter jawny. LGD przeprowadziła szereg działań informacyjno-promocyjnych, które zapewniły szerokie upowszechnienie informacji w związku z tworzeniem LSR Stowarzyszenia LGD MOaB. Zrealizowane działania promocyjno - informacyjne spełniały funkcję aktywizacyjną i motywacyjną mieszkańców obszaru LGD do udziału w procesie przygotowania LSR.

2. Grupy interesu zaangażowane w opracowywanie strategii

Zróżnicowanie metod pod względem formy, a także rozłożenie ich w czasie, umożliwiło włączenie w proces budowania Strategii szerokie grono interesariuszy. Zaproszenia do każdej z grup interesu kierowane były do poszczególnych grup osobno lub łącznie w zależności od przyjętego celu i charakteru konkretnych działań. Z jednej strony umożliwiło to, identyfikację różnic w potrzebach i podejściu do Strategii przedstawicieli poszczególnych grup, a z drugiej dało możliwość ich integracji i wzajemnego poznania racji. Z całą pewnością, takie innowacyjne podejście do planowania przyszłych działań, pozwoliło w większym stopniu zrozumieć i właściwie zinterpretować założenia dokumentu wszystkim zainteresowanym, a przy okazji przyczyniło się do integracji lokalnej społeczności, budowania więzi i relacji niezbędnych do wdrażania przyjętych założeń. Zaangażowanie oprócz osób fizycznych w związku z pracami nad stworzeniem LSR wyrażali m.in. członkowie Stowarzyszenia będący podmiotami prawnymi jak: przedsiębiorcy, Stowarzyszenia: Stowarzyszenie na Rzecz Rozwoju Gminy Kolsko, Stowarzyszenie Inicjatyw Twórczych KOD_KROWA, Stowarzyszenie Przyjaciół Wsi Będów, Stowarzyszenie Mieszkańców Leśniowa Wielkiego, Leśniowa Małego i Sudółu, Stowarzyszenie FIBER, Stowarzyszenie Malinówka, Stowarzyszenie Regionu Cigacic, Stowarzyszenie Lubuska Grupa Eksploracyjna NADODRZE, Stowarzyszenie „Wspólna Letnica”, Stowarzyszenie Miłośników Droszkowa oraz Ochotnicza Straż Pożarna w Nowogrodzie Bobrzańskim oraz Koło Gospodyń Wiejskich w Ostrzycach i Urzutach, jak również Sołtysi. Bezpośrednim odzwierciedleniem trwającej współpracy różnych grup interesów przy tworzeniu Strategii poprzez partnerstwo lokalne, aktywizując społeczność do współpracy, stał się wypracowany model rozwoju oparty na zaufaniu, otwartości i jawności działań. Członkowie koncentrując się na rzeczywistych problemach społeczności lokalnej nakierowanej na stopniowe dążenie do wdrażania innowacyjnych rozwiązań, dostrzegli w tym działaniu szanse rozwojowe dla regionu. Dzięki Sołtysom będącym powiernikiem najważniejszych spraw mieszkańców, jednostkom Ochotniczych Straży Pożarnych, Kołom Gospodyń Wiejskich, zagwarantowali, że wybrzmiały wnioski ludności, niezależnie od wiary w sprawcze działanie organizacji oraz niezależnie od grup interesu, których problemy dotyczą.

3. Metody/platformy/narzędzia

Obraz aktualnej sytuacji na etapie tworzenia Strategii uzyskano z jednoczesnego połączenia kilku niezależnych metod, platform i narzędzi angażujące zainteresowane strony w przygotowaniu LSR. Opis sytuacji opracowano w oparciu o rozpoznanie w obrębie materiałów źródłowych ogólnodostępnych danych statystycznych i ich analiz, dedykowanych zapytań do podmiotów administracji publicznej, jak KRUS i urzędy gmin, punkt konsultacyjny w siedzibie Stowarzyszenia, elektroniczne badania sondażowe (<http://www.miedzyodraabobrem.pl>), spotkania bezpośrednie organizowane w każdej z gmin w obrębie grup fokusowych oraz w trakcie wydarzeń odbywających się w miejscu zamieszkania ludności, poprzez zbieranie uwag, przy wykorzystaniu innych podmiotów ekonomii społecznej, w tym Sołtysów, zgłaszanych przez lokalną społeczność. Zaletą przyjętej w tym zakresie metod jest przeprowadzenie badania wśród rozproszonej grupy respondentów, jak również pozyskanie znacznej liczby niezależnych informacji z różnych źródeł.

Tabela 11 Wykorzystanie narzędzi partycypacyjnych w procesie opracowania LSR

	Użyte narzędzie	Opis narzędzia partycypacji	Wykorzystanie na etapie prac nad opracowywaniem LSR				
			Analiza potencjału	Analiza SWOT	Sposób wyboru i ocena operacji oraz kryteria wyboru	Cele i wskaźniki	Plan działania
1	Sondaż społeczny - ankietowe badanie online dla mieszkańców obszaru	W ankiecie wzięli udział mieszkańcy ze wszystkich gmin LGD. W ramach ankiety zadano 21, w tym 6 pytań głównych, 4 pytania metryczki, 11 dodatkowych. Ankieta była na stronie www LGD oraz stronach www wszystkich gmin w terminie listopad – grudzień 2022 r. Pytania dodatkowe to fiszka projektowa w systemie on-line, której celem było rozpoznanie potrzeb potencjalnych wnioskodawców na środki w ramach LSR.	Wskazano potencjał obszaru LGD ludzi i obszaru wykorzystane bezpośrednio do zbiorczej analizy SWOT	Zestawiono wyniki ankiet z wynikami analizy SWOT w gminach	Uzyskano informacje o grupach wymagających wsparcia (dane wykorzystane do określenia grup docelowych)	Uzyskano informacje o oczekiwanych kierunkach działania LGD oraz branżach kluczowych dla obszaru działania LGD, w tym grupach wymagających wsparcia. Ankieta dla mieszkańców, pozwoliła na ustalenie opinii oraz potrzeb, w tym pomysłów na rozwój regionu, jak również poprzez sformułowane wnioski określenie celów strategii i planowanych przedsięwzięć (działań), rezultatów w kontekście zmian zachodzących na terenie działania Stowarzyszenia.	Potwierdzono zasadność podziału kwot pomiędzy działania
2	Praca Grupy Roboczej ds. LSR	Grupa robocza składająca się z osób z każdej z grup interesu, pracowników biura LGD, opracowała pytania ankiety i dokonała jej analizy, opracowała wyniki SWOT mieszkańców gmin a następnie dokonała analizy uwag z cyklu spotkań w każdej z gmin z ludnością obszaru LGD. W ramach pracy grupy ostatecznie dokonano analizy SWOT regionu LGD i ustalono podstawowe cele LSR.	Zwrócenie uwagi na nierównomierny rozwój obszarów w gminach	Opracowanie diagnozy SWOT mieszkańców gmin dokonanych na 8 spotkaniach następnie wybór kluczowych cech SWOT'u i dokonanie analizy SWOT dla całego obszaru działania LGD	Uzyskano informacje o grupach i obszarach wymagających wsparcia (dane wykorzystane do określenia celów działania dla obszaru LGD docelowych)	Sformułowano cele i przedsięwzięcia, które poddano konsultacjom	Określono terminarz oraz wartości podziału kwot na lata, cele i przedsięwzięcia

3	Cykl 8 spotkań konsultacyjnych w poszczególnych gminach LGD	Cykl 8 spotkań we wszystkich gminach LGD. Spotkania miały charakter warsztatowy - otwarty.	Zgłoszono do diagnozy uwagi dotyczące przedsiębiorczości, stanu zabytków, jakości miejsc publicznych działalności kulturalnej i relacji międzysąsiedzkich	Spotkania miały kluczowe znaczenie na kształt analizy SWOT gmin. Wskazanie mocnych i słabych stron, szans i zagrożeń podczas spotkań stanowią podstawę SWOT'u w niniejszej LSR.	Uzyskano informacje o grupach i obszarach wymagających wsparcia (dane wykorzystane do określenia celów działania dla obszaru LGD kluczowych)	Sformułowano cele przedsięwzięcia, które poddano konsultacjom	-
4	Konsultacje społeczne treści LSR, celów i wskaźników na stronie LGD	Diagnoza - LSR, SWOT i cele, wskaźniki LSR zostały umieszczone na stronie internetowej LGD maju roku. Przyjmowanie uwag następowało na podstawie wniosków mailowych.	Uwagi indywidualne przesyłane mailem korygujące i uzupełniające zapisy LSR, analiza uwag, uwzględnienie zmian.	Uwagi indywidualne przesyłane mailem korygujące i uzupełniające zapisy LSR, analiza uwag, uwzględnienie zmian kluczowych cech SWOT'u - dokonanie analizy SWOT dla	-	Uwagi indywidualne przesyłane mailem korygujące i uzupełniające zapisy LSR	-
5	Ankieta internetowa	Ankieta w systemie on-line, której celem było rozpoznanie potrzebowania rolników - potencjalnych wnioskodawców na środki w LSR.	Fiszka stanowiąca uzupełnianie analizy potencjału – ankiety mieszkańców skierowana do konkretnej grupy	-	-	Fiszka stanowiąca uzupełnianie diagnozy – ankiety mieszkańców skierowana do konkretnej grupy odbiorców	-

6	Wysłuchanie się w "głosy" mieszkańców	Udział zespołu roboczego ds. LSR, jako uczestnicy wydarzeń wsłuchiwali się w "głosy" mieszkańców poszli poznać ich opinie w ich środowisku- motywowanie mieszkańców do działania i umożliwianie im prawdziwego udziału tworzeniu lokalnej społeczności w szczególności dla tych którzy są wykluczeni (brak transportu, off-line)	Weryfikacja czy wszystkie głosy mieszkańców zostały zebrane, czy potrzeby zostały określone, czy atuty dostrzeżone	Weryfikacja czy wszystkie głosy mieszkańców zostały zebrane, czy potrzeby zostały określone, czy atuty dostrzeżone	Uzyskano informacje o grupach i obszarach wymagających wsparcia (dane wykorzystane do określenia celów działania dla obszaru LGD kluczowych)	Sformułowano cele i przedsięwzięcia, które poddano konsultacjom	-
7	Punkt konsultacyjny – informacyjny prowadzony przez pracowników LGD zlokalizowany został w siedzibie biura Stowarzyszenia LGD MOaB	-	Uzyskano treści wskazujące potencjał obszaru LGD i ludzi wykorzystane bezpośrednio w analizie krzyżowej prowadzonej diagnozy	Zestawiono wyniki głosów przekazywanych do punktu konsultacyjnego i uwzględniono je w analizie zbiorczej SWOT	Uzyskano informacje o grupach wymagających wsparcia, działaniach jakie są oczekiwane przez mieszkańców	Uzyskano informacje o oczekiwanych kierunkach działania LGD oraz branżach kluczowych dla rozwoju obszaru	-
8	Diagnoza ilości zarejestrowanych rolników oraz gospodarstw agroturystycznych na obszarze LGD MOaB	Zapytania do KRUS Oddział Zielona Góra o ilość rolników oraz gospodarstw agroturystycznych na obszarze działania LGD MOaB	W celu określenia grup odbiorców - rolników oraz potencjału gospodarstw agroturystycznych na terenie działania LGD	-	-	Informacja umożliwiająca określenie wartości wskaźników	Informacja umożliwiająca określenie wartości wskaźników oraz wynikających z tego kwot

9	Diagnoza ilości gospodarstw agroturystycznych na obszarze LGD MOaB	Zapytania do gmin o ilość gospodarstw agroturystycznych na obszarze LGD MOaB	W celu określenia potencjału gospodarstw agroturystycznych na terenie działania LGD	-	-	Informacja umożliwiająca określenie wartości wskaźników	Informacja umożliwiająca określenie wartości wskaźników oraz wynikających z tego kwot
10	Spotkania dla członków LGD	-	Zwrócenie uwagi na nierównomierny rozwój obszarów w gminach, podkreślenie potencjału gmin w kontekście ich rozwoju, wskazanie sposobów na zniwelowanie deficytów	Opracowanie diagnozy SWOT mieszkańców gmin dokonanych na 8 spotkaniach następnie wybór kluczowych cech SWOT'u i dokonanie analizy SWOT dla całego obszaru działania LGD	Uzyskano informacje o grupach i obszarach wymagających wsparcia (dane wykorzystane do określenia celów działania dla obszaru LGD kluczowych)	Sformułowano cele i działania, które poddano konsultacjom	Określono terminarz oraz wartości podziału kwot na lata, cele i działania

4. Dane z konsultacji społecznych

Opracowanie wyników konsultacji społecznych odbyło się zgodnie z 7 zasadami konsultacji wskazanymi przez Ministerstwo Informatyki i Cyfryzacji w 2015 roku. Dobra wiara została zachowana, ponieważ konsultacje przeprowadzone zostały w duchu dialogu obywatelskiego. Strony słuchały się nawzajem, wykazując wolę zrozumienia odmiennych racji. Powszechność jako, że każdy zainteresowany tematem mógł dowiedzieć się o konsultacjach i wyrazić w nich swój pogląd dzięki udostępnieniu treści za pośrednictwem Internetu oraz w biurze LGD. Przejrzystość - informacje o celu, regulach, przebiegu i wyniku konsultacji były powszechnie dostępne. Responsywność została zapewniona, ponieważ każdemu, kto zgłosił opinię udzielona została merytoryczna odpowiedź w niezwałocznym terminie, co nie wykluczało odpowiedzi zbiorczych. Za koordynację odpowiadała Grupa robocza ds. LSR, w tym biuro LGD MOaB, co określają procedury funkcjonowania Stowarzyszenia. Przewidywalność zagwarantowana została, ponieważ konsultacje prowadzone były od początku procesu legislacyjnego w zaplanowany sposób i w oparciu o czytelne reguły. Zagwarantowane również zostało poszanowanie interesu ogólnego jako, że choć poszczególni uczestnicy konsultacji mieli prawo przedstawiać swój partykularny interes, to ostateczne decyzje podejmowane w wyniku przeprowadzonych konsultacji reprezentują interes publiczny i dobro ogólne.

ROZDZIAŁ IV ANALIZA POTRZEB I POTENCJAŁU LSR prezentuje zestawienie danych pozyskanych ze wszystkich źródeł wykorzystanych do określenia potrzeb rozwojowych regionu. Mając na względzie dane statystyczne, oraz dane wynikające z konsultacji należy wskazać, iż 62,9% mieszkańców dostrzega występowanie grup społecznych wymagających wsparcia w szczególności spośród dzieci, młodzieży oraz osób uczących się do 25 roku życia na co wskazało 64% respondentów, osoby nieaktywne zawodowo w wieku 60+ (31,5%). Mieszkańcy gmin na pytanie, jakie grupy społeczne wymagają objęcia wsparciem w ramach wdrażania LSR jednoznacznie wskazali, że grupą, która potrzebuje największego wsparcia są osoby do 25 roku życia. Takie stanowisko wyraziło aż 42% wszystkich respondentów, w tym taką opinię wyrażało 47% kobiet, natomiast 61% spośród mężczyzn uznawało tę grupę społeczną za potrzebującą największego wsparcia. Drugą grupą w opinii społecznej, która potrzebuje wsparcia były kobiety (36,34% ogółu), dalej osoby starsze (30,1% ogółu respondentów). Mieszkańcy, jako grupę wśród najbardziej potrzebujących, wskazali również przedsiębiorców - 55,1%, co potwierdziło jednocześnie stanowisko mieszkańców w zakresie dostrzeganych deficytów, gdzie na niską przedsiębiorczość wskazało 21,3%. Zdaniem mieszkańców obszaru działania LGD największy problem obszaru *gmin: Bojadła, Czerwieńsk, Kolsko, Nowogród Bobrzański, Sulechów, Świdnica, Trzebiechów oraz Zabór*, na który wskazuje aż 53,9% procent to niewystarczająca oferta na wypoczynek, rekreację oraz aktywne spędzanie czasu wolnego, w dalszej kolejności, bo 34,8% podano zbyt małą rozpoznawalność oferty turystycznej regionu (bazy noclegowej, gastronomicznej, atrakcji i produktów turystycznych). Wśród pierwszej niechlubnej trójki deficytów regionu (37,1%) mieszkańcy wskazali również na starzenie się społeczeństwa oraz emigrację zarobkową młodych osób. Opinie respondentów potwierdza trend starzejącego się społeczeństwa.

5. Wyniki przeprowadzonej analizy wniosków z konsultacji

Wyniki przeprowadzonych konsultacji, stanowią zestawienie rezultatów i wniosków uzyskanych i opracowanych na podstawie szeregu działań oraz metod zastosowanych w procesie diagnozy. W dalszej części zebrano kluczowe dla Lokalnej Strategii Działania dane, na zakończenie których zostało zaprezentowane podsumowanie uwzględniające wnioski z przeprowadzonych konsultacji społecznych niniejszej Strategii.

Wraz ze Statutem, LSR jest podstawowym dokumentem w oparciu, o który funkcjonuje Stowarzyszenie LGD MOaB. W celu zapewnienia spójności i komplementarności dokumentów strategicznych Stowarzyszenia z potrzebami mieszkańców/regionu oraz dla rozwoju obszaru, na którym działa Stowarzyszenie, sformułowało cele wprost zdiagnozowane i wynikające z oddolnej inicjatywy samych mieszkańców, przy wykorzystaniu szeregu narzędzi motywujących, inspirujących i aktywizujących, jak najszerzą liczbę ludności ze wszystkich grup interesu. Podejście LEADER, w oparciu o które tworzona Strategia została przygotowana przy szerokim udziale społeczności lokalnej zamieszkałej na terenie 8 gmin członkowskich tj. gminy Bojadła, Czerwieńsk, Kolsko, Nowogród Bobrzański, Sulechów, Świdnica, Trzebiechów oraz Zabór, umożliwiło dokonanie diagnozy z zastosowaniem krzyżowo analizowanych wyników z zastosowanych metod diagnostycznych.

Grupy docelowe, obecnie wymagające największego wsparcia określone w LSR, są to grupy znajdujące się w szczególnie trudnej sytuacji, przez co wyjątkowo zagrożone są wykluczeniem społecznym. Do grup tych należą: kobiety, osoby do 25 roku życia, osoby po 60 roku życia oraz osoby niepełnosprawne. Na szczególnie trudną sytuację w/w grup wskazali uczestnicy spotkań konsultacyjnych na etapie opracowania LSR oraz dane statystyczne GUS. Działania przewidziane w Strategii mają za zadanie zniwelować niekorzystne zjawiska w odniesieniu do zidentyfikowanych grup docelowych.

Dane opublikowane w Raporcie GUS pt. „Sytuacja osób starszych w Polsce w 2020 r.” wskazują stały wzrost udziału osób starszych (60+) w populacji Polski - w 2020 r. ukształtował się on na poziomie 25,6%. Równolegle do przewidywanego spadku liczby ludności o 4,3 mln osób do roku 2050, spodziewany jest stały wzrost liczby ludności w wieku senioralnym. Liczba ludności w wieku 60 lat i więcej według prognozy GUS w roku 2030 ukształtuje się na poziomie 10,8 mln (wzrost o 10,0% w stosunku do roku 2020), w roku 2040 na poziomie 12,3 mln (wzrost o 25,1%). W 2050 r. w Polsce będzie mieszkać 13,7 mln osób w starszym wieku (tj. o 39,8% więcej niż w 2020 r.), stanowiąc 40,4% społeczeństwa. Analiza danych rok do roku 2020-2021 pokazała, że liczba ludności na terenie LGD MOaB w wieku poprodukcyjnym wzrosła o 262 osoby. Wysoki wzrost ludności w wieku poprodukcyjnym wraz z opinią mieszkańców, wskazującą na konieczność wsparcia osób w wieku 60+, co przemawia za koniecznością zaplanowania form wsparcia dla tej grupy społecznej. Dodatkowo osoby starsze nie zawsze są świadome zagrożeń cywilizacyjnych, w szczególności cyfrowych. Osoby te rozumieją potrzebę przekazywania doświadczeń kulturowych młodym, poczuwają się do odpowiedzialności za utrwalenie i niewyginiecie dorobku kulturowego, jednak mają niewystarczające środki na kultywowanie tradycji. Brak zachęt ekonomicznych dla tradycyjnych zawodów i twórczości.

Osoby do 25 roku życia, młodzi ludzie - brak ofert pracy dla młodych wykształconych. Duże bezrobocie młodych w grupie 18-25 lat. Niechęć do podejmowania ryzyka działalności gospodarczej. Niedostosowane wykształcenie i umiejętności do rynku pracy. Zagrożenia cywilizacyjne dotyczące zanieczyszczeń środowiska oraz pogorszonego się stylu życia ludzi, w tym młodych. Wzrost liczby uzależnionych (od używek, komputera, niewłaściwego odżywiania itp.). Łatwy dostęp do używek. Brak świadomości zagrożeń u rodziców i bliskich. Problemy nie są rozpoznawane odpowiednio wcześniej, gdyż opiekunowie nie mają na ten temat wiedzy. Należy zwrócić uwagę na fakt, iż 13,24% ludności zamieszkującej obszar działania LGD MOaB, to osoby w wieku 18-25 lat, które jeżeli nie zostaną włączone w życie społeczne czy nie odnajdą się na rynku pracy na obszarze rodzinnym, oznaczać to będzie ich emigrację do większych aglomeracji a tym samym kolejną przesłankę ku starzeniu się regionu. Dziś potencjał regionu działania LGD MOaB to 45,13%, ponieważ taką wartość stanowią osoby od narodzin do 25 roku życia, żyjące obecnie w regionie. Ta mnogość zagrożeń wskazuje, na konieczność skoncentrowania działań na ludziach młodych, jako jednej z kluczowych grup docelowych, wskazanych w LSR. Działania przewidziane w LSR będą miały na celu zniwelowanie przedstawionych problemów dążąc do zawiązania więzi młodych ludzi z ich domem rodzinnym oraz potencjałem jaki w pobliżu niego się znajduje.

Zdiagnozowano problem kobiet w wieku +45, które nigdy lub prawie nigdy nie pracowały zawodowo, gdyż zajmowały się wychowaniem dzieci. Po ich odchowaniu i wykształceniu pozostają grupą w niekorzystnej sytuacji na rynku pracy. Wśród grupy kobiet będącej w trudnej sytuacji należy jeszcze wskazać matki z dziećmi, które nie mają możliwości poświęcenia czasu dla siebie i dla swojego rozwoju osobistego i zawodowego. Czas opieki nad dzieckiem dezaktualizuje wyuczone kompetencje, a zmęczenie zniechęca do zajęć rekreacyjnych. Z drugiej zaś strony kobiety podobnie, jak osoby 60+, rozumieją potrzebę przekazywania doświadczeń kulturowych młodym. Poczuwają się do odpowiedzialności za utrwalenie i niewyginiecie dorobku kulturowego, jednak mają niewystarczające środki na kultywowanie tradycji. Brak zachęt ekonomicznych dla tradycyjnych zawodów i twórczości. Dostrzegają, że rozwój dziedzictwa kulturowego i uczestnictwo w kulturze (m.in. dzięki stymulowaniu kreatywnego myślenia, wyobraźni), jest skuteczną metodą rozwijania kompetencji społecznych i obywatelskich oraz inicjatywności i przedsiębiorczości, a więc kompetencji kluczowych dla gospodarki opartej na wiedzy i innowacji.

Wykluczenie społeczne wśród mieszkańców postrzegane jest jako wyłączenie grup społecznych lub osób ze społeczeństwa, izolacja społeczna, brak akceptacji ze strony reszty społeczeństwa, problemy społeczne wynikające z pogłębiającej się izolacji, a także bezrobocie. Podczas dokonywania diagnozy przyczyn wykluczenia grup docelowych wśród mieszkańców, do których skierowane będzie wsparcie należy również brać pod uwagę skutki zjawiska wykluczenia społecznego. Najczęściej prezentowane są w trzech kategoriach: osobistych, ekonomicznych i społecznych, co stanowi o konieczności ich włączenia w życie społeczne.

Wśród grup potencjalnych beneficjentów wymagających wsparcia zdiagnozowani zostali przedsiębiorcy, ze względu na znikomą przedsiębiorczość na obszarze działania LGD MOaB w obszarze usługowym, sprzyjającym, szeroko rozumianej, organizacji czasu wolnego. Nie podejmowanie współpracy gospodarczej, niezintegrowana oferta, nietargetowane produkty i usługi turystyczne, niespójna promocja obszaru, niski profesjonalizm usług, sezonowość miejsc pracy, to problemy odzwierciedlające brak oferty organizacji czasu wolnego. Tworzenie warunków wzrostu gospodarczego, szczególnie w sektorze turystyki na obszarze LGD, przede wszystkim poprzez koncentrację wsparcia na działania proinnowacyjne i prośrodowiskowe w sektorze MŚP stanowią odzwierciedlenie potrzeb mieszkańców. Oczekiwana jest poprawa oferowanych przez MŚP usług, m.in. w zakresie zwiększenia oferty o profilu turystycznym, rekreacyjny, kulturalnym (w zakresie usług i infrastruktury turystycznej/rekreacyjnej, takiej jak gastronomia, organizacja eventów, baza noclegowa, organizacja czasu wolnego, sklep/wypożyczalnia sprzętu turystycznego, sportowego, pamiątki, rękodzielnictwo poprzez m.in. wykorzystanie lokalnych

regionalnych surowców, regionalnych produktów. Co przełoży się na zwiększenie ich potencjału do przekształcania posiadanych zasobów w realne efekty gospodarcze, a to przełoży się na rozwój całego obszaru nie tylko w obrębie przedsiębiorczości, ale także podniesienie potencjału turystycznego regionu. W wyniku przeprowadzonych konsultacji społecznych wpłynęło 5 opinii/uwag, z których 3 potwierdziły zaproponowane cele i przedsięwzięcia jako zasadne dla zdiagnozowanych potrzeb i grup docelowych oraz zwrócono w nich uwagę na literówki zaistniałe w dokumencie, które zostały skorygowane w ostatecznej wersji dokumentu. Jedna z opinii wskazała na rozbieżność w treści zapisów celów EFS+. W kolejnej wskazano na konieczność uwidocznienia w zapisach LSR treści potwierdzających współpracę z innymi podmiotami terytorialnymi, co również znalazło swoje odzwierciedlenie w zapisach LSR.

6. Grupy/organizacje/związki

Oprócz bezpośrednich form dotarcia do mieszkańców poprzez ogłoszenia za pośrednictwem stron internetowych Stowarzyszenia oraz gmin, tablic, ogłoszeń zlokalizowanych przy świetlicach wiejskich, słupach ogłoszeniowych, w aktywizację ludności zamieszkującej teren LGD zaangażowane zostały m.in. Koła Gospodyń Wiejskich, Ochotnicze Straże Pożarne, do których zostały również skierowane informacje o pracach nad Strategią, o cyklu spotkań w gminach, jak również informacje o trwających konsultacjach Strategii. Najbardziej zainteresowaną grupą interesu byli sami mieszkańcy oraz przedsiębiorcy lub potencjalni przedsiębiorcy. Utrzymanie dialogu społecznego poprzez określenie celów LSR zgodnie z deficytami regionu, stanowi odpowiedź na potrzeby mieszkańców, a bieżący monitoring kamieni milowych, wynikający z ciągłego kontaktu z grupami interesariuszy [Tabela 4], zapewni bieżące zaangażowanie lokalnej społeczności na etapie wdrażania LSR [7. Planowane działania mobilizacji] opisano poniżej lokalnej społeczności w realizację LSR.

7. Planowane działania mobilizacji

Jednocześnie z pracami nad stworzeniem niniejszej Strategii trwały prace w zakresie ewaluacji Strategii opracowanej na lata 2014-2020. Badanie mieszkańców miało zweryfikować, z jednej strony zdanie mieszkańców na temat efektów wdrażania LSR, a z drugiej pozyskać informacje dotyczące niezaspokojonych jeszcze potrzeb i ewentualnych oczekiwań odnośnie przyszłości. Wyniki badania pokazują, że działalność LGD jest rozpoznawalna. Blisko 67,67% respondentów zetknęło się z działalnością lub informacją o Lokalnej Grupie Działania funkcjonującej w ich regionie, z czego największy procent za pośrednictwem Internetu 47,72%, kolejno: spotkań (37,56%), wydanych przez LGD publikacji, stoisk na targach (36,04%), organizowanych przez LGD imprez (33,50%), szkoleń (26,90%), doradztwa w biurze LGD (26,40%), poczty pantoflowej, warsztatów (po 22,84%), ogłoszeń (21,32%), mediów (20,30%), promocji produktów lokalnych, ulotek (16,75%), innych realizowanych przez LGD projektów (14,21%), konkursów (9,14%). Wyniki potwierdzają rozpoznawalność i trafność stosowanych metod dotarcia do odbiorców, ale i też wskazują kierunki i obszary, w których wskazane byłoby zintensyfikowanie działań.

Istotnym jest zaplanowanie mechanizmów mobilizacji biernych dotychczas interesariuszy, ponieważ to również oni będą odpowiedzialni za wdrożenie Strategii i jej realizację. Ponieważ jednak, za wyjątkiem sektora publicznego, w każdym z pozostałych sektorów można by wskazać na podmioty/osoby stanowiące słabszą część członków lokalnej społeczności. Strategia zakłada podjęcie działań o innowacyjnym charakterze, mających na celu, jak najszersze włączenie ich w grono faktycznych beneficjentów programu. Dlatego założono podjęcie całego szeregu działań mających na celu animację społeczności lokalnej w tym obszarze.

W działaniach aktywizacyjnych zaplanowano dotarcie z informacjami do sołtysów z obszaru gmin należących do Stowarzyszenia, w trakcie których, to sołtysi poznają ostateczne cele i działania przedsięwzięcia, przyjęte w Strategii do realizacji. Sołtysi rozumiejąc korzyści z wdrożenia Strategii, znając potencjał swych sąsiadów będą w bezpośrednich spotkaniach z nimi mogli zaszczerpić w nich potrzebę wdrażania Strategii, co bezpośrednio przełoży się na efekty w regionie. W dalszym ciągu, ze względu na duży odzew społeczności w trakcie udziału członków Grupy roboczej ds. LSR w warsztatach w terenie organizowanych przez inne podmioty, ta forma mobilizacji i dotarcia do społeczności będzie kontynuowana. Przeprowadzona na potrzeby przedmiotowego dokumentu diagnoza oraz oparte na jej wynikach analizy, pozwalają wysnuć również wnioski, że jednym z poważniejszych zagrożeń, jakie dostrzegają mieszkańcy obszaru objętego Strategią, jest obawa o pełne wykorzystanie wsparcia płynącego z dostępu do funduszy wynikająca ze specyfiki możliwych do realizacji działań, co oznacza zasadność mobilizowania biernych dotychczas interesariuszy do realizacji Strategii. Wiadomo, że obawy te widnieją wśród tych interesariuszy już zaangażowanych w opracowanie Strategii. Bierną postawę oraz niepokój wśród części społeczności na tym etapie budzi niedostateczny poziom wiedzy i informacji w zakresie prawidłowego przygotowania aplikacji

i późniejszego rozliczania dotacji. Uwzględniono więc potrzebę pomocy kierowanej do potencjalnych beneficjentów, już na poziomie analizowania lokalnej sytuacji i identyfikowania faktycznych potrzeb. Z kolei poszukiwanie optymalnych rozwiązań dla zauważonych problemów zaowocuje pomysłami, które przy wsparciu ze strony LGD mają szansę rozwinąć się w projekty kwalifikujące się do wsparcia. Działania LGD skierowane będą głównie do tych członków lokalnej społeczności, którzy do tej pory nie korzystali z tego typu pomocy. Mając jednak na uwadze konieczność zachowania równości szans dla wszystkich potencjalnych beneficjentów zarówno ze szkoleń, jak i doradztwa indywidualnego, przy rozwijaniu pomysłów i budowaniu w oparciu o nie wniosków, będą mogli korzystać wszyscy bez ograniczeń, jednak z pierwszeństwem dostępu osób, które nie korzystały dotychczas z tego typu konsultacji/szkoleń. Realizacji mobilizacji biernych grup społecznych służyć będą również, między innymi, przyjęte i przedstawione w dalszej części dokumentu procedury w zakresie dokonywania zmian w Strategii i kryteriach wyboru operacji. Aktywizacja nastąpi również poprzez szereg spotkań szkoleniowych/informacyjnych dla beneficjentów, by wspomóc ich w działaniach mobilizacyjnych społeczność lokalną co zapewniłoby wykonalność zaplanowanych i zakontraktowanych przedsięwzięć. Również przyjęty sposób ewaluacji dokumentu, a w szczególności planowany sposób okresowych kontroli stopnia realizacji założonych w dokumencie celów, pozwala na udział w tym procesie wszystkich zainteresowanych podmiotów i osób. Na stronach internetowych zamieszczane będą wszelkie informacje kluczowe dla realizacji zapisów Strategii. Realizowane będą, jak dotychczas, spotkania informacyjne, oprócz działającego biura LGD otwartego dla interesariuszy, najczęściej w świetlicach wiejskich Gwarancją szerokiego udziału społeczności lokalnej we wdrażaniu Strategii na wielu polach jest, opracowany w zgodzie z wytycznymi dla instrumentu Rozwój Lokalny Kierowany przez Społeczność w Polsce, Plan Komunikacji. Zakłada się również wymianę doświadczeń pomiędzy LGD'ami w związku z realizacją Strategii perspektywy 2021-2027, w szczególności w zakresie podejmowania działań naprawczych, mobilizacyjnych społeczność do działania. Najważniejszym elementem partycypacji na etapie wdrażania Strategii pozostaje oczywiście możliwość realizowania operacji finansowych przez podmioty reprezentujące wszystkie sektory tworzące Lokalną Grupę Działania MOaB.

8. Planowane działania wzmocnienia partnerskiej współpracy członków

Zróznicowanie metod aktywizujących członków Stowarzyszenia i mieszkańców pod względem formy oraz rozłożenie ich w czasie, zagwarantowało włączenie szerokiego grona interesariuszy w proces budowania Strategii. Jednak jednoczesne scalenie tak szerokiego wachlarza form na etapie budowania, nie oznacza automatycznego sukcesu na etapie realizacji. Kluczowym wyznacznikiem dla osiągnięcia rezultatów Strategii, zgodnie z przyjętymi wartościami, jest zaangażowanie społeczne na etapie realizacji Strategii. Wdrożone podejście LEADER pozwoliło zbudować koncepcję poprawienia życia społecznego w aspektach, które są kluczowe nie tylko dla regionu LGD MOaB, lecz przede wszystkim dla ludzi, którzy żyją w tym regionie. LGD MoaB planuje działania, które będą miały na celu wzmocnienie partnerskiej współpracy członków we wdrażaniu LSR, poprzez m.in. angażowanie członków do promowania, informowania w swoich lokalnych społecznościach o korzyściach płynących z wdrażania LSR (np. zapraszanie do udziału w ogłaszanych naborach wniosków, organizowanych wydarzeniach, spotkaniach, szkoleniach, czy realizowanych projektach). Bazując na doświadczeniach z etapu przygotowania LSR zauważono także, że największa wymiana doświadczeń, największe zaangażowanie w komunikację miało miejsce w trakcie oddolnych warsztatów na które dotarli przedstawiciele/członkowie Zespołu roboczego ds. LSR. To innowacyjne podejście z pewnością na skalę lokalną, pozwoliło wysłuchać faktycznie mieszkańców obszaru działania LGD MOaB. Ten typ działania planuje się wykorzystywać przy zaangażowaniu także pozostałych członków Stowarzyszenia na etapie wdrażania LSR.

W związku z realizacją Strategii, planowane w ramach LGD w celu wzmocnienia partnerskiej współpracy członków we wdrażaniu LSR podjęte zostaną następujące działania:

- ✓ Spośród członków Stowarzyszenia zostanie wyłoniona grupa robocza, analogiczna lub tożsama do grupy roboczej zaangażowanej w proces budowy Strategii, która monitorować będzie wypełnianie założeń strategii oraz inicjować mobilizację lokalnej społeczności do realizacji założeń Strategii. Grupa też będzie odpowiedzialna za dialog z pozostałą częścią każdej z grup interesu, w celu zapewnienia trwałej współpracy i rozwijania partnerstwa.
- ✓ Członkowie, zamiast organizować wiece, spotkania w każdej z gmin, będą kontynuowali innowacyjne podejście do potrzeb mieszkańców poprzez udział w oddolnych warsztatach, wsłuchując się w głosy mieszkańców i przekazując sprawy oraz spostrzeżenia grup interesów grupie roboczej.

- ✓ Członkowie grupy roboczej nie rzadziej niż raz w okresie przypadającym na dany kamień milowy, wskazany w Strategii, spotkają się na organizowanych w danej gminie wydarzeniach z mieszkańcami oraz przedstawicielami grup interesu za pośrednictwem punktu konsultacyjnego.
- ✓ Do wszystkich członków Stowarzyszenia LGD MOaB będą rozsyłane informacje zapowiadające i prezentujące ofertę działań Stowarzyszenia w związku z realizacją zapisów Strategii.
- ✓ Podjęte zostaną działania mające na celu wzmacnianie wewnętrznej współpracy członków poprzez kolegalne podejmowanie decyzji, otwartość na inicjatywy członków.
- ✓ Relacje między członkami LGD na etapie wdrażania LSR będą oparte na pogłębionym partnerstwie i skutecznej komunikacji, różnorodnych formach komunikacji (nie tylko formalnych).
- ✓ W przypadku problemów z realizacją kamieni milowych, kolegalny sposób podejmowania decyzji, pozwoli na wdrożenie formuły pośredniej między decyzją Zarządu, a uchwałą Walnego Zebrania Członków, poprzez pracę w zespołach, do których zaproszeni zostaną na dedykowane spotkania konkretni przedstawiciele danych grup interesu w celu opracowania propozycji kroków naprawczych.
- ✓ Stosowanie zasady, iż Walne Zebranie Członków jest zwoływane także na wniosek wąskiej grupy członków LGD.
- ✓ Otwartość na inicjatywy członków LGD (możliwość zgłaszania propozycji/inicjatyw przez członków LGD, dot. funkcjonowania LGD i wdrażania LSR, zachęty do ich zgłaszania), w tym możliwość zgłaszania pomysłów/inicjatyw realizacji projektów wykraczających poza LSR, co może wymagać zmiany LSR.
- ✓ Stowarzyszenie zapewnia informowanie o wyniku dokonanej przez LGD weryfikacji zgłoszonej propozycji/inicjatywy z uzasadnieniem tego wyniku.
- ✓ Współpraca oparta na zaufaniu, wspólnych decyzjach i wspólnej pracy, transparentności, otwartości i komunikacji.

9. Planowane działania rozwinięcia współpracy pomiędzy podmiotami

W związku z realizacją Strategii, w celu rozwinięcia współpracy pomiędzy podmiotami z obszaru LGD MOaB i zwiększenia zainteresowania Stowarzyszenie podejmie następujące działania:

- ✓ Spośród członków Stowarzyszenia zostanie wyłoniona grupa robocza, analogiczna lub tożsama do grupy roboczej zaangażowanej w proces budowy Strategii, która monitorować będzie wypełnianie założeń Strategii oraz inicjować mobilizację lokalnej społeczności do realizacji założeń Strategii. Grupa też będzie odpowiedzialna za dialog z pozostałą częścią każdej z grup interesu w celu zapewnienia trwałej współpracy i rozwijania partnerstwa.
- ✓ Członkowie poprzez udział w oddolnych warsztatach wsłuchują się w głosy poszczególnych grup interesów, by potem na spotkaniach zaprezentować zebrane stanowiska.
- ✓ Na stronach internetowych zamieszczane będą za zgodą osób/podmiotów, których dane dotyczą, dane kontaktowe wraz z krótkim opisem, umożliwiające dziedzinowe łączenie grup interesu, kluczowe dla realizacji zapisów strategii.
- ✓ Do podmiotów z obszaru LGD np. NGO, JST, Sołtysów, (rad sołeckich), instytucji kultury będą rozsyłane informacje zapowiadające i prezentujące ofertę działań Stowarzyszenia w związku z realizacją zapisów Strategii.
- ✓ Podjęte zostaną działania mające na celu wzmacnianie wewnętrznej współpracy podmiotów z obszaru LGD poprzez kolegalne podejmowanie decyzji, otwartość na inicjatywy członków.
- ✓ Zakłada się wymianę doświadczeń pomiędzy LGD'ami, promowaniem tzw. dobrych praktyk, w związku z realizacją Strategii perspektywy 2021-2027, w szczególności w zakresie podejmowania działań mobilizacyjnych społeczność do działania.
- ✓ Realizowane, jak dotychczas spotkania informacyjne, oprócz działającego biura LGD otwartego dla interesariuszy, najczęściej w świetlicach wiejskich.
- ✓ Relacje między podmiotami z obszaru LGD na etapie wdrażania LSR będą oparte na pogłębionym partnerstwie i skutecznej komunikacji, przy zastosowaniu różnorodnych form komunikacji (nie tylko formalnych).
- ✓ Współpraca oparta na zaufaniu, wspólnych decyzjach i wspólnej pracy, transparentności, otwartości i komunikacji.

1. Analiza potrzeb rozwojowych i potencjałów obszaru

Analiza potrzeb rozwojowych i potencjałów obszaru wdrażania LSR została przeprowadzona z wykorzystaniem różnych źródeł danych poczynając od danych gromadzonych przez Główny Urząd Statystyczny, danych pozyskanych z urzędów, danych wynikających z różnych form spotkań z mieszkańcami, po dane anonimowe z ankiet wypełnianych przez mieszkańców. Celem trwającej analizy danych było pozyskanie, jak najszerszego spektrum informacji doprowadzając w efekcie końcowym do uzyskania najistotniejszych potrzeb, deficytów wymagających interwencji dla poprawy poziomu życia mieszkańców.

W związku z bliską odległością gmin przynależących do LGD MOaB a kulturalną stolicą regionu - Zieloną Górą należy wskazać, że przy odpowiednim wsparciu można uatrakcyjnić szeroko rozumianą ofertę turystyczną. Czynnikiem wspomagającym i podwyższającym pozytywny wydźwięk podejmowanych działań z pewnością będzie dostęp do oferty kulturalnej Zielonej Góry - imprez cyklicznych, jak Festiwal Piosenki Rosyjskiej czy Bien-nale Sztuki Nowej, Festiwal Kabaretu, Festiwal Quest Europe, Studenckie Bachanalia, wielkiej imprezy Winobranie, Lato Muz Wszelakich czy bieżącego udziału w życiu kulturalnym, jak teatr, filharmonia, galerie sztuki, kina oraz muzea. Szansą dla obszaru LGD MOaB jest z pewnością możliwość włączenia się kolejnych gmin w wydarzenia cykliczne organizowane w Zielonej Górze poprzez propozycje wydarzeń towarzyszących dla dużych imprez już zapisanych w kalendarzu kulturalnym regionu. Jednym z czynników wzbogacających dostępność oferty kulturalnej regionu jest dostępność miejsc noclegowych w pobliżu wydarzeń. Część turystów poszukuje noclegów na łonie natury uciekając od zgiełku miasta, a część noclegów, umożliwiających poruszanie się bez samochodu. Dla wielu takich turystów z pewnością odpowiedzią są gospodarstwa agroturystyczne [Błąd! Nie można odnaleźć źródła odwołania. Tabela 12 Oferta gospodarstw agroturystycznych zlokalizowanych na terenie LSR MOaB], które zapewniają i nocleg blisko natury w atrakcyjnych warunkach noclegowych i lokalizacyjnych. Niestety patrząc na powierzchnie i rozpiętość atrakcji turystycznych regionu miejsc takich jest stanowczo za mało.

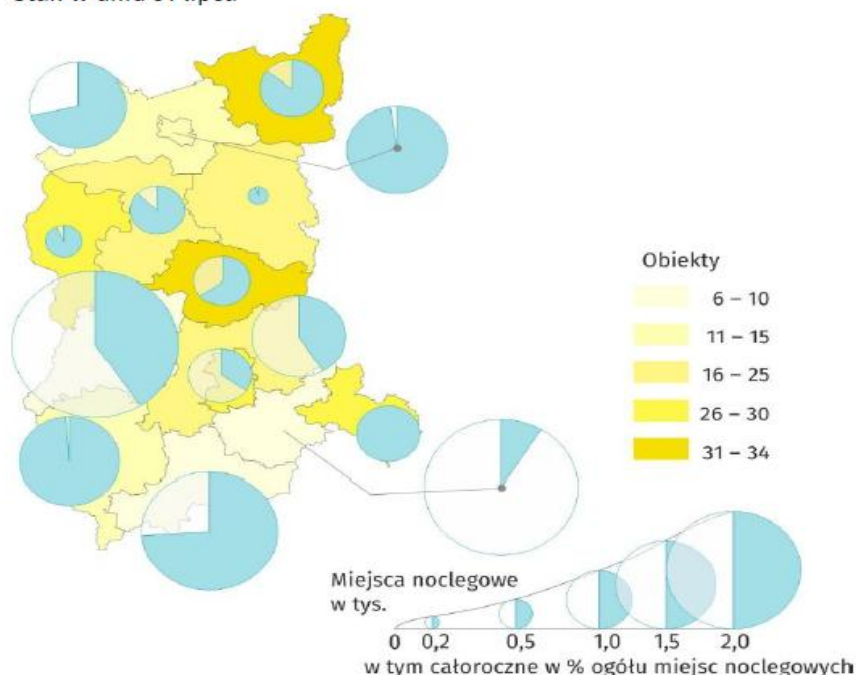
Tabela 12 Oferta gospodarstw agroturystycznych zlokalizowanych na terenie LSR MOaB

Gmina	Rok 2010		Rok 2014		Rok 2020	
	Liczba gospodarstw	Liczba miejsc noclegowych	Liczba gospodarstw	Liczba miejsc noclegowych	Liczba gospodarstw agroturystycznych	Liczba miejsc noclegowych
Świdnica	3	20	5	34	1	4
Zabór	5	49	8	79	Min 1	66
Sulechów	7	64	12	135	12	136
Kolsko	0	0	1	7	1	1
Bojadła	1	16	1	16	2	
Czerwieńsk					Min 1	2
Nowogród Bobrzański	-	-	-	-	-	-
Trzebiechów	-	-	-	-	-	-
Razem dla terenu LSR	16	149	27	271	Min 18	209

Źródło: opracowanie własne

Diagram 1 Obiekty i miejsca noclegowe według powiatów w 2021 r.

Stan w dniu 31 lipca

Źródło: Turystyka w województwie lubuskim w 2021 r. GUS 31.05.2022 r.

Choć na wcześniej przedstawionej infografice, obiekty i miejsca noclegowe według powiatów, zostały zaprezentowane na lipiec 2021 r., można uznać, że ze względu na brak prowadzenia przez niektóre gminy rejestru kwater agroturystycznych/miejsc noclegowych, za istotne źródło informacji na temat sytuacji panującej w tym zakresie na terenie działania Stowarzyszenia. Widać wyraźnie, że obszar powiatu zielonogórskiego, przy walorach jakie posiada, jest stosunkowo ubogi w bazę noclegową (zaledwie 17 obiektów udostępniających bazę noclegową). Wartość 17 obiektów noclegowych jest wartością poniżej średniej liczby obiektów przypadających na jeden powiat wynoszącej 19 obiektów, podczas gdy w samej Zielonej Górze jest ich 27. Stosunkowo duża oferta noclegowa w Zielonej Górze oraz bardzo bliskie sąsiedztwo tego miasta częściowo rozwiązuje problem noclegu. Jednak należy pamiętać, iż Zielona Góra, to tętniąca życiem aglomeracja, a coraz większa część ludności w trakcie odpoczynku ucieka od zgiełku ulic. Brak bazy noclegowej ogranicza możliwości turystyczne. Jak podaje GUS w opracowaniu „Turystyka w województwie lubuskim w 2021 r. - Wyniki badania turystycznej bazy noclegowej w województwie lubuskim” w 2021 r. średni czas pobytu turysty w obiekcie noclegowym wyniósł 2,4 noclegu (0,1 noclegu więcej niż w roku poprzednim), tj. o prawie pół noclegu mniej niż wynosiła średnia krajowa, co zależy od specyfiki obiektu. Fakt, że w 2021 r. średni czas pobytu turysty w województwie lubuskim wyniósł ok. 2 noclegi i był krótszy niż przeciętny pobyt turysty korzystającego z krajowej bazy noclegowej, a długość pobytu w kwaterach agroturystycznych to 6,5 noclegu (turyści zagraniczni – 5,8), pozwala wysnuć wniosek o wzrastającym potencjale oferty agroturystycznej. Należy podkreślić, iż w 2021 r. w turystycznych obiektach noclegowych o 23,7% odnotowano wzrost liczby turystów krajowych i zagranicznych, w relacji do roku poprzedniego, przy spadku liczby obiektów. Jednak ani wyjątkowe walory przyrodnicze i krajobrazowe, ani liczne zabytki i obiekty historyczne, ani nawet kluczowe obiekty Lubuskiego Szlaku Wina i Miodu, ścieżki historyczne czy trasy rowerowe i piesze, położone na terenie objętym LSR, nie generują w chwili obecnej ruchu turystycznego na poziomie takim, jaki mógłby wynikać z tkwiącego tu potencjału. Świadczą o tym dane statystyczne GUS. Podają one np., że w roku 2014 z położonych na terenie LSR 6 obiektów skorzystało zaledwie 13 730 Polaków i 3 966 gości zagranicznych. Podczas, gdy w roku 2010 obiektów hotelowych było 7 i skorzystało z nich 17 593 Polaków i 4 359 gości zagranicznych. Trudno się temu dziwić skoro łączna liczba miejsc noclegowych we wszystkich obiektach turystycznych obejmujących obiekty hotelowe, inne obiekty noclegowe, obiekty zbiorowego zakwaterowania (kempingi, pola biwakowe, zespoły domków turystycznych) oraz pozostałe obiekty noclegowe, spadła z 953 w roku 2010 do 607 w roku 2014. Przyjmując nawet założenie, że rok 2014 był wyjątkowo niekorzystny a dodatkowo część ruchu turystycznego przejmują małe, nie objęte badaniami GUS obiekty, głównie agroturystyczne, to i tak spadek zarówno ilości obiektów hotelowych, jak i liczby korzystających z nich osób należy uznać za znaczący (dane na podstawie GUS, BDL lata 2010 -2014).

Ze względu na przyrodnicze walory regionu oraz jego usytuowanie w bliskości do dużej aglomeracji szczególnym argumentem okazał się fakt umiejętnego połączenia i zaprezentowania oferty zielonej wsi z bogatymi walorami historycznymi, przyrodniczymi, turystycznym i produktami regionalnymi przy rozwoju bazy gastronomicznej, noclegowej i oferty kulturalnej. Jak wykazano [ROZDZIAŁ II CHARAKTERYSTYKA OBSZARU I LUDNOŚCI OBJĘTEJ WDRAŻANIEM LSRpkt 3. Spójność społeczna, gospodarcza i środowiskowa obszaru], potencjał regionu działania Stowarzyszenia jest oparty na walorach przyrodniczych, historycznych i szczególnym ukształtowaniu terenu, w przeważającym obszarze pokrytym lasami (ponad 50% powierzchni), jak również dużą ilością jezior, zbiorników wodnych i rzek skumulowanych na stosunkowo niewielkim obszarze. Takie ukształtowanie terenu obfituje w bogactwo roślinności, niespotykanych gatunków ptactwa oraz innych zwierząt lądowych charakterystycznych dla tego obszaru. W ostatnich latach dużą atrakcją turystyczną tego regionu stają się również winnice i pasieki. Dzieje się tak za sprawą odradzających się na tych terenach tradycji uprawy winorośli i rosnącą popularnością enoturystyki - turystyki winiarskiej realizowanej na Lubuskim Szlaku Wina i Miodu.

Zgodnie z danymi GUS, liczba ludności w wieku przedprodukcyjnym wzrosła o 65 osób, natomiast liczba ludności w wieku produkcyjnym spadła o 534 osoby. Zgodnie z tendencją ogólnopolską wzrosła liczba osób w wieku poprodukcyjnym o 262 osoby. Porównanie zostało przeprowadzone dla lat 2020 -2021 jednak, gdy ustalimy wartości graniczne w latach 2014-2021 odpowiadające okresowi ewaluacji poprzedniego okresu 2014-2021 realizacji strategii zgodnie z danymi GUS, liczba ludności w wieku przedprodukcyjnym wzrosła jedynie o 76 osób, natomiast liczba ludności w wieku produkcyjnym spadła o 2 988 osoby, a liczba osób w wieku poprodukcyjnym wzrosła o 3 163 osób. Przyrost liczby przedsiębiorstw [Tabela 16] świadczy o stale rozwijającym się społeczeństwie, jednak mieszkańcy jednoznacznie wskazują na brak drobnej przedsiębiorczości w zakresie usług związanych z organizacją czasu wolnego, turystyką, jak np. gastronomia czy poszerzających ofertę kulturalną. Jednocześnie dodatni przyrost w okresie trwania pandemii COVID-19 gwarantuje odpowiednie wykorzystanie potencjału przedsiębiorstw, co więcej, świadczy również o możliwościach rozwojowych regionu. Oferta skomponowana przez przedsiębiorców, zgodnie z potrzebami społecznymi, w tym, w szczególności młodego pokolenia oraz osób starszych, pozwoli nawiązać więź międzypokoleniową, odnaleźć się młodzieży w ich najbliższym otoczeniu, jak również zachęcić młodzież inwestowania we własny rozwój zawodowy, skojarzony z miejscem zamieszkania.

Tabela 13 Dane charakterystyczne dla obszaru działania LGD MOaB

		Bojadła	Czerwieńsk		Kolsko	Nowogród Bobrzański		Sulechów		Świdnica	Trzebiechów	Zabór	Polska
			miasto	obszar wiejski		miasto	obszar wiejski	miasto	obszar wiejski				
Liczba kobiet	2020	1 623	2 006	3 047	1 641	2 492	2 472	8 378	5 010	3 411	1 573	2 303	19 671 402
	2021	1 618	1 968	3 067	1 640	2 143	2 123	5 010	5 069	3 403	1 562	2 348	19 584 787
Liczba młodzieży	2020	348	404	732	372	503	428	1 392	1 099	790	362	532	3 820 585
	2021	369	732	745	377	518	448	1 383	1 115	782	380	548	3 863 630
Liczba osób niepełnosprawnych (wg powiatów)	2020	931			866	931						43 839	
	2021	931			919	931						60 358	
Liczba osób w wieku emerytalnym	2020	1 137	1 248	1 419	1 094	1 441	1 164	4 359	2 134	1 641	1 072	1 119	13 027 038
	2021	1 124	1 261	1 462	1 124	1 462	1 135	4 434	2 138	1 679	1 074	1 161	13 106 650
Liczba bezrobotnych ogółem	2020	98	83	180	76	108	150	480	362	106	132	100	1 046 432
	2021	98	77	185	63	138	141	419	336	100	127	122	895 203
Liczba bezrobotnych kobiet	2020	45	40	98	48	68	89	275	221	62	70	52	561 606
	2021	43	39	99	38	74	77	242	190	55	65	60	481 935
Liczba zarejestrowanych działalności gospodarczych	2020	20	27	50	18	33	43	115	76	59	22	49	279 865
	2021	23	26	63	33	36	37	112	94	57	24	63	310 485
Liczba zawieszonych działalności gospodarczych	2020	337	505	649	443	597	548	1 557	1 200	947	248	731	5 287 126
	2021	521	692	1 061	599	894	750	2 381	1 735	1 502	336	1 077	7 698 328
Liczba zamkniętych działalności gospodarczych	2020	13	20	25	5	15	12	49	65	31	15	18	167 543
	2021	10	18	27	12	27	18	76	54	38	14	25	187 838

Źródło: Dane GUS

Tabela 14 Struktura ludności w grupach funkcjonalnych w latach 2020-2021 na obszarze LGD MOaB

	Osoby w wieku przedprodukcyjnym	Osoby w wieku produkcyjnym	Osoby w wieku poprodukcyjnym
2020	12 316	40 887	13 785
2021	12 381	40 353	14 047

Źródło: Dane GUS

Tabela 15 Struktura wiekowa osób do 25 roku życia na obszarze LGD MOaB

Gmina	Dzieci w do 7 roku życia	Dzieci w szkole podstawowej	Młodzież w szkołach średnich lub wkraczająca na rynek pracy	Osoby dorosłe od 18 do 25 roku życia	Ogółem osoby do 25 roku życia
Kolsko	220	315	169	272	911
Bojadła	248	284	177	275	918
Czerwieńsk	725	1 020	480	834	2 854
Czerwieńsk - miasto	254	362	174	310	1 032
Czerwieńsk - obszar wiejski	471	658	306	524	1 822
Nowogród Bobrzański	627	806	401	723	2 396
Nowogród Bobrzański - miasto	310	432	210	346	1 215
Nowogród Bobrzański - obszar wiejski	317	374	191	377	1 181
Sulechów	1 944	2 158	1 091	2 006	6 755
Sulechów - miasto	1 058	1 198	616	1 200	3 827
Sulechów - obszar wiejski	886	960	475	806	2 928
Świdnica	493	635	366	525	1 890
Trzebiechów	245	314	165	239	898
Zabór	385	440	239	351	1 325
Ogółem	8 183	9 956	5 060	8 788	29 952

Źródło: Dane GUS

Tabela 16 Liczba przedsiębiorstw w poszczególnych gminach na obszarze LGD MOaB w latach 2020-2021

Gmina	2020	2021	Przyrost
Kolsko	847	925	78
Bojadła	771	810	39
Czerwieńsk	961	1 007	46
Nowogród Bobrzański	892	946	54
Sulechów	1 127	1 169	42
Świdnica	1 364	1 417	53
Trzebiechów	727	757	30
Zabór	1 343	1 449	106
Ogółem	8032	8480	448

Źródło: Dane GUS

Prace nad stworzeniem Strategii adekwatnej do potrzeb społecznych regionu odbywały się w ramach następujących etapów: Etap definiowania potrzeb i problemów – partycypacyjna diagnoza obszaru, Etap analizy SWOT – partycypacyjna diagnoza obszaru (analiza SWOT w gminach wraz z analizą SWOT zbiorczą), Etap określania celów i ustalania ich hierarchii, Etap poszukiwania rozwiązań, stanowiących sposoby realizacji strategii oraz działań dedykowanym celom, Etap formułowania wskaźników realizacji LSR, Etap identyfikacji grup docelowych strategii. Wskazane etapy zostały zrealizowane przy zastosowaniu krzyżowego, szerokiego wachlarza metod zbierania danych. Można przyjąć, że dokument został opracowany z założeniem szerokiego zaangażowania społeczności lokalnej również w proces jego realizacji, ponieważ to sami

zainteresowani go tworzyli. Przyjęte w tym zakresie metody gwarantują udział zarówno przedstawicieli sfery publicznej, gospodarczej jak i społecznej w takich działaniach jak:

- ✓ monitorowanie i ocena stopnia realizacji Strategii;
- ✓ aktualizacja dokumentu;
- ✓ opracowanie lokalnych kryteriów wyboru operacji.

Analiza SWOT przeprowadzona dla obszaru działania LGD MOaB ukazuje, iż najwłaściwszą strategią jest strategia maxi-maxi czyli strategia agresywna. Obszar LGD jest regionem rozwijającym się, który wykorzystuje swoje silne i słabe strony. Naczelną szansą dla regionu jest fakt silnego zalesienia regionu, w tym na terenach zabudowanych oraz dużej liczby jezior w okolicy. Jednocześnie dostrzega poważny problem, jeśli chodzi o zmiany, jakie powstają w relacjach międzyludzkich, rosnąca cyfryzacja przy jednoczesnych utrudnieniach komunikacyjnych pomiędzy gminami, należącymi do obszaru LGD MOaB. Zagrożeniem jest również brak infrastruktury, integracji społecznej, którą należałoby rozbudować bez zbędnej ingerencji w ekosystem. Jej brak wpływa bardzo negatywnie na organizację wydarzeń kulturalnych i sportowych, czy na możliwość i opłacalność rozwoju drobnej lokalnej przedsiębiorczości. Cennym i szczególnym czynnikiem rozwoju jest zapewnienie utrzymania zielonego charakteru regionu, bogatego w szereg miejsc historycznych i dziedzictwa kulturowego, zabytków, kultywowanych tradycji, przy jednoczesnym utrzymaniu walorów ekosystemu. Oznacza to, że zagrożeniem dla interesów społeczności zamieszkującej obszar działania LGD MOaB, jest z pewnością powstawanie działalności w zakresie przemysłu ciężkiego, fabryk zatruwających środowisko lub je dewastujących. Mimo rozpoczętego procesu inwestycyjnego w infrastrukturę drogową, w dalszym ciągu brakuje dogodnych ciągów komunikacyjno-piesznych, rowerowych, samochodowych pomiędzy gminami, podobnie jak publicznej komunikacji w dogodnych połączeniach, pozwalających na korzystanie z walorów regionu. Dostrzeżony został również brak aktywnej promocji regionu, mimo tylu jego walorów. Obszar LGD MOaB powinien promować swoją odmienność względem innych regionów, województw. Jest obszarem, który dzięki trasie szybkiego ruchu S3 oraz autostradzie Olszyna-Wrocław, jak również lotniska pasażerskiego w Babimoście, jest obszarem dobrze skomunikowanym z resztą Polski. Wszystkie te twierdzenia potwierdzają zasadność strategii maxi-maxi.

Tabela 17 Analiza SWOT – cechy wewnętrzne

		POZYTYWNE	NEGATYWNE
		Mocne strony	Słabe strony
		Cechy pozytywne czyli atuty, walory	Cechy negatywne
Wewnętrzne (cechy organizacji)		<ul style="list-style-type: none"> ✓ Region posiada duży potencjał do rozwoju turystyki wynikający z walorów przyrodniczych (ponad 50% zalesienie, dwie rzeki, jeziora), krajobrazowych (rezerваты przyrody, bogactwo gatunków zwierząt i roślinności). ✓ Region bogaty w dziedzictwo kulturowe, obiekty historyczne, zabytki, rejon umocnień, zamki, muzea. ✓ Bliskość ośrodka miejskiego (Zielonej Góry) stanowiącego naturalny rynek zbytu dla usług i produktów oraz zapewniającego bazę noclegową dla turystów. ✓ Tradycje uprawy winorośli i rosnąca popularność enoturystyki - turystyki winiarskiej realizowanej na Lubuskim Szlaku Wina i Miodu połączone z corocznym świętem - Winobranie wraz z rozwojem pasiek i produktów pszczelarskich. ✓ Bliskość lotniska pasażerskiego – Babimost oraz lotniska sportowego Aeroklub Ziemi Lubuskiej w Przylepie (sekcje szybowcowa, balonowa, parolotniowa, spadochronowa, modelarska), trasy szybkiego ruchu S3, autostrady Wrocław – Olszyna. 	<ul style="list-style-type: none"> ✓ Niewykorzystany potencjał turystyczny, wynikający w znacznej mierze z braków w infrastrukturze noclegowej, gastronomicznej oraz braku oferty kulturalnej. ✓ Braki w infrastrukturze komunikacyjnej, w tym słabe połączenia komunikacyjne między gminami a Zieloną Górą oraz brak połączeń pomiędzy samymi gminami co by sprzyjało rozwojowi turystyki. ✓ Nierównomierny w gminach oraz znikomy rozwój infrastruktury kulturalnej i rekreacyjnej w postaci świetlic, ogólnodostępnych placów zabaw, siłowni na wolnym powietrzu, ścieżek zdrowia, a w miejscach gdzie taka infrastruktura istnieje, niedobór środków na ich wyposażenie i bieżącą działalność kulturalną, sportową, rekreacyjną - organizację imprez, itp. ✓ Brak lub znikoma oferta miejsc noclegowych w okolicach miejsc atrakcji turystycznych, walorów regionu, w tym brak miejsc noclegowych typu kwatery agroturystyczne. ✓ Brak miejsc integracji społecznej począwszy od najmłodszego pokolenia po młodzież i osoby starsze co przekłada się na izolowanie się kolejnych grup społecznych a następnie bierność w działaniu społecznym. ✓ Brak drobnej przedsiębiorczości oferującej sposoby spędzania wolnego czasu również w okresie złej pogody, mrozu. ✓ Brak lokalnej małej przedsiębiorczości o profilu kulturalnym, edukacyjnym, opiekuńczym, (usługi w zakresie zajęć edukacyjnych, sportowych, kulturalnych, społecznych, ochrony zdrowia).

Tabela 18 Analiza SWOT – cechy zewnętrzne

		POZYTYWNE	NEGATYWNE
		Szanse	Zagrożenia
Zewnętrzne (cechy otoczenia)	Pozytywne istniejące, ale także przewidywane procesy, zjawiska i trendy		Negatywne istniejące, ale także przewidywane procesy, zjawiska i trendy
		<ul style="list-style-type: none"> ✓ Rozwijająca się baza rekreacyjna w postaci licznych szlaków rowerowych, nornic walking, pieszych w pobliżu istotnych dla regionu atrakcji przyrodniczych, krajobrazowych i historycznych oraz ośrodków jeździeckich. ✓ Rozwijająca się agroturystyka oparta na bliskości rolnictwa, terenów zielonych, natury. ✓ Zwiększające się wykorzystanie potencjału rzek i jezior w postaci adaptacji zbiorników wodnych do celów rekreacyjnych, kajakarstwa. ✓ Zwiększenie potencjału turystycznego poprzez zwiększoną aktywność m.in. organizacji pozarządowych tworzących ofertę kulturalną w regionie. ✓ Zwiększenie się świadomości i potrzeby ludności Polski bliskości z naturą wynikającej również z potrzeby ucieczki od zgiełku miast - dużych aglomeracji. ✓ Rozwój lokalnej małej przedsiębiorczości oraz podmiotów ekonomii społecznej jako szansa na poprawę sytuacji na lokalnym rynku pracy a przede wszystkim szansa na rozwój usług i infrastruktury turystycznej/rekreacyjnej takiej jak gastronomia, organizacja ivenów, baza noclegowa, baza agroturystyki. ✓ Wykorzystanie ginących zawodów, odnowienie tradycji regionu, w tym rękodzieła w związku z zwiększającą się atrakcyjnością regionu i powrotem społeczeństwa do tradycji oraz chęci poszukiwania rzeczy nietuzinkowych. 	<ul style="list-style-type: none"> ✓ Opuszczanie rodzinnych domów przez młode osoby z terenów gmin należących do LGD do pobliskich ośrodków miejskich i zanik więzi mieszkańców z miejscem zamieszkania przekładający się na ograniczenie przedsiębiorczości w regionie. ✓ Dedykowanie wsparcia do konkretnych grup docelowych, które mogą być nie zainteresowane udziałem w realizacji Strategii/projektów co powoduje obawę beneficjentów o realizację wskaźników projektów ✓ Obniżenie poziomu współfinansowania w ramach realizowanych projektów co może stanowić istotny czynnik hamujący wykorzystanie środków, realizacji celów LSR ✓ Brak miejsc pracy w ramach istniejącej przedsiębiorczości w regionie obszaru działania LGD przekładający się na emigrację ludności

Przeprowadzony Sondaż społeczny – ankietę internetową i papierową, pozwoliła wskazać propozycje działań (projektów), które mieszkańcy chcieliby realizować w najbliższych latach na obszarze działania LGD, na podstawie preferencji ludności. Niemniej jednak uzyskane wyniki, Stowarzyszenie zobowiązane było skonfrontować z obowiązującymi wytycznymi Unii Europejskiej, odrzucając sprzeczne z wytycznymi rezultaty, jak również wskazując tzw. „złoty środek” w dążeniu do rozwoju regionu, w zestawieniu z celami perspektywy. Oczekiwania wstępne mieszkańców były wysokie. Stan ten jednocześnie potwierdził, jak istotne znaczenie dla zadowolenia mieszkańców ma zespolenie ich oczekiwań z oczekiwanym wzrostem gospodarczym regionu. Badania ankietowe pozwoliły poznać opinię grupy respondentów, dając im przy tym gwarancję anonimowości. Metryka zamieszczona w ankiecie pozwala stwierdzić, że były one wypełniane przez przedstawicieli wszystkich gmin, obu płci z różnym spektrum wiekowym, zróżnicowane również pod względem wykształcenia i co ważne reprezentujące różne grupy zawodowe, co prezentuje zestawienie danych respondentów.

Tabela 19 Udział kobiet i mężczyzn w badaniu ankietowym dotyczącym potrzeb regionu na obszarze działania Stowarzyszenia LGD MOaB

	Bojadła	Czerwieńsk	Kolsko	Nowogród Bobrzański	Sulechów	Świdnica	Trzebiechów	Zabór
Kobieta	67%	40%	43%	75%	57%	71%	40%	64%
Mężczyzna	33%	60%	57%	25%	43%	29%	60%	36%

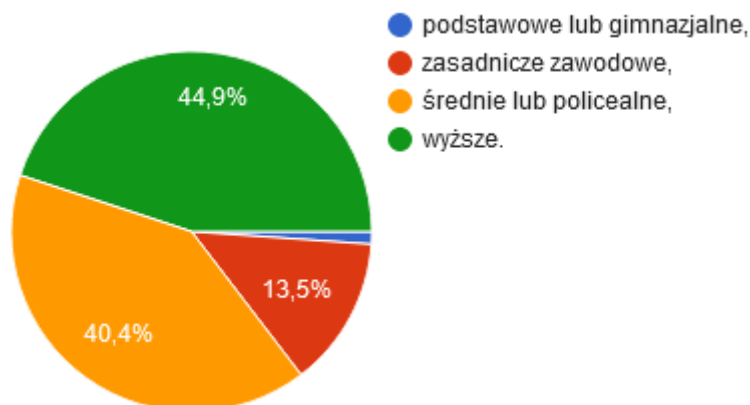
Źródło: Opracowanie własne

Tabela 20 Struktura respondentów ze względu na wykształcenie z uwzględnieniem płci

	Podstawowe lub gimnazjalne	Średnie lub policealne	Wyższe	Zasadnicze zawodowe
Kobieta		24,72%	23,60%	8,99%
Mężczyzna	1,12%	15,73%	21,35%	4,49%

Źródło: Opracowanie własne

Diagram 2 Charakterystyka respondentów ze względu na poziom wykształcenia

Źródło: Opracowanie własne

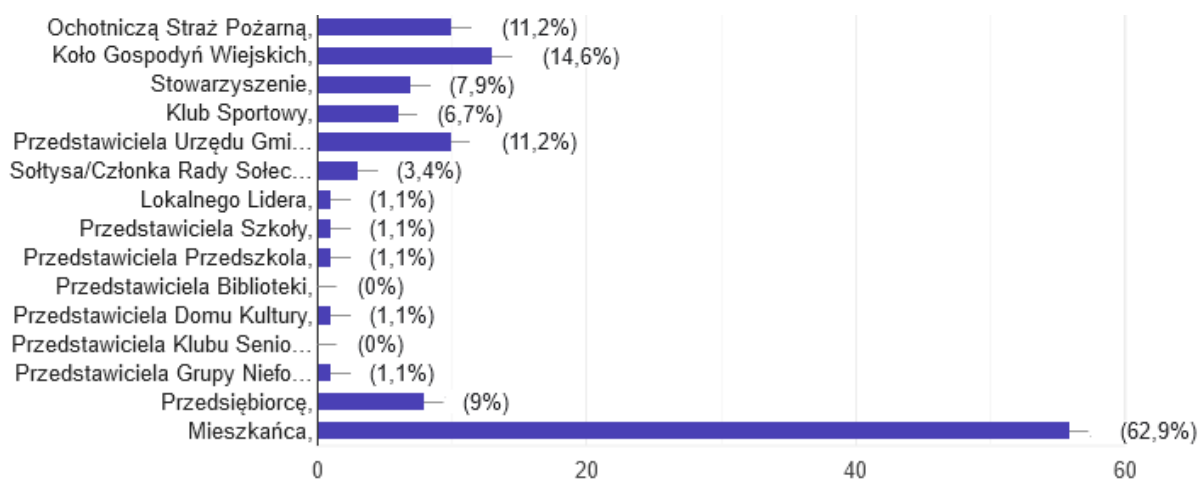
Tabela 21 Wiek respondentów

Wiek respondentów	Rozkład procentowy
do 19 lat,	1,12 %
od 20 do 24 lat,	1,12 %
od 25 do 29 lat,	6,74 %
od 30 do 34 lat,	15,73 %
od 35 do 39 lat,	17,98 %
od 40 do 44 lat,	21,35 %
od 45 do 49 lat,	14,61 %
od 50 do 54 lat,	4,49 %
od 55 do 59 lat,	7,87 %
od 60 lat do 64	1,12 %
od 60 lat do 64,	7,87 %

Źródło: Opracowanie własne

Mając na względzie wiek respondentów, należy wskazać, że największą troskę o przyszłość regionu wykazali mieszkańcy od 25 do 64 roku życia, z czego, aż 80% wypełniających ankietę to kobiety. Wynika z tego, że to płeć żeńska stanowi wiodący filar w dążeniu do zaistnienia zmian w środowisku, w którym żyją. Fakt ten pokazuje, że ta grupa społeczna może obecnie wymagać największego wsparcia. To właśnie kobiety bardzo często po urodzeniu dziecka, w szczególności na obszarach wiejskich pozostają w domach by zajmować się dziećmi i z tego faktu są w stanie dostrzec najwięcej wartości wymagających poprawy w otaczającej je przestrzeni. Najmniej reprezentatywną grupą były osoby w wieku do 19 lat oraz od 20 do 24 lat, jak również od 60 lat do 64 gdzie zainteresowanie wyniosło zaledwie 1,12%. Brak aktywności wśród tych dwóch grup wiekowych – ludzi młodych oraz osób starszych wynika z dwóch przeciwstawnych zdarzeń otóż młodzi nie są przywiązani do otoczenia w którym żyją a jedynie do świata cyfrowego, natomiast osoby starsze nie są komunikatywne cyfrowo. Ten fakt potwierdziły, oprócz rozkładu procentowego, treści wypowiedziane podczas bezpośrednich warsztatów/spotkań w których uczestniczyli członkowie Zespołu roboczego ds. LSR. Charakterystyka respondentów potwierdza szeroki udział różnych grup interesu z terenu obszaru działania LGD MOaB, które reprezentują mieszkańcy.

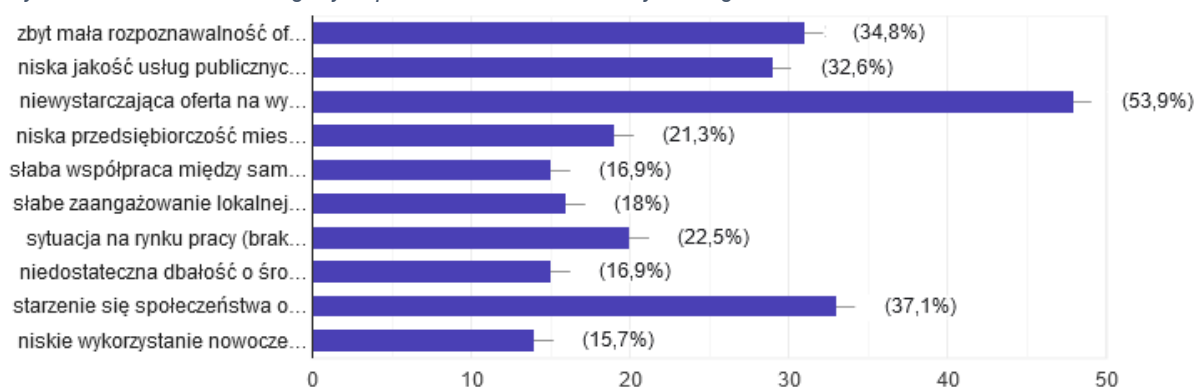
Wykres 1 Struktura respondentów ze względu na przynależność do grupy interesu

Źródło: Opracowanie własne

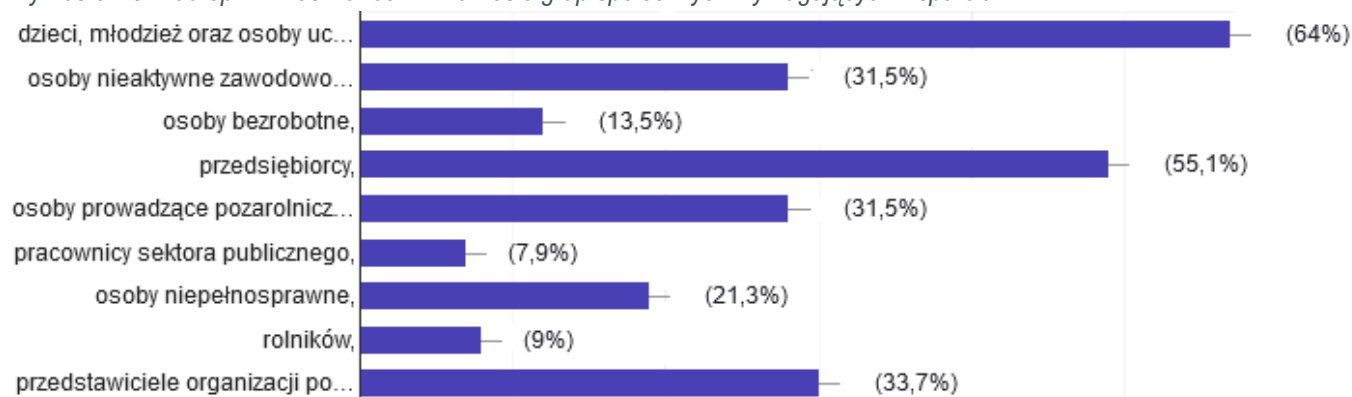
62,9% mieszkańców dostrzega występowanie grup społecznych wymagających wsparcia w szczególności spośród dzieci, młodzieży oraz osób uczących się do 25 roku życia, na co wskazało 64% respondentów, osoby nieaktywne zawodowo w wieku 60+ (31,5%). Mieszkańcy gmin na pytanie jakie grupy społeczne wymagają objęcia wsparciem w ramach wdrażania LSR jednoznacznie wskazali, że grupą, która potrzebuje największego wsparcia są osoby do 25 roku życia. Takie stanowisko wyraziło aż 42% wszystkich respondentów, w tym taką opinię wyrażało 47% kobiet natomiast 61% spośród mężczyzn uznawało tą grupę społeczną za potrzebującą największego wsparcia. Drugą grupą w opinii społecznej, która potrzebuje wsparcia były kobiety (36,34% ogółu), w kolejności osoby starsze (30,1% ogółu respondentów). Mieszkańcy jako grupę wśród najbardziej potrzebujących wskazali również przedsiębiorców - 55,1% co potwierdziło jednocześnie stanowisko mieszkańców w zakresie dostrzeganych deficytów, gdzie na niską przedsiębiorczość wskazało 21,3%. Zdaniem mieszkańców obszaru działania LGD największy problem obszaru *gmin: Bojadła, Czerwieńsk, Kolsko, Nowogród Bobrzański, Sulechów, Świdnica, Trzebiechów oraz Zabór*, na który wskazuje aż 53,9%, to niewystarczająca oferta na wypoczynek, rekreację oraz aktywne spędzanie czasu wolnego, w dalszej kolejności, bo 34,8% podało zbyt małą rozpoznawalność oferty turystycznej regionu (bazy noclegowej, gastronomicznej, atrakcji i produktów turystycznych). Wśród pierwszej niechlubnej trójki deficytów regionu (37,1%) mieszkańcy wskazali również na starzenie się społeczeństwa oraz emigrację zarobkową młodych osób.

Wykres 2 Struktura dostrzeganych przez mieszkańców deficytów regionu

Źródło: Opracowanie własne

Wykres 3 Rozkład opinii mieszkańców w zakresie grup społecznych wymagających wsparcia

Źródło: Opracowanie własne

Wykres 4 Struktura grup społecznych wymagających wsparcia z uwzględnieniem odpowiedzi ze względu na płeć

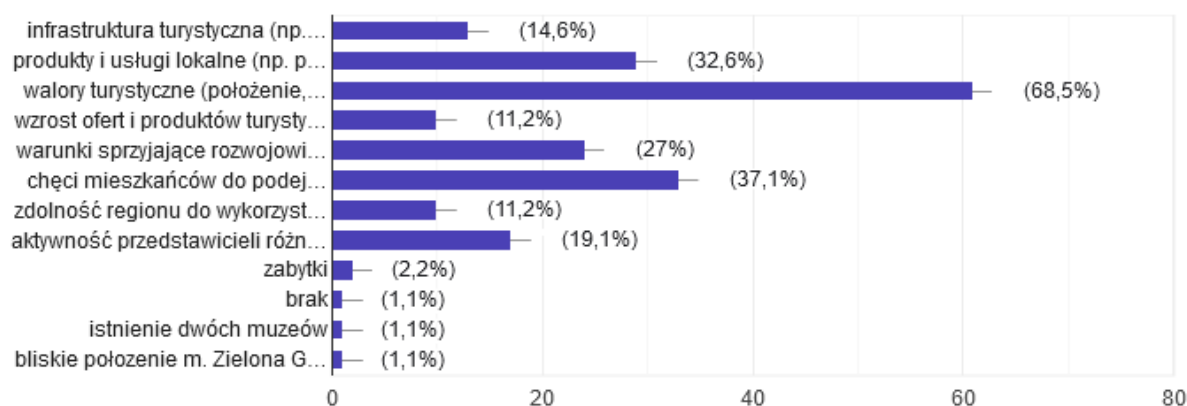

Źródło: Opracowanie własne

Przeprowadzona analiza, oprócz deficytów regionu [Wykres 2 Struktura dostrzeganych przez mieszkańców deficytów regionu], wykazała również, dostrzegany przez mieszkańców, potencjał. Poddając analizie walory krajobrazowe, kulturalne historyczne regionu dostrzega się, że sami mieszkańcy nie są świadomi w pełni atutów otaczającej ich przestrzeni, co prawda 68,5% respondentów wskazuje na walory turystyczne (położenie, zasoby naturalne i kulturowe, obszary chronione) jednak tylko 2,2%

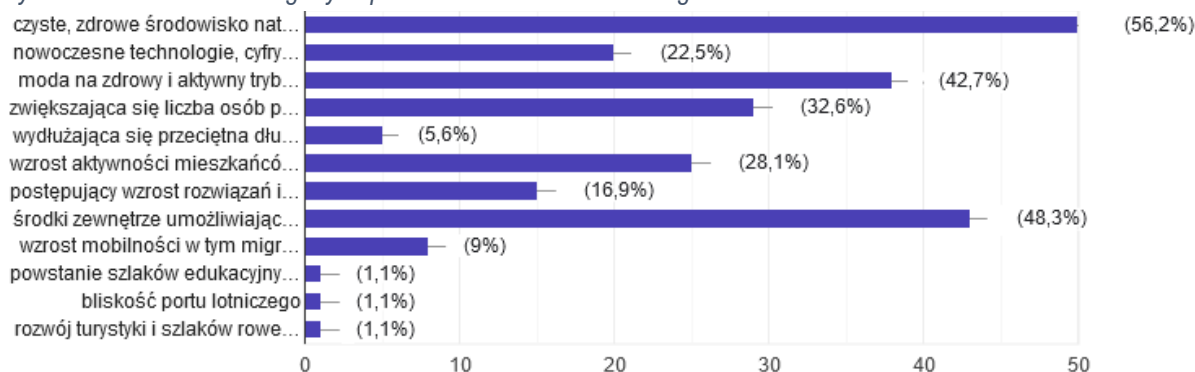
wskazuje na zabytki, których nie brakuje w regionie. Uzupełnieniem tego stanu jest z pewnością dostrzegany przez 56,2% fakt czystego i zdrowego środowiska naturalnego, jako szansy na dalszy rozwój co idzie w parze z modą na zdrowy i aktywny tryb życia (42,7%).

Wykres 5 Struktura dostrzeganych przez mieszkańców atutów regionu

Źródło: Opracowanie własne

Wykres 6 Struktura dostrzeganych przez mieszkańców szans regionu

Źródło: Opracowanie własne

Poddając pod analizę każdą z gmin z osobna pod kątem jej walorów mieszkańcy dostrzegli niemalże jednomyślnie tożsame atuty, co potwierdza spójność terytorialną i koncepcyjną regionu:

- ✓ wśród respondentów gminy Bojadła 66,6%, określa walory turystyczne, jako największy walor regionu, tyle samo respondentów upatruje szansę w czystym, zdrowym środowisku naturalnym;
- ✓ wśród respondentów gminy Czerwieńsk 64,28% określa walory turystyczne, jako największy walor regionu, 50% upatruje szansę w czystym, zdrowym środowisku naturalnym;
- ✓ wśród respondentów gminy Kolsko 100% określa walory turystyczne, jako największy walor regionu, 57,14% upatruje szansę w czystym, zdrowym środowisku naturalnym;
- ✓ wśród respondentów gminy Nowogród Bobrzański 87,5% określa walory turystyczne, jako największy walor regionu, 50% upatruje szansę w czystym, zdrowym środowisku naturalnym;
- ✓ zdaniem respondentów z gminy Sulechów najbardziej potrzebującymi pomocy z Lokalnej Strategii Rozwoju są dzieci, młodzież oraz osoby uczące się do 25 roku życia: 42,86%;
- ✓ wśród respondentów gminy Trzebiechów 50% określa walory turystyczne, jako największy walor regionu, 100% upatruje szansę w czystym, zdrowym środowisku naturalnym;
- ✓ wśród respondentów gminy Świdnica 57,14% uważa czyste i zdrowe środowisko naturalne za największą szansę dla gminy;
- ✓ wśród respondentów gminy Zabór 60% określa produkty i usługi lokalne (np. potrawy i wyroby tradycyjne, rękodielnictwo) oraz dobra turystyczne, jako największy walor regionu (80%), 46,66% upatruje szansę w czystym, zdrowym środowisku naturalnym.

Diagnoza potrzeb mieszkańców przeprowadzona w ramach ewaluacji LSR 2014-2020 pokazała w jakim obszarze aktywności społecznej respondenci chcieliby uczestniczyć. Okazuje się, że wątek turystyki i krajoznawstwa, a także kultury, sztuki, ochrony dóbr kultury, czy też działalności na rzecz osób starszych to obszary z największym potencjałem. Kolejne równie istotne elementy to działalność na rzecz dzieci i młodzieży czy też czystości miejsc publicznych. Co warto podkreślić, obszary te są zgodne tematycznie z działaniami podejmowanymi przez LGD, więc są istotnym polem do rozwoju kapitału społecznego i zwiększenia roli LGD jako lidera aktywności społecznej na obszarze realizacji LSR. Jedynie niespełna 16,60% badanych wskazała, że nie chce angażować się i być aktywnym. Pozostałe osoby wskazały:

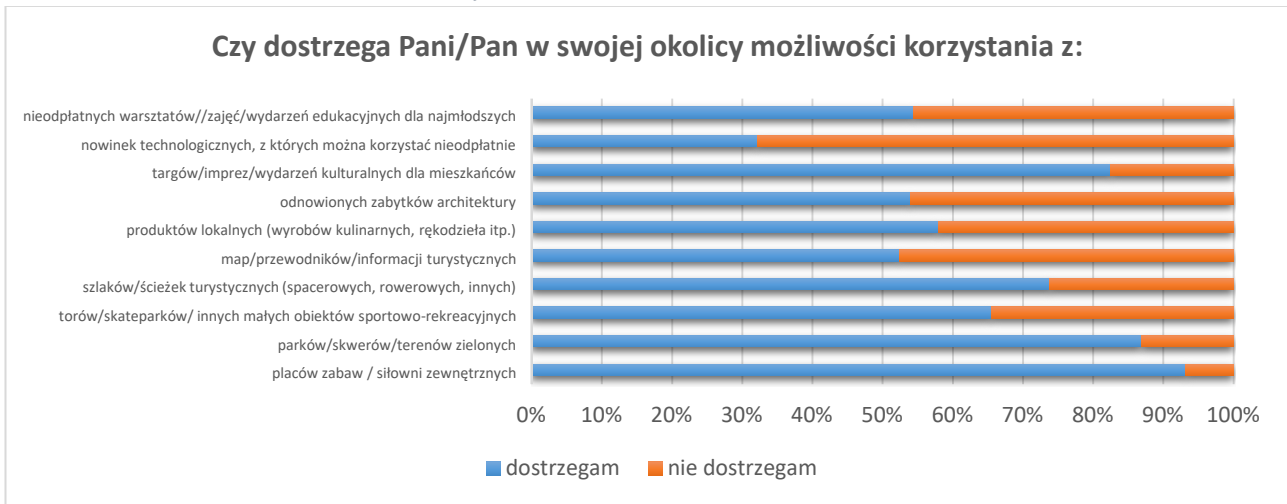
- ✓ pomocy rodzinom i osobom w trudnej sytuacji życiowej – 27,67 %;
- ✓ podtrzymywania i upowszechniania tradycji narodowej, pielęgnowania polskości oraz rozwoju świadomości narodowej, obywatelskiej i kulturowej – 20,16%;
- ✓ działalności na rzecz integracji cudzoziemców – 9,09%;
- ✓ ochrony i promocji zdrowia – 24,51%;
- ✓ działalności na rzecz osób z niepełnosprawnościami – 25,69%;
- ✓ działalności na rzecz osób w wieku emerytalnym – 31,23%;
- ✓ edukacji, oświaty i wychowania – 28,06%
- ✓ działalności na rzecz dzieci i młodzieży, w tym wypoczynku dzieci i młodzieży – 30,43%;
- ✓ kultury, sztuki, ochrony dóbr kultury i dziedzictwa narodowego – 32,81%;
- ✓ wspierania i upowszechniania kultury fizycznej – 19,37%;
- ✓ ekologii i ochrony zwierząt oraz ochrony dziedzictwa przyrodniczego – 26,88%;
- ✓ czystości miejsc publicznych – 30,43%;
- ✓ przeciwdziałania skutkom zmian klimatu – 16,21%
- ✓ turystyki i krajoznawstwa – 34,78%;
- ✓ ratownictwa i ochrony ludności - 5,53%;
- ✓ pomocy ofiarom katastrof, klęsk żywiołowych, konfliktów zbrojnych i wojen w Polsce i za granicą – 8,70%;
- ✓ działalności na rzecz rodziny, macierzyństwa, rodzicielstwa, upowszechniania i ochrony praw dziecka – 12,25%;
- ✓ przeciwdziałania uzależnieniom i patologiom społecznym – 19,37%.

Respondenci wskazali możliwe formy spędzania wolnego czasu co zostało zaprezentowane na infografice [Wykres 7 Potencjalne możliwości i formy spędzania czasu wolnego na obszarze LSR].

Dalej ewaluacja wskazuje na fakt, że mieszkańcy uważają, że rozwój turystyki, w oparciu o wskazane w ankiecie 8 obszarów, wymaga doinwestowania głównie w zakresie bazy noclegowej i gastronomicznej, atrakcji, infrastruktury towarzyszącej (wiaty, miejsca parkingowe, toalety itp.) oraz wyprodukowania lokalnych pamiątek (i utworzenia punktów, gdzie będą one dostępne do zakupu). Ponad 65% wskazała na bazę noclegową, 54% atrakcje, 53% infrastrukturę, a ponad 30% na lokalne pamiątki. Wśród odpowiedzi inne wskazano: budowa ścieżek rowerowych, toalet dla turystów, budowa ogólnodostępnego placu zabaw, rewitalizacja parku, rewitalizacja "kąpieliska", rozbudowa ścieżek rowerowych. Wskazuje to na potrzebę inwestowania w zakresie infrastruktury turystyczno-rekreacyjnej, z której będą mogli korzystać nie tylko mieszkańcy obszaru LGD MOaB, ale także turyści.

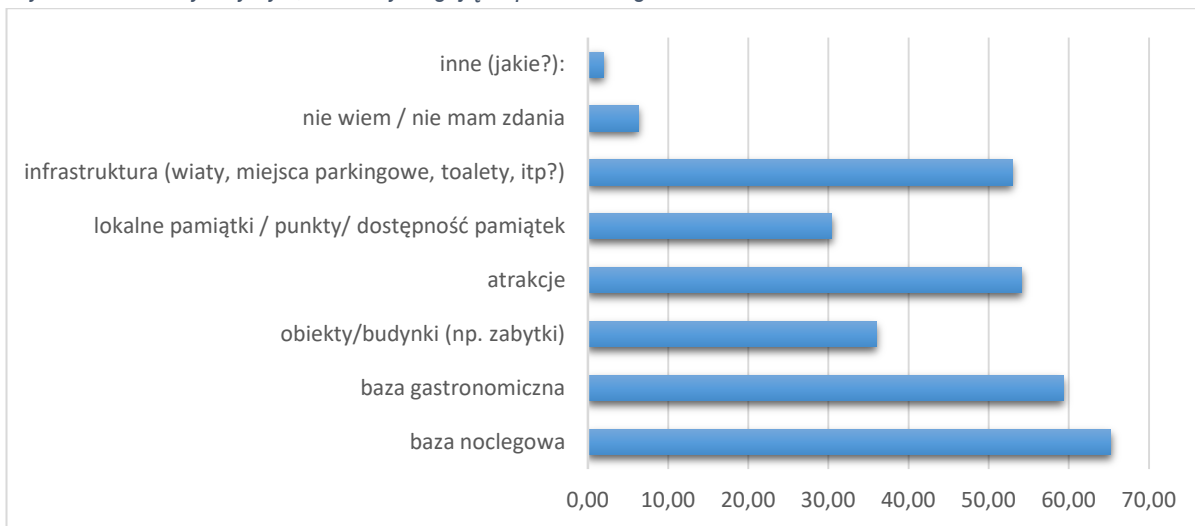

Wykres 7 Potencjalne możliwości i formy spędzania czasu wolnego na obszarze LSR

Źródło: Opracowanie własne

Wykres 8 Obszary turystyki, które wymagają wsparcia w regionie

Źródło: Opracowanie własne

Diagnoza ilości zarejestrowanych rolników oraz gospodarstw agroturystycznych na obszarze LGD MOaB w odpowiedzi na postawione pytania o ilość rolników oraz gospodarstw agroturystycznych pismem o sygnaturze 1600-OP.0157.8.2022 KRUS wskazała, iż na dzień 01 sierpnia 2022 zgłoszone do ubezpieczenia są 923 osoby odpowiednio:

- ✓ gmina Kolsko – 104,
- ✓ gmina Bojadła – 86,
- ✓ gmina Zabór – 81,
- ✓ gmina Sulechów – 226,
- ✓ gmina Świdnica – 97,
- ✓ gmina Czerwieńsk – 105,
- ✓ gmina Trzebiechów – 77,
- ✓ gmina Nowogród Bobrzański – 147.

Jednocześnie Stowarzyszenie zostało poinformowane, iż KRUS nie posiada danych dotyczących informacji na temat ilości gospodarstw rolnych na terenie dedykowanej interwencji. Tożsame zapytanie zostało skierowane do Agencji Restrukturyzacji i Modernizacji Rolnictwa Lubuski Oddział Regionalny w Zielonej Górze pismem KB/47/33/574/22. Na podstawie uzyskanych informacji Stowarzyszenie określiło potencjalną grupę w ramach, której mogą wyłonić się działania w zakresie rozwoju pozarolniczych funkcji małych gospodarstw rolnych w zakresie tworzenia gospodarstw opiekuńczych.

Udział członków Zespołu roboczego ds. LSR w oddolnych warsztatach/wydarzeniach/spotkaniach organizowanych na obszarze działania LGD MOaB pozwolił w sposób bezpośredni, oddolny poznać opinie ludności, ich największe problemy, a także pomysły. Mieszkańcy w rozmowach wykazali wysoki poziom nieufności do własnej siły sprawczej. Członkowie Zespołu roboczego ds. LSR mieli okazję posłuchać, zrozumieć a przede wszystkim dostrzec problemy i atuty regionu, co zostało zebrane w wynikach diagnozy. Diagnoza wskazała na szczególne przyrodnicze walory regionu, walory historyczne, turystyczne, tradycje winiarskie oraz pszczelarskie, jak również na jego usytuowanie w bliskości do dużej aglomeracji – miasto Zielona Góra. Mieszkańcy zwrócili szczególną uwagę na konieczność umiejętnego połączenia i zaprezentowania oferty terenu działania LGD MOaB, jako zielonej wsi z bogatymi walorami historycznymi i produktami regionalnymi przy rozwoju bazy gastronomicznej, noclegowej oraz oferty kulturalnej i organizacji czasu wolnego.

2. Grupy docelowe

Równy dostęp do wsparcia

Zgodnie z zasadami UE dotyczącymi równego dostępu i nie dyskryminowania płci oraz mniejszości społecznych, wsparcie oferowane w LSR MOaB skierowane jest do wszystkich grup społecznych i zapewnia potencjalnym beneficjentom równy dostęp do pomocy. Przy czym ze względu na aktywność kobiet wprowadzono preferencje dla rozwoju działalności gospodarczej w ramach LEADER. Realizacja LSR zapewni swobodny i niedyskryminujący dostęp do członkostwa w LGD wszystkim podmiotom z obszaru LGD.

Wśród grup docelowych szczególnie istotnych z punktu widzenia realizacji/wdrażania LSR wskazano w punkcie [5. Wyniki przeprowadzonej analizy wniosków z konsultacji] następujące grupy docelowe:

- ✓ osoby fizyczne, które chcą/planują rozpocząć działalność gospodarczą, zgodnie z zapotrzebowaniem regionu tj. w szczególności w zakresie turystyki, rekreacji, usług gastronomicznych, edukacji, tradycji, organizacji/ zagospodarowania czasu wolnego,
- ✓ osoby fizyczne, w tym osoby w niekorzystnej sytuacji, seniorzy (osoby, które ukończyły 60 rok życia), ludzi młodych (do 25 roku życia), kobiety w szczególności powracające na rynek pracy, osoby niepełnosprawne.

Dodatkowo diagnoza wskazała:

- ✓ osoby prawne, w tym organizacje pozarządowe, jednostki sektora finansów publicznych, mikro- i małe przedsiębiorstwa,
- ✓ jednostki organizacyjne nieposiadające osobowości prawnej, którym ustawa przyznaje zdolność prawną.

Dokument został opracowany z założeniem szerokiego zaangażowania społeczności lokalnej również w proces jego realizacji. W trakcie opracowywania strategii zwrócono szczególną uwagę na jej udział w identyfikowaniu grup docelowych. W trakcie spotkań, warsztatów, konsultacji ich uczestnicy bardzo często zwracali uwagę na potrzeby:

- 1) ludzi młodych do 25 roku życia (dzieci i młodzież) – niedostateczna oferta usług związanych z organizacją czasu wolnego, usług edukacyjnych, itp.;
- 2) seniorów – niedostateczna oferta usług o profilu kulturalnym, edukacyjnym, opiekuńczym, społecznym, zdrowotnym;
- 3) osób w niekorzystnej sytuacji, tj. osób z niepełnosprawnościami (mimo, iż nie zawsze były one reprezentowane bezpośrednio, ale poprzez związane z nimi organizacje lub opiekunów) i kobiet.
  - ✓ Osoby z niepełnosprawnościami – niedostateczna oferta w zakresie m.in. dostosowania infrastruktury, oferty kulturalnej, turystycznej dla osób z niepełnosprawnościami, ograniczeniami ruchowymi, słabowidzących i niesłyszących.
  - ✓ Kobiety – utrudniony dostęp do rynku pracy, ofert edukacyjnych i szkoleniowych.
- 4) turystów - niedostateczne wykorzystanie potencjału turystycznego, niedostateczna oferta usług o profilu turystycznym i rekreacyjnym dla turystów oraz mieszkańców obszaru LGD MOaB.

Wyniki badań ankietowych, przeprowadzonych w trakcie przygotowywania LSR, a także opracowana analiza SWOT oraz Strategia Rozwoju Województwa Lubuskiego i Analiza sytuacji społeczno-ekonomicznej województwa lubuskiego, przemawiają również za powyższym. Świadczą również o tym potrzeby społeczne, ze szczególnym uwzględnieniem problemów ubóstwa i wykluczenia społecznego oraz skala tych zjawisk (np. dostęp do miejscowej infrastruktury i kultury, liczba osób objętych opieką społeczną, dostęp do usług społecznych, zdrowotnych i szeroko rozumianych usług publicznych np. edukacji).

3. Wsparcie inicjatyw lokalnych i – ponadlokalnych

Analiza, w jaki sposób LGD może wesprzeć zarówno lokalne, jak i - ponadlokalne inicjatywy, szczególnie uwzględniając na danym obszarze wdrażanie pozostałych instrumentów terytorialnych wdrażanych na danym obszarze.

Kategoria rozwoju lokalnego ma dualny charakter, w związku z czym należy ją postrzegać łącznie na dwa sposoby. Pierwszy sposób postrzegania rozwoju lokalnego to sposób lokalny polegający na rozumieniu go jako długookresowego, niezunifikowanego, wielowymiarowego i wielopodmiotowego procesu przekształceń struktur związków społeczności lokalnej i materialnych oraz niematerialnych zasobów i czynników głównie endogenicznych. Drugi ponadlokalny, który dzięki interakcjom sieciowym, zachodzącym między układami lokalnymi, a także między nimi, a innymi podmiotami ponadlokalnymi tworzy chronione i rozwijane procesy rozwoju. Rozwój lokalny w perspektywie ponadlokalnej jest jedną z najważniejszych idei rozwoju współczesnego państwa.

Mając na względzie cechy krajobrazowe, kulturowe, środowiskowe, historyczne regionu, jakim jest obszar LGD MOaB, dążeniem w ramach niniejszej Strategii jest nadanie takich cech układu lokalnego i jego ponadlokalnego otoczenia, które wyróżniałoby się w szczególności:

- ✓ zespoleniem terytorialnym gmin należących do LGD MOaB, aby przez turystów, obszar ten był traktowany, jako jeden charakterystyczny, spójny i atrakcyjny podmiot, poprzez stworzenie koncepcji, wydarzeń, współtowarzyszących uroczystościom, co pobudzi turystów do poszukiwania perełek regionu;
- ✓ zasobami informacyjnymi, na podstawie których prowadzona byłaby kampania informacyjna o atutach regionu;
- ✓ cechami celów i planowanych przedsięwzięć, spójnych dla całego obszaru ze względu na tożsame walory środowiskowe podobnie jak i deficyty;
- ✓ instytucjami wykorzystywanymi w jej prowadzeniu oraz warunkami ich aktywności ze względu na jednakowe, wysokie zaangażowanie władarzy gmin w rozwój;
- ✓ moderowaniu współpracy pomiędzy władzami gmin dla wskazania idei dialogu lokalnego i międzygminnego;
- ✓ kryteriami i metodami jej ewaluacji czytelnymi i włączającymi przedstawicieli wszystkich grup interesu w kreowanie współpracy dla osiągnięcia przyjętych w Strategii celów i przedsięwzięć.

Współpraca z innymi podmiotami terytorialnymi wynikająca z realizacji zapisów LSR zgodnie z treścią zapisu niniejszego dokumentu będzie realizowana na wielu płaszczyznach: po pierwsze członkami LGD są przedstawiciele lokalnych grup interesów społeczno-gospodarczego z sektorów: publicznego, społecznego i gospodarczego [Tabela 1] co opisano [3. Opis struktury LGD w ROZDZIAŁ I CHARAKTERYSTYKA PARTNERSTWA LOKALNEGO], dodatkowo zawiązana współpraca pomiędzy Sołtysami opisane w rozdziale ROZDZIAŁ III PARTYCYPACYJNY CHARAKTER LSR. Współpraca z innymi podmiotami terytorialnymi to również opisana w tym rozdziale współpraca wymiany doświadczeń pomiędzy LGD'ami w związku z realizacją Strategii, w szczególności w zakresie podejmowania działań naprawczych, mobilizacyjnych społeczność do działania.

ROZDZIAŁ V SPÓJNOŚĆ, KOMPLEMENTARNOŚĆ I SYNERGIA

1. Zgodność i komplementarność LSR

Podstawą wyników przeprowadzonego opracowania Strategii były analizy z zastosowaniem różnorodnych technik badawczych zrealizowanych w ramach całego procesu badawczego, tj. analizy danych zastanych (research), indywidualnych wywiadów, ankiety internetowej (CAWI), paneli społecznych oraz analizy SWOT. Zastosowane techniki pozwoliły wskazać cele [ROZDZIAŁ VI CELE I WSKAŹNIKI Punkt 1]. Dla wykazania komplementarności i spójności z innymi dokumentami strategicznymi w szczególności strategią rozwoju województwa lubuskiego, powiatu zielonogórskiego, w tym Programem Operacyjnym Fundusze Europejskie dla Lubuskiego 2021-2027 oraz strategiami poszczególnych gmin dokonano przeglądu dokumentów strategicznych. Ze względu na opracowywanie jeszcze przez niektóre gminy swych strategii na lata 2021-2027 odniesiono się do starych, choć jeszcze obowiązujących dokumentów. Analogiczna sytuacja dotyczyła Strategii Powiatu Zielonogórskiego. Przyjęte przez Stowarzyszenie wskazane cele dla EFRROW oraz EFS+ wpisują się kolejno w strategię:

- ✓ Strategia gmin Bojadła, Czerwieńsk, Kolsko, Nowogród Bobrzański, Sulechów, Świdnica, Trzebiechów oraz Zabór,

- ✓ Strategia Powiatu Zielonogórskiego,
- ✓ Strategia województwa lubuskiego 2030,
- ✓ Program EFRROW dla celów określonych w ramach EFRROW 2021-2027,
- ✓ Plan Strategiczny dla Wspólnej Polityki Rolnej na lata 2023-2027,
- ✓ Programu FEWL EFS+ dla celów określonych w ramach FEWL EFS+ 2021-2027,
- ✓ Strategia Polski,
- ✓ Strategia Unii Europejskiej.

Cele Strategii Stowarzyszenia LGD MOaB zawierają się w strategiach gmin będąc dla nich komplementarne, podobnie jak strategie gmin zawierają się w strategii powiatu zielonogórskiego i dalej powiat w strategii województwa, która to strategia opracowana na lata 2021-2027 realizuje cele wskazane w Programach Operacyjnych UE. Dostrzegamy trzy główne cele strategiczne w Strategii Województwa Lubuskiego 2030, których realizacja będzie możliwa wraz z realizacją niniejszej Strategii.

Cele na poziomie wojewódzkim to:

1) Region silny w wymiarze społecznym oraz bliski obywatelowi

Zapewnienie mieszkańcom dostępu do wysokiej jakości usług publicznych i rozwijanie kompetencji społeczeństwa obywatelskiego.

2) Integracja przestrzenna regionu

Opiera się na osiągnięciu spójności przestrzennej i infrastrukturalnej regionu, przy równoczesnym zapewnieniu bezpieczeństwa energetycznego i ekologicznego.

3) Region atrakcyjny, efektywnie zarządzany i otwarty na współpracę

Kładzie nacisk na sprawne i efektywne współdziałanie środowisk i instytucji w obszarach istotnych dla rozwoju regionu.

Z kolei w ramach jeszcze aktualnej Strategii powiatu zielonogórskiego odnosząc się do strefy społecznej 3 cel strategiczny powiatu zakłada „Zapobieganie wykluczeniu społecznemu mieszkańców powiatu zielonogórskiego oraz ich integrację ze środowiskiem rodzinnym i społecznym” uszczegółowiony celem operacyjnym 3.2 „Aktywizacja i wsparcie osób niepełnosprawnych oraz starszych”, dostrzega się wpisanie celów w zakresie FEWL, EFS+.

Tabela 22 Zestawienie zgodności i komplementarności LSR

Europejski Fundusz Rolny na rzecz Rozwoju Obszarów Wiejskich (EFRROW) w ramach Planu Strategicznego dla Wspólnej Polityki Rolnej na lata 2023-2027		
Cel LSR Stowarzyszenia LGD MOaB	Cele strategii gmin komplementarne ze Strategią LGD MOaB	Dokument źródłowy
Wykorzystanie lokalnego potencjału do rozwoju zróżnicowanych form turystyki	GINNA BOJADŁA Oferta społeczna, kulturalna i edukacyjna dostosowana do potrzeb wszystkich mieszkańców. Poprawa infrastruktury edukacyjnej i opiekuńczej. Poprawa oferty społecznej, zdrowotnej oraz aktywizacja mieszkańców. Atrakcyjna przestrzeń do życia, pracy i wypoczynku. Racjonalne gospodarowanie przestrzenią i ochrona ładu przestrzennego. Rozwój infrastruktury turystycznej i sportowej. Rozwój działalności gospodarczej i organizacji pozarządowych.	Strategia Rozwoju Gminy Bojadła na lata 2021-2030 [wyd. 2019]
Poprawa jakości życia mieszkańców obszaru działania LGD Między Odrą a Bobrem		GINNA CZERWIĘŃSK Opracowanie procedur organizacyjno-prawnych warunkujących rozwój przedsiębiorczości. Kreowanie klimatu dla rozwoju lokalnej przedsiębiorczości. Modernizacja rolnictwa.
	GINNA KOLSKO Rozwój infrastruktury społecznej. Rozwój gospodarczy gminy. Rozwoju turystyki w oparciu o naturalne zasoby gminy	Strategia Rozwoju Gminy Kolsko na lata 2015-2020 [wyd. 2019]

	<p>oraz jej dalszy rozwój kulturalny.</p> <p>GMINA ŚWIDNICA Wzrost atrakcyjności osiedleńczej gminy Świdnica. Rozwój infrastruktury oraz oferty turystycznej, sportowo-rekreacyjnej i kulturalnej na terenie gminy Świdnica. Rozwój współpracy i wzrost rozpoznawalności gminy Świdnica. Rozwój gospodarczy gminy Świdnica.</p> <p>GMINA TRZEBIECHÓW Pomoc udzielana przez Urząd Gminy w załatwieniu formalności związanych z rozpoczęciem działalności gospodarczej na terenie gminy. Doradztwo dla przedsiębiorców z zakresu pozyskiwania środków z funduszy strukturalnych na zakładanie i rozwój działalności gospodarczej. Działania zmierzające do powstania nowych miejsc pracy na terenie gminy. Promocja lokalnej agroturystyki, produktów ekologicznych.</p> <p>GMINA ZABÓR</p> <ul style="list-style-type: none"> ✓ Wzmocnienie powiązań gospodarczych i społecznych z pobliskim ośrodkiem miejskim. ✓ Pełne wykorzystanie potencjału środowiska naturalnego i walorów krajobrazowych gminy. ✓ Rozwój turystyki stanowiącej na terenach wiejskich istotną alternatywę dla rolnictwa. ✓ Rozwój lokalnej przedsiębiorczości. ✓ Wzmocnienie lokalnych więzi społecznych i poczucia przynależności do gminy. ✓ Utrzymanie wysokiej czystości środowiska naturalnego gminy i ładu przestrzennego jej terenów, na poziomie budującym atrakcyjność osadniczą i turystyczną. <p>GMINA NOWOGRÓD BOBRZAŃSKI</p> <ul style="list-style-type: none"> ✓ Wspieranie lokalnej przedsiębiorczości, w tym aktywizacja osób bezrobotnych. ✓ Promocja gminy jako obszaru atrakcyjnego do inwestowania. ✓ Promowanie rolnictwa ekologicznego. ✓ Rozwój sektora turystycznego, w tym agroturystyk. <p>GMINA SULECHÓW</p> <ul style="list-style-type: none"> ✓ Zapewnienie mieszkańcom możliwości efektywniejszego uczestniczenia w życiu społecznym. ✓ Modernizacja i rozwój infrastruktury turystycznej. ✓ Zrównoważony rozwój obszarów wiejskich. 	<p>Gminy Kolsko na lata 2020-2027 [wyd. 2019]</p> <p>Strategia Rozwoju Gminy Trzebiechów na lata 2015-2022 [wyd. 2014]</p> <p>Strategia Rozwoju Gminy Zabór na lata 2015-2023 [wyd. 2019]</p> <p>Strategia Rozwoju Gminy Nowogród Bobrzański na lata 2015-2022 [wyd. 2015]</p> <p>Strategia Rozwoju Gminy Sulechów 2030 [wyd. 2022]</p>
Europejski Fundusz Społeczny Plus (EFS+) w ramach programu Fundusze Europejskie dla Lubuskiego 2021-2027		
<p>C.3. (f) Wspieranie równego dostępu do dobrej jakości, włączającego kształcenia i szkolenia oraz możliwości ich ukończenia, w szczególności w odniesieniu do grup w niekorzystnej sytuacji, od wczesnej edukacji i opieki nad</p>	<p>GMINA BOJADŁA</p> <ul style="list-style-type: none"> ✓ Oferta społeczna, kulturalna i edukacyjna dostosowana do potrzeb wszystkich mieszkańców. ✓ Poprawa infrastruktury edukacyjnej i opiekuńczej. ✓ Poprawa oferty społecznej, zdrowotnej oraz aktywizacja mieszkańców. ✓ Atrakcyjna przestrzeń do życia, pracy i wypoczynku. ✓ Rozwój działalności gospodarczej i organizacji 	<p>Strategia Rozwoju Gminy Bojadła na lata 2021-2030 [wyd. 2019]</p> <p>Strategia Rozwoju Gminy Czerwińsk</p>

<p>dzieckiem przez ogólne i zawodowe kształcenie i szkolenie, po szkolnictwo wyższe, a także kształcenie i uczenie się dorosłych, w tym ułatwanie mobilności edukacyjnej dla wszystkich i dostępności osób z niepełnosprawnościami</p>	<p>pozarządowych.</p> <p>GIMNA CZERWIŃSK</p> <ul style="list-style-type: none"> ✓ Opracowanie procedur organizacyjno-prawnych warunkujących rozwój przedsiębiorczości. ✓ Kreowanie klimatu dla rozwoju lokalnej przedsiębiorczości. 	<p>na lata 2011-2018 [wyd. 2010]</p>
<p>C.4. (g) Wspieranie uczenia się przez całe życie, w szczególności elastycznych możliwości podnoszenia i zmiany kwalifikacji dla wszystkich, z uwzględnieniem umiejętności w zakresie przedsiębiorczości i kompetencji cyfrowych, lepsze przewidywanie zmian i zapotrzebowania na nowe umiejętności na podstawie potrzeb rynku pracy, ułatwanie zmian ścieżki kariery zawodowej i wspieranie mobilności zawodowej</p>	<p>GMINA KOLSKO</p> <ul style="list-style-type: none"> ✓ Rozwój gospodarczy gminy. ✓ Rozwoju turystyki w oparciu o naturalne zasoby gminy oraz jej dalszy rozwój kulturalny. 	<p>Strategia Rozwoju Gminy Kolsko na lata 2015-2020 [wyd. 2019]</p>
<p>C.5. (k) Zwiększanie równego i szybkiego dostępu do dobrej jakości, trwałych i przystępnych cenowo usług, w tym usług, które wspierają dostęp do mieszkań oraz opieki skoncentrowanej na osobie, w tym opieki zdrowotnej; modernizacja systemów ochrony socjalnej, w tym wspieranie dostępu do ochrony socjalnej, ze szczególnym uwzględnieniem dzieci i grup w niekorzystnej sytuacji; poprawa dostępności, w tym dla osób z niepełnosprawnościami, skuteczności i odporności systemów ochrony zdrowia i usług opieki długoterminowej</p>	<p>GMINA ŚWIDNICA</p> <ul style="list-style-type: none"> ✓ Wzrost atrakcyjności osiedleńczej gminy Świdnica. ✓ Rozwój współpracy i wzrost rozpoznawalności gminy Świdnica. ✓ Rozwój gospodarczy gminy Świdnica. <p>GMINA TRZEBIECHÓW</p> <ul style="list-style-type: none"> ✓ Pomoc udzielana przez Urząd Gminy w załatwieniu formalności związanych z rozpoczęciem działalności gospodarczej na terenie gminy. ✓ Doradztwo dla przedsiębiorców z zakresu pozyskiwania środków z funduszy strukturalnych na zakładanie i rozwój działalności gospodarczej. ✓ Działania zmierzające do powstania nowych miejsc pracy na terenie gminy. ✓ Promocja lokalnej agroturystyki, produktów ekologicznych. 	<p>Strategia Rozwoju Gminy Kolsko na lata 2020-2027 [wyd. 2019]</p> <p>Strategia Rozwoju Gminy Trzebiechów na lata 2015-2022 [wyd. 2014]</p>
<p>C.6. (l) Wspieranie integracji społecznej osób zagrożonych ubóstwem lub wykluczeniem społecznym, w tym osób najbardziej potrzebujących i dzieci podwórkowe dla dzieci, świetlice środowiskowe.</p>	<p>GMINA ZABÓR</p> <ul style="list-style-type: none"> ✓ Wzmocnienie powiązań gospodarczych i społecznych z pobliskim ośrodkiem miejskim. ✓ Pełne wykorzystanie potencjału środowiska naturalnego i walorów krajobrazowych gminy. ✓ Rozwój turystyki stanowiącej na terenach wiejskich istotną alternatywę dla rolnictwa. ✓ Rozwój lokalnej przedsiębiorczości. ✓ Wzmocnienie lokalnych więzi społecznych i poczucia przynależności do gminy. ✓ Utrzymanie wysokiej czystości środowiska naturalnego gminy i ładu przestrzennego jej terenów, na poziomie budującym atrakcyjność osadniczą i turystyczną. <p>GMINA NOWOGRÓD BOBRZAŃSKI</p> <ul style="list-style-type: none"> ✓ Wspieranie lokalnej przedsiębiorczości, w tym aktywizacja osób bezrobotnych. ✓ Rozwój sektora turystycznego, w tym agroturystyk. 	<p>Strategia Rozwoju Gminy Zabór na lata 2015-2023 [wyd. 2019]</p>
<p>C.6. (l) Wspieranie integracji społecznej osób zagrożonych ubóstwem lub wykluczeniem społecznym, w tym osób najbardziej potrzebujących i dzieci podwórkowe dla dzieci, świetlice środowiskowe.</p>	<p>GMINA SULECHÓW</p> <ul style="list-style-type: none"> ✓ Zapewnienie mieszkańcom możliwości efektywniejszego uczestniczenia w życiu społecznym. ✓ Rozwój agroturystyki. ✓ Zrównoważony rozwój obszarów wiejskich. 	<p>Strategia Rozwoju Gminy Nowogród Bobrzański na lata 2015-2022 [wyd. 2015]</p> <p>Strategia Rozwoju Gminy Sulechów 2030 [wyd. 2022]</p>

Źródło: Opracowanie własne

W zakresie systemu zarządzania cel 8, odnoszący się do skutecznego planowania i zarządzania powiatem, zakłada w celu operacyjnym 8.1 Promocję regionu co również jest w pełni spójne z celami Strategii. Realizacja celów określonych w Strategii LGD MOaB dla Europejskiego Funduszu Społecznego Plus (EFS+) w ramach programu Fundusze Europejskie dla Lubuskiego

2021-2027 jest spójna z realizacją celów Europejskiego Funduszu Rolnego na rzecz Rozwoju Obszarów Wiejskich (EFRROW) w ramach Planu Strategicznego dla Wspólnej Polityki Rolnej na lata 2021-2027 co wynika z faktu, iż zawiera się w celach gmin potwierdzających komplementarność realizacji celów w ramach EFRROW ze Strategiami gmin. Nie oznacza to, że realizacja celów w ramach EFRROW będzie oznaczała realizację celów w ramach EFS+ lecz, że wzajemnie będą na siebie oddziaływać. Reasumując badanie wykazało, że Strategia LGD MOaB jest spójna zarówno z celami lokalnymi, jak i ze strategiami regionalnymi. Co więcej zaproponowane cele zapewniają kompleksowość działań, ponieważ powstaną silniejsze efekty synergii wynikające właśnie z wzajemnego zązębiania się efektów EFRROW oraz EFS+. Dokument Plan Strategiczny dla WPR 2023-2027 wskazuje w celu strategicznym CS 8.P 8 na „Rozwój form współpracy na obszarach wiejskich w wymiarze produkcyjnym, usługowym, społecznym”, którego realizacja będzie możliwa właśnie poprzez realizację celów EFRROW, w tym EFS+. Rozwój form współpracy na obszarach wiejskich oraz ich rozwój w wymiarze produkcyjnym, usługowym, społecznym jest celem, którego realizacja będzie możliwa za sprawą działań LGD MOaB niwelując ograniczony dostęp do kapitału oraz wspierając potrzeby inwestycyjne wsi przy jednoczesnym poszukiwaniu sposobów ograniczenia wydatków. Oddolne podejścia do zarządzania rozwojem lokalnym stosowane w podejściu LEADER przekłada się na spójność działań podejmowanych przez LGD MOaB w zakresie planowania przyszłości, obejmujące rozwój infrastruktury, przedsiębiorczości, kapitału społecznego, uporządkowania przestrzennego, integracji społecznej, itp. Taka oddolna forma współpracy pozwala na wyszukanie najbardziej optymalnych rozwiązań służących poprawie sytuacji na poziomie lokalnym. Zdiagnozowane problemy na obszarze działania wskazały na dużą potrzebę poprawy dostępu do usług transportu publicznego w szczególności pomiędzy gminami, będącymi członkami LGD. PS WPR zakłada wprost Interwencję I 13.1. - LEADER/Rozwój Lokalny Kierowany przez Społeczność (RLKS) w ramach typu COOP(77) – Współpraca, dla której wskaźnikiem produktu jest O.31. Liczba wspartych lokalnych strategii rozwoju (LEADER) lub działań przygotowawczych, tym samym zakłada się, że z chwilą wyboru niniejszej Strategii do realizacji fakt ten przyczyni się do osiągnięcia niniejszego wskaźnika produktu.

2. Integracja sektorów, partnerów, zasobów oraz branż

Wzajemne oddziaływanie na siebie sektorów publicznego, społecznego (np. NGO, mieszkańcy) i gospodarczego (biznes) odbywa się stale, a inicjowanie dobrych relacji wspiera efektywność podejmowanych przez sektory działań. Kompleksowa realizacja przedsięwzięć gwarantująca integrowanie różnych sektorów, partnerów, zasobów czy branż działalności gospodarczej nastąpi między innymi poprzez:

- ✓ Sektor publiczny (JSFP i domy kultury) przy współudziale lokalnych organizacji pozarządowych będą zachęceni do stworzenia oferty kulturalnej regionu w celu podniesienia jego atrakcyjności i promocji.
- ✓ Wzmocnienie aktywności gospodarczej, opartej na zasobach naturalnych, kulturowych i historycznych, przy wykorzystaniu potencjału NGO w rozpoznaniu i promocji owych zasobów na rzecz ich wykorzystania w biznesie. Promocja zasobów może stanowić bodziec do rozwinięcia w oparciu o nie działalności gospodarczej.
- ✓ Podjęcie przez LGD MOaB działań aktywizujących sektor publiczny JSFP oraz NGO do dalszego rozwijania infrastruktury turystycznej (np. budowa wieży widokowej, placu zabaw, skateparki, siłownie zewnętrzne, muszle koncertowe), co przyczyni się do podniesienia zainteresowania regionem, a w konsekwencji biznes będzie miał szansę do komercyjnej obsługi powstałego ruchu turystycznego (gastronomia, miejsca noclegowe) oraz organizacji czasu wolnego.
- ✓ Rozwinięcie zrównoważonej działalności gospodarczej, która może spowodować większe zainteresowanie lokalnymi zasobami, co w konsekwencji może doprowadzić pośrednio do zaktywizowania społecznego na rzecz ochrony tych zasobów. Biznes poprzez pokazanie sposobu na finansowe wykorzystanie lokalnego zasobu w postaci produktów lokalnych może zwiększyć aktywizację miejscowej społeczności na rzecz ochrony przyrody i zabytków – walorów regionu.

ROZDZIAŁ VI CELE I WSKAŹNIKI

1. Specyfikacja i opis celów

Statut jest dokumentem, w oparciu o który funkcjonuje Lokalna Grupa Działania, jednak by cele zawarte w Statucie mogły być realizowane na rzecz mieszkańców obszaru LGD MOaB, mając na względzie szybko zmieniające się otoczenie koniecznym

jest opracowanie Lokalnej Strategii Rozwoju kierowanej przez społeczność na lata 2021-2027, co pozwoliłoby na pozyskanie finansowania działalności Stowarzyszenia w zakresie realizacji LSR.

Identyfikacja potrzeb poszczególnych grup interesariuszy została przeprowadzona w głównej mierze w oparciu o wyniki konsultacji społecznych, ankiet, przeprowadzonych badań itp. Pozwoliło to wytyczyć najważniejsze kierunki działań w obrębie przedmiotowej Strategii.

Lokalna Strategia Rozwoju zakłada następujące cele w ramach Europejskiego Funduszu Rolnego na rzecz Rozwoju Obszarów Wiejskich (EFRROW) w ramach Planu Strategicznego dla Wspólnej Polityki Rolnej na lata 2023-2027:

1) **Cel nr 1** *Wykorzystanie lokalnego potencjału do rozwoju zróżnicowanych form turystyki*

Tereny położone w widłach rzek Odry i Bobru cechuje między innymi piękno krajobrazu oraz poprawiająca się jakość środowiska naturalnego. Ten ogromny potencjał obszaru LGD MOaB niesie ze sobą potrzebę jego rozwijania, inwestowania i promowania, poprzez realizację na obszarze działania LGD MOaB operacji związanych z rozwojem lokalnej turystyki w zakresie przed wszystkim przedsiębiorczości (rozwój lokalnej przedsiębiorczości poprzez wsparcie dla osób podejmujących działalność gospodarczą).

Obszar o tak wielu walorach przyrodniczych, turystycznych wymaga także szerokiego promowania i to nie tylko na obszarze LGD MOaB, ale także, poza co pozwoli na zwiększenie rozpoznawalności terenu i jego potencjału. Dzięki realizacji w ramach tego celu projektu własnego, który będzie miał za zadanie przed wszystkim promocję oraz popularyzację walorów turystycznych obszaru objętego lokalną strategią rozwoju cel zostanie osiągnięty.

2) **Cel nr 2** *Poprawa jakości życia mieszkańców obszaru działania LGD Między Odrą a Bobrem*

Obszar działania LGD MOaB wymaga poprawy jakości życia mieszkańców oraz włączenia ich do wspólnego działania i aktywizacji. Walory przyrodnicze znajdujące się na terenie LGD sprzyjają aktywnemu wypoczynkowi, rodzinnym wycieczkom, wspólnej rekreacji i miłemu spędzaniu wolnego czasu. W ramach tego celu przewidziany jest rozwój infrastruktury rekreacyjnej, kulturalnej i turystycznej, co przyczyni się do zwiększenia ilości miejsc integracji społecznej. Natomiast dzięki ułatwieniu dostępu do usług o profilu kulturalnym, edukacyjnym, opiekuńczym, sportowym, społecznym, ochrony zdrowia, zwłaszcza dzieciom, młodzieży i seniorom, nastąpi poprawa jakości i poziomu życia mieszkańców obszaru LGD MOaB, w zakresie przede wszystkim przedsiębiorczości (rozwój lokalnej przedsiębiorczości poprzez wsparcie dla osób podejmujących działalność gospodarczą).

Lokalna Strategia Rozwoju zakłada następujące cele w ramach Europejskiego Funduszu Społecznego Plus (EFS+) w ramach programu Fundusze Europejskie dla Lubuskiego 2021-2027:

1) **Cel nr 3** (f) *Wspieranie równego dostępu do dobrej jakości, włączającego kształcenia i szkolenia oraz możliwości ich ukończenia, w szczególności w odniesieniu do grup w niekorzystnej sytuacji, od wczesnej edukacji i opieki nad dzieckiem przez ogólne i zawodowe kształcenie i szkolenie, po szkolnictwo wyższe, a także kształcenie i uczenie się dorosłych, w tym ułatwianie mobilności edukacyjnej dla wszystkich i dostępności dla osób z niepełnosprawnościami.*

2) **Cel nr 4** (g) *Wspieranie uczenia się przez całe życie, w szczególności elastycznych możliwości podnoszenia i zmiany kwalifikacji dla wszystkich, z uwzględnieniem umiejętności w zakresie przedsiębiorczości i kompetencji cyfrowych, lepsze przewidywanie zmian i zapotrzebowania na nowe umiejętności na podstawie potrzeb rynku pracy, ułatwianie zmian ścieżki kariery zawodowej i wspieranie mobilności zawodowej.*

3) **Cel nr 5** (k) *Zwiększanie równego i szybkiego dostępu do dobrej jakości, trwałych i przystępnych cenowo usług, w tym usług, które wspierają dostęp do mieszkań oraz opieki skoncentrowanej na osobie, w tym opieki zdrowotnej; modernizacja systemów ochrony socjalnej, w tym wspieranie dostępu do ochrony socjalnej, ze szczególnym uwzględnieniem dzieci i grup w niekorzystnej sytuacji; poprawa dostępności, w tym dla osób z niepełnosprawnościami, skuteczności i odporności systemów ochrony zdrowia i usług opieki długoterminowej.*

- 4) **Cel nr 6 (I) Wsparcie integracji społecznej osób zagrożonych ubóstwem lub wykluczeniem społecznym, w tym osób najbardziej potrzebujących i dzieci.**

Tabela 23 Cele i przedsięwzięcia LSR Stowarzyszenia LGD MOaB ze wskazaniem grup docelowych oraz sposobu ich realizacji

C.1. Wykorzystanie lokalnego potencjału do rozwoju zróżnicowanych form turystyki	Grupy docelowe	Sposób realizacji (konkurs, projekt grantowy, operacja własna, animacja itp.)
P.1.1 Zwiększenie potencjału turystycznego regionu dzięki rozwojowi lokalnej przedsiębiorczości	wszyscy mieszkańcy obszaru działania LGD MOaB, turyści	Nabór wniosków w trybie konkursowym dla osób fizycznych, chcących podjąć działalność gospodarczą o profilu turystycznym
P.1.2 Promocja walorów turystycznych obszaru działania Stowarzyszenia LGD MOaB	wszyscy mieszkańcy obszaru działania LGD MOaB, turyści	Operacja własna
C.2. Poprawa jakości życia mieszkańców obszaru działania LGD Między Odrą a Bobrem	Grupy docelowe	Sposób realizacji (konkurs, projekt grantowy, operacja własna, animacja itp.)
P.2.1 Rozwój lokalnej infrastruktury rekreacyjnej, kulturalnej i turystycznej dla zwiększenia ilości miejsc integracji społecznej	wszyscy mieszkańcy obszaru działania LGD MOaB	Nabór wniosków w trybie konkursowym dla: JSFP, NGO
P.2.2 Poprawa jakości życia mieszkańców dzięki rozwojowi przedsiębiorczości	wszyscy mieszkańcy obszaru działania LGD MOaB, a zwłaszcza dzieci, młodzież, seniorzy	Nabór wniosków w trybie konkursowym dla osób fizycznych, chcących podjąć działalność gospodarczą o profilu: edukacyjnym, sportowym, kulturalnym, społecznym, zdrowotnym w zakresie skierowanym do dzieci, młodzieży i seniorów
C.3. (f) Wsparcie równego dostępu do dobrej jakości, włączającego kształcenia i szkolenia oraz możliwości ich ukończenia, w szczególności w odniesieniu do grup w niekorzystnej sytuacji, od wczesnej edukacji i opieki nad dzieckiem przez ogólne i zawodowe kształcenie i szkolenie, po szkolnictwo wyższe, a także kształcenie i uczenie się dorosłych, w tym ułatwianie mobilności edukacyjnej dla wszystkich i dostępności dla osób z niepełnosprawnościami	Grupy docelowe	Sposób realizacji (konkurs, projekt grantowy, operacja własna, animacja itp.)
P.3.1. Aktywizacja społeczności lokalnej w placówkach edukacyjnych	wszyscy mieszkańcy obszaru LGD MOaB	Projekty grantowe skierowane do podmiotów tj.: - jednostki samorządu terytorialnego (JST), ich związki oraz stowarzyszenia, organizacje non profit, - jednostki organizacyjne JST, - organizacje pozarządowe, - przedsiębiorstwa (MŚP) i ich związki i stowarzyszenia w tym osoby fizyczne prowadzące działalność gospodarczą, - szkoły, przedszkola i placówki (w rozumieniu ustawy o systemie oświaty) i ich organy prowadzące, - osoby fizyczne prowadzące działalność oświatową

		na podstawie odrębnych przepisów, - uczelnie wyższe i ich spółki, - podmioty ekonomii społecznej.
C.4. (g) Wspieranie uczenia się przez całe życie, w szczególności elastycznych możliwości podnoszenia i zmiany kwalifikacji dla wszystkich, z uwzględnieniem umiejętności w zakresie przedsiębiorczości i kompetencji cyfrowych, lepsze przewidywanie zmian i zapotrzebowania na nowe umiejętności na podstawie potrzeb rynku pracy, ułatwianie zmian ścieżki kariery zawodowej i wspieranie mobilności zawodowej	Grupy docelowe	Sposób realizacji (konkurs, projekt grantowy, operacja własna, animacja itp.)
P.4.1. Lokalne kształcenie dorosłych	Dorośli mieszkańcy o niskich kwalifikacjach, zagrożeni degradacją lub wykluczeniem z rynku pracy pochodzący z obszaru LGD MOaB	Projekty grantowe skierowane do podmiotów tj.: - jednostki samorządu terytorialnego (JST), ich związki oraz stowarzyszenia, organizacje non profit, - jednostki organizacyjne JST, - organizacje pozarządowe, - przedsiębiorstwa (MŚP) i ich związki i stowarzyszenia w tym osoby fizyczne prowadzące działalność gospodarczą, - szkoły i placówki (w rozumieniu ustawy o systemie oświaty) i ich organy prowadzące, - osoby fizyczne prowadzące działalność oświatową na podstawie odrębnych przepisów, - podmioty ekonomii społecznej.
C.5. (k) Zwiększanie równego i szybkiego dostępu do dobrej jakości, trwałych i przystępnych cenowo usług, w tym usług, które wspierają dostęp do mieszkań oraz opieki skoncentrowanej na osobie, w tym opieki zdrowotnej; modernizacja systemów ochrony socjalnej, w tym wspieranie dostępu do ochrony socjalnej, ze szczególnym uwzględnieniem dzieci i grup w niekorzystnej sytuacji; poprawa dostępności, w tym dla osób z niepełnosprawnościami, skuteczności i odporności systemów ochrony zdrowia i usług opieki długoterminowej	Grupy docelowe	Sposób realizacji (konkurs, projekt grantowy, operacja własna, animacja itp.)

P.5.1. Rozwój gospodarstw zielonych	Mieszkańcy z obszaru LGD MOaB potrzebujący wsparcia w codziennym funkcjonowaniu, szczególnie z obszarów wiejskich	Projekty grantowe skierowane do podmiotów tj.: - LGD, - jednostki samorządu terytorialnego (JST), ich związki oraz stowarzyszenia, organizacje non profit, - organizacje pozarządowe, - przedsiębiorstwa (MŚP) i ich związki i stowarzyszenia w tym osoby fizyczne prowadzące działalność gospodarczą, - podmioty ekonomii społecznej (Obowiązujące rozwiązania prawne wskazują, iż zakładanie gospodarstw opiekuńczych odbywa się na zasadzie prowadzenia działalności gospodarczej lub w formie podmiotu ekonomii społecznej (stowarzyszenia, fundacje, spółdzielnie socjalne). Określone typy beneficjentów mogą być ewentualnie partnerami – jak np. OPS, który kierować będzie osoby do gospodarstw opiekuńczych).
C.6. (I) Wspieranie integracji społecznej osób zagrożonych ubóstwem lub wykluczeniem społecznym, w tym osób najbardziej potrzebujących i dzieci	Grupy docelowe	Sposób realizacji (konkurs, projekt grantowy, operacja własna, animacja itp.)
P.6.1. Rozwój potencjału społeczności lokalnych	Mieszkańcy wykluczeni społecznie lub zagrożeni wykluczeniem społecznym oraz dzieci pochodzące z obszaru działania LGD MOaB	Projekty grantowe skierowane do podmiotów tj.: - LGD, - jednostki samorządu terytorialnego (JST), ich związki oraz stowarzyszenia, organizacje non profit, spółki komunalne, - jednostki organizacyjne JST, - organizacje pozarządowe, - podmioty ekonomii społecznej, - związki zawodowe, - organizacje pracodawców, - organizacje społeczno-zawodowe rolników, - kościoły i związki wyznaniowe.

Źródło: Opracowanie własne

Tabela 24 Cele LSR LGD MOaB leżące u podstaw analizy SWOT wynikające ze zdiagnozowanych problemów

OBSZARY DZIAŁAŃ - TURYSTYKA
Elementy analizy SWOT, leżące u podstaw wytyczenia celów
<p>S.1 Region posiada duży potencjał do rozwoju turystyki wynikający z walorów przyrodniczych (ponad 50% zalesienia, dwie rzeki, jeziora), krajobrazowych (rezerваты przyrody, bogactwo gatunków zwierząt i roślinności), historycznych (szereg obiektów zabytkowych).</p> <p>S.2 Bliskość ośrodka miejskiego (Zielonej Góry) stanowiącego naturalny rynek zbytu dla usług i produktów oraz zapewniającego bazę noclegową dla turystów.</p> <p>S.3 Tradycje uprawy winorośli i rosnąca popularność enoturystyki - turystyki winiarskiej realizowanej na Lubuskim Szlaku Wina i Miodu połączone z corocznym świętem - Winobranieniem wraz z rozwojem pasiek i produktów pszczelarskich.</p> <p>W.1 Niewykorzystany potencjał turystyczny, wynikający w znacznej mierze z braków w infrastrukturze noclegowej, gastronomicznej oraz braku oferty kulturalnej.</p> <p>W.2 Braki w infrastrukturze komunikacyjnej, w tym słabe połączenia komunikacyjne między gminami a Zieloną Górą oraz brak połączeń pomiędzy samymi gminami co by sprzyjało rozwojowi turystyki.</p> <p>W.3 Nierównomierny w gminach oraz znikomy rozwój infrastruktury kulturalnej i rekreacyjnej w postaci świetlic, ogólnodostępnych placów zabaw, siłowni na wolnym powietrzu, ścieżek zdrowia, a w miejscach gdzie taka infrastruktura istnieje, niedobór środków na ich doposażenie i bieżącą działalność kulturalną, sportową, rekreacyjną - organizację imprez, itp..</p> <p>W.4 Brak lub znikoma oferta miejsc noclegowych w okolicach miejsc atrakcji turystycznych, walorów regionu, w tym brak miejsc noclegowych typu kwatery agroturystyczne.</p> <p>W.5 Brak miejsc integracji społecznej począwszy od najmłodszego pokolenia po młodzież i osoby starsze co przekłada się na izolowanie się kolejnych grup społecznych a następnie bierność w działaniu społecznym.</p> <p>W.6 Brak drobnej przedsiębiorczości oferującej sposoby spędzania wolnego czasu również w okresie złej pogody, mrozu.</p> <p>O.1 Rozwijająca się baza rekreacyjna w postaci licznych szlaków rowerowych, nordic walking, pieszych w pobliżu istotnych dla regionu atrakcji przyrodniczych, krajobrazowych i historycznych oraz ośrodków jeździeckich, Lubuskiego Szlaku Miodu i Wina.</p> <p>O.2 Rozwijająca się agroturystyka oparta na bliskości rolnictwa, terenów zielonych, natury.</p> <p>O.3 Zwiększające się wykorzystanie potencjału rzek i jezior w postaci adaptacji zbiorników wodnych do celów rekreacyjnych, kajakarstwa.</p> <p>O.4 Zwiększenie potencjału turystycznego poprzez zwiększoną aktywność m.in. organizacji pozarządowych tworzących ofertę kulturalną w regionie.</p> <p>O.5 Zwiększenie się świadomości i potrzeby ludności Polski w bliskości z naturą wynikającej również z potrzeby ucieczki od zgiełku miast - dużych aglomeracji.</p> <p>O.6 Rozwój lokalnej małej przedsiębiorczości oraz podmiotów ekonomii społecznej jako szansa na poprawę sytuacji na lokalnym rynku pracy, a przede wszystkim szansa na rozwój usług i infrastruktury turystycznej/rekreacyjnej takiej jak gastronomia, organizacja iwentów, baza noclegowa, baza agroturystyki.</p> <p>O.7 Wykorzystanie ginących zawodów, odnowienie tradycji regionu, w tym rękodzieła w związku z zwiększającą się atrakcyjnością regionu i powrotem społeczeństwa do tradycji oraz chęci poszukiwania rzeczy nietuzinkowych.</p>
Zdiagnozowane problemy
<p>W.1 Niewykorzystany potencjał turystyczny, wynikający w znacznej mierze z braków w infrastrukturze noclegowej, gastronomicznej oraz braku oferty kulturalnej.</p> <p>W.2 Braki w infrastrukturze komunikacyjnej, w tym słabe połączenia komunikacyjne między gminami a Zieloną Górą oraz brak połączeń pomiędzy samymi gminami, co by sprzyjało rozwojowi turystyki.</p> <p>W.3 Nierównomierny w gminach oraz znikomy rozwój infrastruktury kulturalnej i rekreacyjnej w postaci świetlic, ogólnodostępnych placów zabaw, siłowni na wolnym powietrzu, ścieżek zdrowia, a w miejscach gdzie taka infrastruktura istnieje, niedobór środków na ich doposażenie i bieżącą działalność kulturalną, sportową, rekreacyjną - organizację imprez, itp..</p>

W.4 Brak lub znikoma oferta miejsc noclegowych w okolicach miejsc atrakcji turystycznych, walorów regionu, w tym brak miejsc noclegowych typu kwatery agroturystyczne.
W.5 Brak miejsc integracji społecznej począwszy od najmłodszego pokolenia po młodzież i osoby starsze co przekłada się na izolowanie się kolejnych grup społecznych a następnie bierność w działaniu społecznym.
W.6 Brak drobnej przedsiębiorczości oferującej sposoby spędzania wolnego czasu również w okresie złej pogody, mrozu.

Potrzeby zaspokojone przez interwencję I 13.1. - LEADER/Rozwój Lokalny Kierowany przez Społeczność (RLKS)

Kod	Opis	Ustalanie priorytetów na poziomie planu strategicznego WPR	Uwzględnione w CSP
CS 8.P 10.	Włączenie osób z grup defaworyzowanych lub wykluczonych na obszarach wiejskich	pożądana (+)	Częściowo
CS 8.P 11.	Stymulowanie rozwoju lokalnego przez innowacje, cyfryzacje i wykorzystanie potencjału endogenicznego	krytyczna (+++)	Częściowo
CS 8.P 13.	Rozwój wiedzy/umiejętności: cyfryzacja, oszczędność zasobów, przedsiębiorczość, środowisko, klimat	poza priorytetyzacją	Częściowo
CS 8.P 4.	Poprawa dostępu do infrastruktury turystyczno-rekreacyjnej	wymagana (++)	Częściowo
CS 8.P 7.	Poprawa dostępu do usług komercyjnych	pożądana (+)	Częściowo
CS 8.P 8.	Rozwój form współpracy na obszarach wiejskich w wymiarze produkcyjnym, usługowym, społecznym	wymagana (++)	Częściowo
CS 8.P 9.	Rozwój przedsiębiorczości poprzez tworzenie i utrzymanie miejsc pracy i dywersyfikację dochodów	krytyczna (+++)	Częściowo

Cel w ramach Europejskiego Funduszu Rolnego na rzecz Rozwoju Obszarów Wiejskich (EFRROW) w ramach Planu Strategicznego dla Wspólnej Polityki Rolnej na lata 2023-2027 w który wpisuje się LSR MOaB
Wzrost gospodarczy i zatrudnienie na obszarach wiejskich umożliwiające tworzenie nowych miejsc pracy objętych wsparciem w ramach projektów WPR poprzez np. wsparcie wymiany pokoleniowej we wspieranych projektach.

CEL nr 1 LSR LGD MOaB w ramach EFRROW

Wykorzystanie lokalnego potencjału do rozwoju zróżnicowanych form turystyki

Przedsięwzięcia

P.1.1 Zwiększenie potencjału turystycznego regionu dzięki rozwojowi lokalnej przedsiębiorczości

P.1.2 Promocja walorów turystycznych obszaru Stowarzyszenia LGD MOaB

UWAGA

Osiągnięcie wartości docelowej uznaje się za pełnione jeżeli zapewnia spełnienie interwencji LEADER ukierunkowanej na budowanie lokalnej tożsamości bazującej na aktywizacji społecznej przy wykorzystaniu miejscowych zasobów w sposób zapewniający najlepsze zaspokojenie potrzeb społeczności wiejskiej, w tym poprzez wykorzystanie wiedzy, innowacji i rozwiązań cyfrowych, interdyscyplinarnych, innowacyjnych.

Doprowadzając do rozwoju obszaru w oparciu o przedsiębiorczość z jednoczesnym poszanowaniem warunków przyrodniczych (biogospodarka, GOZ) i dziedzictwa i kulturowego oraz szczególnej wrażliwości na wymiar społeczny rozwoju lokalnego, szczególnie wspierając włączenie społeczne zdiagnozowanych na obszarze działania LGD MOaB grup osób w niekorzystnej sytuacji, tj.: osób z niepełnosprawnościami, kobiet.

Tym samym kierunki rozwoju przedsiębiorczości powinny uwzględniać sytuację lokalną np. posiadane zasoby przyrodnicze i kulturowe oraz popyt na usługi określonego rodzaju (srebrna gospodarka, gospodarka wolnego czasu itp.). Preferowane jest wdrażanie innowacji poprzez implementowanie zupełnie nowych produktów, usług, procesów, technologii, metod organizacji lub nowych sposobów wykorzystania.

OBSZARY DZIAŁAŃ - BEZROBOCIE, UBÓSTWO, WYKLUCZENIE SPOŁECZNE

Elementy analizy SWOT, leżące u podstaw wytyczenia celów

S.2 Bliskość ośrodka miejskiego (Zielonej Góry) stanowiącego naturalny rynek zbytu dla usług i produktów oraz zapewniającego bazę noclegową dla turystów.

W.2 Braki w infrastrukturze komunikacyjnej, w tym słabe połączenia komunikacyjne między gminami a Zieloną Górą oraz brak połączeń pomiędzy samymi gminami co by sprzyjało rozwojowi turystyki.

W.3 Nierównomierny w gminach oraz znikomy rozwój infrastruktury kulturalnej i rekreacyjnej w postaci świetlic, ogólnodostępnych placów zabaw, siłowni na wolnym powietrzu, ścieżek zdrowia, a w miejscach gdzie taka infrastruktura istnieje, niedobór środków na ich doposażenie i bieżącą działalność kulturalną, sportową, rekreacyjną - organizację imprez, itp..

W.4 Brak lub znikoma oferta miejsc noclegowych w okolicach miejsc atrakcji turystycznych, walorów regionu, w tym brak miejsc noclegowych typu kwatery agroturystyczne.

W.5 Brak miejsc integracji społecznej począwszy od najmłodszego pokolenia po młodzież i osoby starsze co przekłada się na izolowanie się kolejnych grup społecznych a następnie bierność w działaniu społecznym.

W.6 Brak drobnej przedsiębiorczości oferującej sposoby spędzania wolnego czasu również w okresie złej pogody, mrozu.

O.1 Rozwijająca się baza rekreacyjna w postaci licznych szlaków rowerowych, nordic walking, pieszych w pobliżu istotnych dla regionu atrakcji przyrodniczych, krajobrazowych i historycznych oraz ośrodków jeździeckich, Lubuskiego Szlaku Miodu i Wina.

O.2 Rozwijająca się agroturystyka oparta na bliskości rolnictwa, terenów zielonych, natury.

O.3 Zwiększające się wykorzystanie potencjału rzek i jezior w postaci adaptacji zbiorników wodnych do celów rekreacyjnych, kajakarstwa.

O.4 Zwiększenie potencjału turystycznego poprzez zwiększoną aktywność m.in. organizacji pozarządowych tworzących ofertę kulturalną w regionie.

O.6 Rozwój lokalnej małej przedsiębiorczości oraz podmiotów ekonomii społecznej jako szansa na poprawę sytuacji na lokalnym rynku pracy a przede wszystkim szansa na rozwój usług i infrastruktury turystycznej/rekreacyjnej takiej jak gastronomia, organizacja iwentów, baza noclegowa, baza agroturystyki.

O.7 Wykorzystanie ginących zawodów, odnowienie tradycji regionu, w tym rękodzieła w związku z zwiększającą się atrakcyjnością regionu i powrotem społeczeństwa do tradycji oraz chęci poszukiwania rzeczy nietuzinkowych.

T.2 Dedykowanie wsparcia do konkretnych grup docelowych, które mogą być nie zainteresowane udziałem w realizacji Strategii/projektów co powoduje obawę beneficjentów o realizację wskaźników projektów.

T.3 Obniżenie poziomu współfinansowania w ramach realizowanych projektów co może stanowić istotny czynnik hamujący wykorzystanie środków, realizacji celów LSR.

T.4 Brak miejsc pracy w ramach istniejącej przedsiębiorczości w regionie obszaru działania LGD przekładający się na emigrację ludności.

Potrzeby zaspokojone przez interwencję I 13.1. - LEADER/Rozwój Lokalny Kierowany przez Społeczność (RLKS)			
Kod	Opis	Ustalanie priorytetów na poziomie planu strategicznego WPR	Uwzględnione w CSP
CS 8.P 10.	Włączenie osób z grup defaworyzowanych lub wykluczonych na obszarach wiejskich	pożądana (+)	Częściowo
CS 8.P 11.	Stymulowanie rozwoju lokalnego przez innowacje, cyfryzację i wykorzystanie potencjału endogenicznego	krytyczna (+++)	Częściowo
CS 8.P 12.	Zaangażowanie młodych w życie lokalne, w tym w podejmowaniu decyzji, tworzenie sieci społeczność	pożądana (+)	Tak
CS 8.P 4.	Poprawa dostępu do infrastruktury turystyczno-rekreacyjnej	wymagana (++)	Częściowo
CS 8.P 7.	Poprawa dostępu do usług komercyjnych	pożądana (+)	Częściowo
CS 8.P 8.	Rozwój form współpracy na obszarach wiejskich w wymiarze produkcyjnym, usługowym, społecznym	wymagana (++)	Częściowo
Zdiagnozowane problemy			
<p>W.2 Braki w infrastrukturze komunikacyjnej, w tym słabe połączenia komunikacyjne między gminami a Zieloną Górą oraz brak połączeń pomiędzy samymi gminami co by sprzyjało rozwojowi turystyki.</p> <p>W.3 Nierównomierny w gminach oraz znikomy rozwój infrastruktury kulturalnej i rekreacyjnej w postaci świetlic, ogólnodostępnych placów zabaw, siłowni na wolnym powietrzu, ścieżek zdrowia, a w miejscach gdzie taka infrastruktura istnieje, niedobór środków na ich doposażenie i bieżącą działalność kulturalną, sportową, rekreacyjną - organizację imprez, itp..</p> <p>W.4 Brak lub znikoma oferta miejsc noclegowych w okolicach miejsc atrakcji turystycznych, walorów regionu, w tym brak miejsc noclegowych typu kwatery agroturystyczne.</p> <p>W.5 Brak miejsc integracji społecznej począwszy od najmłodszego pokolenia po młodzież i osoby starsze co przekłada się na izolowanie się kolejnych grup społecznych a następnie bierność w działaniu społecznym.</p> <p>W.6 Brak drobnej przedsiębiorczości oferującej sposoby spędzania wolnego czasu również w okresie złej pogody, mrozu.</p>			
<p>Cel w ramach Europejskiego Funduszu Rolnego na rzecz Rozwoju Obszarów Wiejskich (EFRROW) w ramach Planu Strategicznego dla Wspólnej Polityki Rolnej na lata 2023-2027 w który wpisuje się LSR MOaB</p> <p>Promowanie włączenia społecznego opartego na integracji społecznej dla mieszkańców którymi są w szczególności osoby starsze, kobiety na obszarach wiejskich, migrantów, bezrobotnych, osoby niepełnosprawne, mniejszości (w tym społeczności marginalizowane), itp.</p>			
CEL nr 2 LSR MOaB w ramach EFRROW			
Poprawa jakości życia mieszkańców obszaru działania LGD Między Odrą a Bobrem			
Przedsięwzięcia			
P.2.1 Rozwój lokalnej infrastruktury rekreacyjnej, kulturalnej i turystycznej dla zwiększenia ilości miejsc integracji społecznej			
P.2.2 Poprawa jakości życia mieszkańców dzięki rozwojowi przedsiębiorczości			
UWAGA			
Osiągnięcie wartości docelowej uznaje się za pełnione jeżeli zapewnia spełnienie interwencji LEADER ukierunkowanej na budowanie lokalnej tożsamości bazującej na aktywizacji			

społecznej przy wykorzystaniu miejscowych zasobów w sposób zapewniający najlepsze zaspokojenie potrzeb społeczności wiejskiej, w tym poprzez wykorzystanie wiedzy, innowacji i rozwiązań cyfrowych, interdyscyplinarnych, innowacyjnych.

Doprowadzając do rozwoju obszaru w oparciu o przedsiębiorczość z jednoczesnym poszanowaniem warunków przyrodniczych (biogospodarka, GOZ) i dziedzictwa i kulturowego oraz szczególnej wrażliwości na wymiar społeczny rozwoju lokalnego, szczególnie wspierając włączenie społeczne zdiagnozowanych na obszarze działania LGD MOaB grup osób w niekorzystnej sytuacji, tj.: osób z niepełnosprawnościami, kobiet.

Tym samym kierunki rozwoju przedsiębiorczości powinny uwzględniać sytuację lokalną np. posiadane zasoby przyrodnicze i kulturowe oraz popyt na usługi określonego rodzaju (srebrna gospodarka, gospodarka wolnego czasu itp.). Preferowane jest wdrażanie innowacji poprzez implementowanie zupełnie nowych produktów, usług, procesów, technologii, metod organizacji lub nowych sposobów wykorzystania.

OBSZARY DZIAŁAŃ

Elementy analizy SWOT, leżące u podstaw wytyczenia celów

S.1 Region posiada duży potencjał do rozwoju turystyki wynikający z walorów przyrodniczych (ponad 50% zalesienie, dwie rzeki, jeziora), krajobrazowych (rezerваты przyrody, bogactwo gatunków zwierząt i roślinności), historycznych (szereg obiektów zabytkowych).

S.2 Bliskość ośrodka miejskiego (Zielonej Góry) stanowiącego naturalny rynek zbytu dla usług i produktów oraz zapewniającego bazę noclegową dla turystów.

S.3 Tradycje uprawy winorośli i rosnąca popularność enoturystyki - turystyki winiarskiej realizowanej na Lubuskim Szlaku Wina i Miodu połączone z corocznym świętem - Winobraniami wraz z rozwojem pasiek i produktów pszczelarskich.

W.1 Niewykorzystany potencjał turystyczny, wynikający w znacznej mierze z braków w infrastrukturze noclegowej, gastronomicznej oraz braku oferty kulturalnej.

W.2 Braki w infrastrukturze komunikacyjnej, w tym słabe połączenia komunikacyjne między gminami a Zieloną Górą oraz brak połączeń pomiędzy samymi gminami co by sprzyjało rozwojowi turystyki.

W.3 Nierównomierny w gminach oraz znikomy rozwój infrastruktury kulturalnej i rekreacyjnej w postaci świetlic, ogólnodostępnych placów zabaw, siłowni na wolnym powietrzu, ścieżek zdrowia, a w miejscach gdzie taka infrastruktura istnieje, niedobór środków na ich doposażenie i bieżącą działalność kulturalną, sportową, rekreacyjną - organizację imprez, itp..

W.4 Brak lub znikoma oferta miejsc noclegowych w okolicach miejsc atrakcji turystycznych, walorów regionu, w tym brak miejsc noclegowych typu kwatery agroturystyczne.

W.5 Brak miejsc integracji społecznej począwszy od najmłodszego pokolenia po młodzież i osoby starsze co przekłada się na izolowanie się kolejnych grup społecznych a następnie bierność w działaniu społecznym.

W.6 Brak drobnej przedsiębiorczości oferującej sposoby spędzania wolnego czasu również w okresie złej pogody, mrozu.

O.1 Rozwijająca się baza rekreacyjna w postaci licznych szlaków rowerowych, nordic walking, pieszych w pobliżu istotnych dla regionu atrakcji przyrodniczych, krajobrazowych i historycznych oraz ośrodków jeździeckich, Lubuskiego Szlaku Miodu i Wina.

O.2 Rozwijająca się agroturystyka oparta na bliskości rolnictwa, terenów zielonych, natury.

O.3 Zwiększające się wykorzystanie potencjału rzek i jezior w postaci adaptacji zbiorników wodnych do celów rekreacyjnych, kajakarstwa.

O.4 Zwiększenie potencjału turystycznego poprzez zwiększoną aktywność m.in. organizacji pozarządowych tworzących ofertę kulturalną w regionie.

O.5 Zwiększenie się świadomości i potrzeby ludności Polski bliskości z naturą wynikającej również z potrzeby ucieczki od zgiełku miast - dużych aglomeracji.

O.6 Rozwój lokalnej małej przedsiębiorczości oraz podmiotów ekonomii społecznej jako szansa na poprawę sytuacji na lokalnym rynku pracy a przede wszystkim szansa na rozwój usług i infrastruktury turystycznej/rekreacyjnej takiej jak gastronomia, organizacja iwentów, baza noclegowa, baza agroturystyki.

O.7 Wykorzystanie ginących zawodów, odnowienie tradycji regionu, w tym rękodzieła w związku z zwiększającą się atrakcyjnością regionu i powrotem społeczeństwa do tradycji oraz chęci poszukiwania rzeczy nietuzinkowych.
Zdiagnozowane problemy
W.2 Braki w infrastrukturze komunikacyjnej, w tym słabe połączenia komunikacyjne między gminami a Zieloną Górą oraz brak połączeń pomiędzy samymi gminami co by sprzyjało rozwojowi turystyki. W.3 Nierównomierny w gminach oraz znikomy rozwój infrastruktury kulturalnej i rekreacyjnej w postaci świetlic, ogólnodostępnych placów zabaw, siłowni na wolnym powietrzu, ścieżek zdrowia, a w miejscach gdzie taka infrastruktura istnieje, niedobór środków na ich doposażenie i bieżącą działalność kulturalną, sportową, rekreacyjną - organizację imprez, itp.. W.5 Brak miejsc integracji społecznej począwszy od najmłodszego pokolenia po młodzież i osoby starsze co przekłada się na izolowanie się kolejnych grup społecznych a następnie bierność w działaniu społecznym. W.6 Brak drobnej przedsiębiorczości oferującej sposoby spędzania wolnego czasu również w okresie złej pogody, mrozu.
Cel w ramach EFS+ C.3. (f) Wspieranie równego dostępu do dobrej jakości, włączającego kształcenia i szkolenia oraz możliwości ich ukończenia, w szczególności w odniesieniu do grup w niekorzystnej sytuacji, od wczesnej edukacji i opieki nad dzieckiem przez ogólne i zawodowe kształcenie i szkolenie, po szkolnictwo wyższe, a także kształcenie i uczenie się dorosłych, w tym ułatwienie mobilności edukacyjnej dla wszystkich i dostępności dla osób z niepełnosprawnościami
Przedsięwzięcia P.3.1. Aktywizacja społeczności lokalnej w placówkach edukacyjnych
Realizacja celu poprzez działania edukacyjne, kulturalne, integracyjne, animacyjne, sportowe np.: <ul style="list-style-type: none"> ✓ Wycieczki szkolne i przedszkolne do muzeów, teatrów, kina czy filharmonii. ✓ Wycieczki kulturalne dla dorosłych i seniorów. ✓ Działania wspierające dzieci, młodzieży i rodzin w zakresie integralnego rozwoju fizycznego, psychicznego, emocjonalnego i społecznego oraz rozwoju więzi (np. wyjazdy do teatru lub zaproszenia teatru do lokalnej społeczności itp.). ✓ Wsparcie w rozwoju dzieci w wieku przedszkolnych poprzez uczestnictwo w warsztatach, wydarzeniach kulturalnych, itp. ✓ Wsparcie w rozwijaniu kompetencji, umiejętności, uzdolnień oraz zainteresowań uczniów poza edukacją formalną, np. zajęcia sportowe, taneczne, kółka zainteresowań, warsztaty teatralne, malarstwo, rzeźba, kółka fotograficzne (np. z wystawą prac udostępnioną społeczności lokalnej) itp. ✓ Zajęcia kulturalne jako formę edukacji i aktywizacji lokalnej społeczności.
Cel w ramach EFS+ C.4. (g) Wspieranie uczenia się przez całe życie, w szczególności elastycznych możliwości podnoszenia i zmiany kwalifikacji dla wszystkich, z uwzględnieniem umiejętności w zakresie przedsiębiorczości i kompetencji cyfrowych, lepsze przewidywanie zmian i zapotrzebowania na nowe umiejętności na podstawie potrzeb rynku pracy, ułatwianie zmian ścieżki kariery zawodowej i wspieranie mobilności zawodowej
Przedsięwzięcia P.4.1. Lokalne kształcenie dorosłych
Realizacja celu poprzez wsparcie lokalnych inicjatyw na rzecz kształcenia osób dorosłych, np. : <ul style="list-style-type: none"> ✓ utworzenie Lokalnego Ośrodka Wiedzy i Edukacji, ✓ kursy/warsztaty podstawowa obsługa komputera (np. pisanie cv); poruszanie się po Internecie (poruszanie się po e-urzędach i wypełnianie druków formularzy i podań

<p>on-line, bezpieczeństwo w sieci – jak się ustrzec prze próbami wyłudzeń), cyfrowe wsparcie dla seniorów – nauka korzystania ze smartfonów, warsztaty z rękodzieła, na których uczestnicy uczą się promocji i sprzedaży własnego rękodzieła,</p> <ul style="list-style-type: none"> ✓ szkolenia/warsztaty mające na celu podniesienie lub nabycie nowych kwalifikacji lub kompetencji.
<p>Cel EFS+ C.5. (k) Zwiększanie równego i szybkiego dostępu do dobrej jakości, trwałych i przystępnych cenowo usług, w tym usług, które wspierają dostęp do mieszkań oraz opieki skoncentrowanej na osobie, w tym opieki zdrowotnej; modernizacja systemów ochrony socjalnej, w tym wspieranie dostępu do ochrony socjalnej, ze szczególnym uwzględnieniem dzieci i grup w niekorzystnej sytuacji; poprawa dostępności, w tym dla osób z niepełnosprawnościami, skuteczności i odporności systemów ochrony zdrowia i usług opieki długoterminowej</p>
<p>Przedsięwzięcia P.5.1. Rozwój gospodarstw zielonych</p>
<p>Realizacja celu poprzez utworzenie gospodarstwa opiekuńczego, którego celem będzie wykorzystanie potencjału gospodarstwa rolnego do prowadzenia działań o charakterze terapeutycznym, opiekuńczy i integracyjnym.</p> <p>W ramach jego realizacji można sfinansować:</p> <ul style="list-style-type: none"> ✓ doposażenie gospodarstwa- zakup np. stołów/krzesel, gier, przyborów plastycznych, przyborów do wykonywania rękodzieł, materiałów do zajęć) ✓ utrzymanie gospodarstwa (wynagrodzenie opiekuna, asystenta, koszty dojazdu/dowozu pensjonariuszy, wyżywienie, koszty wynajmu, mediów, ubezpieczeń, usług zdrowotnych – fizjoterapeuta, instruktor gimnastyki/jogi, psycholog, koszty animatorów zajęć kreatywnych i ruchowych) ✓ Środki nowoczesnej komunikacji (tablety/smartfony) ✓ organizację zajęć pensjonariuszy (wyjazdy do teatru, filharmonii, bale, organizowanie wigilii, gier plenerowych itp.).
<p>Cel EFS+ C.6. (l) Wspieranie integracji społecznej osób zagrożonych ubóstwem lub wykluczeniem społecznym, w tym osób najbardziej potrzebujących i dzieci</p>
<p>Przedsięwzięcia P.6.1. Rozwój potencjału społeczności lokalnych</p>
<p>Realizacja celu poprzez aktywizację społeczności lokalnej, np.:</p> <ul style="list-style-type: none"> ✓ zajęcia organizowane przez świetlice środowiskowe, luby młodzieżowe, biblioteki, ośrodki kultury, ✓ organizacja wydarzeń mających zachęcających do aktywnego spędzania czasu oraz rozwijanie i realizację swoich pasji, ✓ organizacja wydarzeń w ramach programów aktywności lokalnej czy pikników sąsiedzkich, ✓ organizacja warsztaty dla rodzin o różnej tematyce sprzyjające aktywizacji społeczności lokalnych, ✓ tworzenie/rozwijanie klubów seniora, ✓ doposażenia świetlic wykorzystywanego do realizacji działań w projekcie (gry, przybory plastyczne, itp.).

Źródło: Opracowanie własne

2. Podział celów ze względu na źródła finansowania

Tabela 25 Podział celów ze względu na źródło finansowania

Lp.	Cel	Źródło finansowania
1.	C 1. Wykorzystanie lokalnego potencjału do rozwoju zróżnicowanych form turystyki	PS WPR
2.	C 2. Poprawa jakości życia mieszkańców obszaru działania LGD Między Odrą a Bobrem	PS WPR
3.	C 3. Wspieranie równego dostępu do dobrej jakości, włączającego kształcenia i szkolenia oraz możliwości ich ukończenia, w szczególności w odniesieniu do grup w niekorzystnej sytuacji, od wczesnej edukacji i opieki nad dzieckiem przez ogólne i zawodowe kształcenie i szkolenie, po szkolnictwo wyższe, a także kształcenie i uczenie się dorosłych, w tym ułatwienie mobilności edukacyjnej dla wszystkich i dostępności dla osób z niepełnosprawnościami	EFS+
4.	C 4. Wspieranie uczenia się przez całe życie, w szczególności elastycznych możliwości podnoszenia i zmiany kwalifikacji dla wszystkich, z uwzględnieniem umiejętności w zakresie przedsiębiorczości i kompetencji cyfrowych, lepsze przewidywanie zmian i zapotrzebowania na nowe umiejętności na podstawie potrzeb rynku pracy, ułatwianie zmian ścieżki kariery zawodowej i wspieranie mobilności zawodowej	EFS+
5.	C 5. Zwiększanie równego i szybkiego dostępu do dobrej jakości, trwałych i przystępnych cenowo usług, w tym usług, które wspierają dostęp do mieszkań oraz opieki skoncentrowanej na osobie, w tym opieki zdrowotnej; modernizacja systemów ochrony socjalnej, w tym wspieranie dostępu do ochrony socjalnej, ze szczególnym uwzględnieniem dzieci i grup w niekorzystnej sytuacji; poprawa dostępności, w tym dla osób z niepełnosprawnościami, skuteczności i odporności systemów ochrony zdrowia i usług opieki długoterminowej	EFS+
6.	C 6. Wspieranie integracji społecznej osób zagrożonych ubóstwem lub wykluczeniem społecznym, w tym osób najbardziej potrzebujących i dzieci	EFS+

Źródło; Opracowanie własne

3. Przedsięwzięcia w ramach RLKS

Tabela 26 Przedstawienie przedsięwzięć wraz ze wskazaniem sposobu ich realizacji i uzasadnieniem

Cel	Przedsięwzięcie	Sposób realizacji/uzasadnienie (konkurs, projekt grantowy, operacja własna, animacja itp.)
C.1. Wykorzystanie lokalnego potencjału do rozwoju zróżnicowanych form turystyki	P.1.1 Zwiększenie potencjału turystycznego regionu dzięki rozwojowi lokalnej przedsiębiorczości	<p>Nabór wniosków w trybie konkursowym dla osób fizycznych, chcących podjąć działalność gospodarczą o profilu turystycznym</p> <p>Pełne wykorzystanie potencjału turystycznego wymaga nowej, atrakcyjnej oferty usług o profilu turystycznym i rekreacyjnym dla turystów oraz mieszkańców obszaru LGD MOaB. Przewidywane w ramach celu wsparcie ukierunkowane jest na konkretne rodzaje działalności gospodarczej jedynie w zakresie w jakim jest to zgodne z danym celem przewidywanym celem do realizacji.</p> <p>Zakres przedsięwzięcia: Rozpoczęcie działalności gospodarczej o profilu turystycznym i rekreacyjnym (w zakresie np. usług i branży turystycznej/rekreacyjnej, takiej jak np. gastronomia, organizacja iwentów, baza noclegowa, sklep/wypożyczalnia sprzętu turystycznego, sportowego, pamiątki, rękodzielnictwo, wykorzystanie lokalnych surowców/zasobów itp.).</p>
	P.1.2 Promocja walorów turystycznych obszaru Stowarzyszenia LGD MOaB	<p>Operacja własna (realizator LGD) - realizacja dwóch operacji własnych w zakresie promocji potencjału i atrakcyjności turystycznej obszaru LGD MOaB</p> <p>Pełne wykorzystanie potencjału turystycznego wymaga upowszechnienia istniejących zasobów turystycznych na obszarze LGD MOaB, promocji i popularyzacji dostępnych atrakcji, uatrakcyjnienia tych miejsc, podniesienia ich jakości i dostępności.</p> <p>Zakres przedsięwzięcia: będzie polegać m.in. na zaangażowaniu społeczności lokalnej, partnerów publicznych, społecznych i gospodarczych do wspólnego wskazania miejsc, walorów przyrodniczych, historycznych, kulturowych, ciekawych inicjatyw (np. cyklicznych spotkań, wydarzeń, wystaw, targów) czy kreowania, promowania produktów lokalnych na obszarze działania LGD MOaB. W ramach projektu przewidziane zostaną działania promujące atrakcje i walory przyrodnicze każdej z gmin członkowskich. Dzięki realizacji planowanych projektów własnych nastąpi wzrost oraz wzmocnienie rozpoznawalności potencjału turystycznego obszaru LGD MOaB m.in. w zakresie wzrostu wiedzy, współpracy i aktywności mieszkańców na rzecz zachowania specyfiki obszaru. Projekty własne pozwolą na bezpośrednie zaangażowanie się mieszkańców w tworzenie oferty, bazy unikatowych walorów przyrodniczych, dziedzictwa kulturowego, turystycznego.</p>

C.2. Poprawa jakości życia mieszkańców obszaru działania LGD Między Odrą a Bobrem	P.2.1 Rozwój infrastruktury rekreacyjnej, kulturalnej i turystycznej dla zwiększenia ilości miejsc integracji społecznej.	<p>Nabór wniosków w trybie konkursowym dla: JST, NGO</p> <p>Inwestycje w nowe i istniejące już obiekty pozwolą na uatrakcyjnienie i dotychczasowej oferty kulturalnej, rekreacyjnej, turystycznej itp., w celu jej promowania, upowszechniania, wykorzystania zarówno wśród mieszkańców, jak turystów.</p> <p>Zakres przedsięwzięcia: Rozwój (budowa/przebudowa/modernizacja) infrastruktury rekreacyjne, turystycznej i kulturalnej, np. place zabaw, skateparki, siłownie zewnętrzne, muszle koncertowe, przystanki, chodniki, przejścia, wiaty, stacje napraw rowerów, ścieżki, szlaki i trasy turystyczne, ścieżki dydaktyczno-edukacyjne; Dostosowanie infrastruktury do osób niepełnosprawnych, osób niedowidzących/niedosłyszących, seniorów (tablice informacyjne dostosowane do osób niedowidzących/niedosłyszących, poręczce, windy, podjazdy itp.).</p>
	P.2.2 Poprawa jakości życia mieszkańców dzięki rozwojowi przedsiębiorczości	<p>Nabór wniosków w trybie konkursowym dla osób fizycznych, chcących podjąć działalność gospodarczą o charakterze edukacyjnym, sportowym, kulturalnym, społecznym, zdrowotnym, w zakresie skierowanym zwłaszcza do dzieci, młodzieży i seniorów</p> <p>Na obszarach wiejskich jest utrudniony dostęp do oferty edukacyjnej, sportowej, kulturalnej, ochrony zdrowia itp., zwłaszcza dzieciom, młodzieży i seniorom. Działanie to ma doprowadzić do ułatwienia dostępu do usług o profilu kulturalnym, edukacyjnym, opiekuńczym, sportowym, społecznym, ochrony zdrowia, zwłaszcza dzieciom, młodzieży i seniorom, co z kolei poprawi jakość życia na obszarach wiejskich i będzie wsparciem dla włączenia społecznego.</p> <p>Zakres przedsięwzięcia: Rozpoczęcie działalności gospodarczej o profilu kulturalnym, edukacyjnym, opiekuńczym, (usługi w zakresie zajęć edukacyjnych, sportowych, kulturalnych, społecznych, ochrony zdrowia): 1) dla seniorów, np. usługi rehabilitacyjne, domy opieki dziennej, punkt konsultacji telemedycznej, dowóz do punktów medycznych, zakupy z dostawą, posiłki z dostawą, szkolenia budujące kompetencje cyfrowe, transport na żądanie itp.; 2) dla dzieci i młodzieży, np. usługi związane z organizacją czasu wolnego, udzielaniem korepetycji, usługi edukacyjne, itp.)</p>

<p>C.3. (f) Wspieranie równego dostępu do dobrej jakości, włączającego kształcenia i szkolenia oraz możliwości ich ukończenia, w szczególności w odniesieniu do grup w niekorzystnej sytuacji, od wczesnej edukacji i opieki nad dzieckiem przez ogólne i zawodowe kształcenie i szkolenie, po szkolnictwo wyższe, a także kształcenie i uczenie się dorosłych, w tym ułatwanie mobilności edukacyjnej dla wszystkich i dostępności osób z niepełnosprawnościami</p>	<p>P.3.1. Aktywizacja społeczności lokalnej w placówkach edukacyjnych</p>	<p>Projekty grantowe</p> <p>W SRWL (Strategia Rozwoju Województwa Lubuskiego) przyjęto, iż jednym z kluczowych celów operacyjnych jest <i>wspieranie rozwoju społeczeństwa obywatelskiego i poczucia tożsamości regionalnej</i>. Kierunkami interwencji mającymi przyczynić się do jego realizacji są przede wszystkim działania nakierowane na zwiększanie aktywności i partycypacji obywatelskiej w życiu publicznym i społecznym. Istotne jest, aby podejmować również działania aktywizacyjne na obszarach wiejskich, w społecznościach lokalnych. Jednym z narzędzi wykorzystywanym w celu aktywizacji są działania czynne, czyli takie które włączają mieszkańców w ich realizację. Obszarami, które umożliwiają takie działania są szeroko pojęta kultura czy edukacja. Wdrażanie interwencji najbliższej obywateli z wykorzystaniem m.in. dostępnych zasobów lokalnych pozwoli na zniwelowanie bariery jaką w przypadku dostępu np. do kultury jest w regionie wykluczenie komunikacyjne.</p> <p>Na obszarach wiejskich ośrodkami kultury stają się świetlice wiejskie, biblioteki, a także szkoły. Wycieczki szkolne i przedszkolne do muzeów, teatrów, kina czy filharmonii to dla uczniów małych szkół często jedyna okazja do obcowania z kulturą poza miejscem zamieszkania. Istotnym działaniem z perspektywy rozwoju regionu i aktywności mieszkańców jest umożliwienie nie tylko dzieciom, ale także osobom dorosłym z terenów wiejskich dostępu do kultury, a także styczności z kulturą jako formą edukacji i aktywizacji społeczności.</p> <p>Zakres przedsięwzięcia: Realizacja celu poprzez działania edukacyjne, kulturalne, integracyjne, animacyjne, sportowe np.</p> <ul style="list-style-type: none"> • Wycieczki szkolne i przedszkolne do muzeów, teatrów, kina czy filharmonii. • Wycieczki kulturalne dla dorosłych i seniorów. • Działania wspierające dzieci, młodzieży i rodzin w zakresie integralnego rozwoju fizycznego, psychicznego, emocjonalnego i społecznego oraz rozwoju więzi (np. wyjazdy do teatru lub zaproszenia teatru do lokalnej społeczności itp.) • Wsparcie w rozwoju dzieci w wieku przedszkolnych poprzez uczestnictwo w warsztatach, wydarzeniach kulturalnych, itp. • Wsparcie w rozwijaniu kompetencji, umiejętności, uzdolnień oraz zainteresowań uczniów poza edukacją formalną, np. zajęcia sportowe, taneczne, kółka zainteresowań, warsztaty teatralne, malarstwo, rzeźba, kółka fotograficzne (np. z wystawą prac udostępnioną społeczności lokalnej) itp. • Zajęcia kulturalne jako formę edukacji i aktywizacji lokalnej społeczności.
--	---	---

<p>C.4. (g) Wspieranie uczenia się przez całe życie, w szczególności elastycznych możliwości podnoszenia i zmiany kwalifikacji dla wszystkich, z uwzględnieniem umiejętności w zakresie przedsiębiorczości i kompetencji cyfrowych, lepsze przewidywanie zmian i zapotrzebowania na nowe umiejętności na podstawie potrzeb rynku pracy, ułatwianie zmian ścieżki kariery zawodowej i wspieranie mobilności zawodowej</p>	<p>P.4.1. Lokalne kształcenie dorosłych</p>	<p>Projekty grantowe</p> <p>Poziom wykształcenia dorosłych mieszkańców obszarów wiejskich jest znacznie niższy niż w miastach. Dlatego niezbędne są działania mające na celu zmniejszenie dysproporcji w poziomie wykształcenia osób dorosłych, zwłaszcza pochodzących z terenów wiejskich i miejskich zagrożonych degradacją lub odczuwających potrzebę nabycia nowych lub podniesienia już posiadanych kompetencji, przydatnych i pożądaných na rynku pracy. Uczenie się dorosłych znacząco przyczynia się do zwiększenia szans na zatrudnienie lub utrzymanie miejsca pracy oraz na dostęp do miejsc pracy o lepszych warunkach, co również wiąże się z mobilnością zawodową.</p> <p>Zakres przedsięwzięcia: Realizacja celu poprzez wsparcie lokalnych inicjatyw na rzecz kształcenia osób dorosłych, np.</p> <ul style="list-style-type: none"> • utworzenie Lokalnego Ośrodka Wiedzy i Edukacji, • kursy/warsztaty podstawowa obsługa komputera (np. pisanie cv); poruszanie się po Internecie (poruszanie się po e-urzędach i wypełnianie druków formularzy i podań on-line, bezpieczeństwo w sieci – jak się ustrzec próbami wyludzeń), cyfrowe wsparcie dla seniorów – nauka korzystania ze smartfonów, warsztaty z rękodzieła, na których uczestnicy uczą się promocji i sprzedaży własnego rękodzieła, • szkolenia/warsztaty mające na celu podniesienie lub nabycie nowych kwalifikacji lub kompetencji.
<p>C.5. (k) Zwiększanie równego i szybkiego dostępu do dobrej jakości, trwałych i przystępnych cenowo usług, w tym usług, które wspierają dostęp do mieszkań oraz opieki skoncentrowanej na osobie, w tym opieki zdrowotnej; modernizacja systemów ochrony socjalnej, w tym wspieranie dostępu do ochrony socjalnej, ze szczególnym uwzględnieniem dzieci i grup w niekorzystnej sytuacji; poprawa dostępności, w tym dla osób z niepełnosprawnościami, skuteczności i odporności systemów ochrony zdrowia i usług</p>	<p>P.5.1. Rozwój gospodarstw zielonych</p>	<p>Projekty grantowe</p> <p>W <i>Analizie sytuacji społeczno-ekonomicznej województwa lubuskiego (...)</i> zauważono, iż zmiany w strukturach populacji wskazują na postępujący proces starzenia się społeczeństwa regionu. Zaistniała sytuacja powoduje, iż niezbędne jest stworzenie warunków umożliwiających osobom starszym, jak najdłuższe funkcjonowanie w społecznościach lokalnych poprzez zwiększenie dostępu do dobrej jakości, trwałych i przystępnych cenowo usług społecznych. Ponadto działania związane z interwencją mającą na celu organizację miejsc pobytu dziennego dla osób starszych wpłyną na zmniejszenie liczby osób umieszczanych w instytucjach pomocowych.</p> <p>Nowym rozwiązaniem, niestosowanym wcześniej w naszym województwie na szeroką skalę a dotyczącym obszarów wiejskich są tzw. gospodarstwa opiekuńcze/opieka zielona. Jego najważniejszą cechą jest wykorzystywanie potencjału gospodarstwa rolnego do prowadzenia działań o charakterze terapeutycznym, opiekuńczym i integracyjnym, celem włączenia społecznego osób przebywających w danym gospodarstwie opiekuńczym, przy jednoczesnym dostosowaniu do potrzeb i możliwości danej osoby (indywidualizowane wsparcie), w warunkach zbliżonych do domowych. Osoby przebywające w gospodarstwach opiekuńczych będą miały możliwość podejmowania decyzji ich dotyczących, co da im poczucie sprawowania kontroli nad swoim życiem.</p>

<p>opieki długoterminowej</p>		<p>Zakres przedsięwzięcia: Realizacja celu poprzez utworzenie gospodarstwa opiekuńczego, którego celem będzie wykorzystanie potencjału gospodarstwa rolnego do prowadzenia działań o charakterze terapeutycznym, opiekuńczy i integracyjnym.</p> <p>Można sfinansować:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Koszty wyposażenie gospodarstwa- zakup np. stołów/krzesel, gier, przyborów plastycznych, przyborów do wykonywania rękodzieł, materiałów do zajęć) • Koszty utrzymania gospodarstwa (wynagrodzenie opiekuna, asystenta, koszty dojazdu/dowozu pensjonariuszy, wyżywienie, koszty wynajmu, mediów, ubezpieczeń, usług zdrowotnych – fizjoterapeuta, instruktor gimnastyki/jogi, psycholog, koszty animatorów zajęć kreatywnych i ruchowych) • Środki nowoczesnej komunikacji (tablety/smartfony) • Koszty związane z zajęciami pensjonariuszy (wyjazdy do teatru, filharmonii, bale, organizowanie wigilii, gier plenerowych itp.).
<p>C.6. (I) Wspieranie integracji społecznej osób zagrożonych ubóstwem lub wykluczeniem społecznym, w tym osób najbardziej potrzebujących i dzieci</p>	<p>P.6.1. Rozwój potencjału społeczności lokalnych</p>	<p>Projekty grantowe.</p> <p>W województwie lubuskim zgodnie z danymi zawartymi w <i>Analizie sytuacji społeczno-ekonomicznej województwa lubuskiego (...)</i> wskaźnik osób korzystających ze świadczeń pomocy społecznej w 2019 r. wyniósł 381 osób na 10 tys. ludności. Ponadto stopa ubóstwa relatywnego, tj. odsetek osób w gospodarstwach domowych żyjących poniżej granicy ubóstwa (50% średnich wydatków) wyniosła 10,5%, co ułożyło województwo na 9. miejscu w skali kraju.</p> <p>Wykluczenie społeczne jest wielowymiarowym zjawiskiem społeczno-ekonomicznym, które ze względu na swoją złożoność może dotyczyć różne grupy społeczne. Często jest utożsamiane z biedą i ubóstwem, jednak nie można pomiędzy tymi zjawiskami postawić znaku równości, gdyż wychodzi ono poza ww. kategorie wynikając z różnego rodzaju nierówności. Może dotyczyć deprivacji potrzeb oraz braku partycypacji w życiu społecznym lub zbiorowym (utrata więzi społecznych, rodzinnych czy z instytucjami społecznymi), problemów związanych z prawami społecznymi oraz z dostępem (ograniczonym lub utrudnionym) do zasobów, dóbr publicznych, instytucji i systemów społecznych. Ekskluzja społeczna dotyczy wszystkich grup społecznych, jednak w większym stopniu dotyka ona mieszkańców terenów wiejskich. Jest jednak procesem odwracalnym. Niezbędne są do tego działania związane z aktywizacją społeczności lokalnych. Mogą one przebiegać na kilku poziomach. Z jednej strony może być to angażowanie mieszkańców, członków lokalnych organizacji pozarządowych w przygotowywanie wydarzeń na szczeblu lokalnym. Z drugiej zaś strony w aktywizacji społecznej istotne jest położenie akcentu na tworzenie w miejscowości nowych usług i rozwiązań służących rozwojowi aktywności obywatelskiej.</p> <p>Doświadczenia perspektywy 2014-2020 pokazały, iż istotne jest nakierowanie wsparcia właśnie na obszar społeczny</p>

	<p>w aktywizowaniu osób poprzez wzmocnienie kompetencji społecznych, zaradności, samodzielności i aktywności społecznej. Jednocześnie, aby jednostka mogła dobrze funkcjonować w otaczającym ją środowisku równie ważne jest wspieranie aktywności całego środowiska lokalnego.</p>
--	---

Zakres przedsięwzięcia:

Realizacja celu poprzez aktywizację społeczności lokalnej, np.

- zajęcia organizowane przez świetlice środowiskowe, luby młodzieżowe, biblioteki, ośrodki kultury,
- organizacja wydarzeń mających zachęcających do aktywnego spędzania czasu oraz rozwijanie i realizację swoich pasji,
- organizacja wydarzeń w ramach programów aktywności lokalnej czy pikników sąsiedzkich,
- organizacja warsztaty dla rodzin o różnej tematyce sprzyjające aktywizacji społeczności lokalnych,
- tworzenie/rozwijanie klubów seniora,
- wyposażenia świetlic wykorzystywanego do realizacji działań w projekcie (gry, przybory plastyczne, itp.),

Źródło: Opracowanie własne

4. Przypisanie wskaźników do celów i przedsięwzięć

Tabela 27 Przypisanie wskaźników do celów i przedsięwzięć

Cel w ramach EFRROW/EFSA+	Nazwa Wskaźnika	Wartość
EFRROW	<u>Wskaźnik produktu</u> O.31. Liczba wspartych lokalnych strategii rozwoju (LEADER) lub działań przygotowawczych	1
EFRROW	<u>Wskaźnik rezultatu</u> R.38 Odsetek ludności wiejskiej objętej strategią rozwoju lokalnego Jednostka miary: liczba osób	24 874
EFRROW C.1.	Wykorzystanie lokalnego potencjału do rozwoju zróżnicowanych form turystyki	
Przedsięwzięcie P.1.1 Zwiększenie potencjału turystycznego regionu dzięki rozwojowi lokalnej przedsiębiorczości	<u>Wskaźnik produktu</u> Liczba zrealizowanych operacji polegających na utworzeniu nowego przedsiębiorstwa zarejestrowanych w CEiDG lub KRS	9
	<u>Wskaźnik rezultatu</u> R.37 Wzrost gospodarczy i zatrudnienie na obszarach wiejskich: nowe miejsca pracy objęte wsparciem w ramach projektów WPR	9
Przedsięwzięcie P.1.2 Promocja walorów turystycznych obszaru Stowarzyszenia LGD MOaB	<u>Wskaźnik produktu</u> Liczba zrealizowanych operacji własnych	2
	<u>Wskaźnik rezultatu</u> R.42 Liczba osób objętych wspieranymi projektami włączenia społecznego	400
EFRROW C.2.	Poprawa jakości życia mieszkańców obszaru działania LGD Między Odrą a Bobrem	
Przedsięwzięcie P.2.1 Rozwój lokalnej infrastruktury rekreacyjnej, kulturalnej i turystycznej dla zwiększenia ilości miejsc integracji społecznej	<u>Wskaźnik produktu</u> Liczba nowych obiektów infrastruktury rekreacyjnej, kulturalnej i turystycznej	12
	<u>Wskaźnik produktu</u> Liczba przebudowanych/zmodernizowanych obiektów infrastruktury rekreacyjnej, kulturalnej i turystycznej	12
	<u>Wskaźnik rezultatu</u> R.42 Liczba osób objętych wspieranymi projektami włączenia społecznego	16 722
Przedsięwzięcie P.2.2 Poprawa jakości życia mieszkańców dzięki rozwojowi przedsiębiorczości	<u>Wskaźnik produktu</u> Liczba zrealizowanych operacji polegających na utworzeniu nowego przedsiębiorstwa zarejestrowanych w CEiDG lub KRS	6
	<u>Wskaźnik rezultatu</u> R.37 Wzrost gospodarczy i zatrudnienie na obszarach wiejskich: nowe miejsca pracy objęte wsparciem w ramach projektów WPR	6

C.3.(f)	Wspieranie równego dostępu do dobrej jakości, włączającego kształcenia i szkolenia oraz możliwości ich ukończenia, w szczególności w odniesieniu do grup w niekorzystnej sytuacji, od wczesnej edukacji i opieki nad dzieckiem przez ogólne i zawodowe kształcenie i szkolenie, po szkolnictwo wyższe, a także kształcenie i uczenie się dorosłych, w tym ułatwianie mobilności edukacyjnej dla wszystkich i dostępności osób z niepełnosprawnościami.	
Przedsięwzięcie P.3.1 Aktywizacja społeczności lokalnej w placówkach edukacyjnych	Wskaźnik produktu Liczba osób pochodzących z obszarów wiejskich objętych wsparciem w programie	400
	Wskaźnik rezultatu Liczba uczniów, którzy nabyli kwalifikacje po opuszczeniu programu	156
	Wskaźnik rezultatu Liczba osób, które zakończyły udział w działaniach kulturalnych, aktywizacyjnych lub edukacyjnych	260
C.4.(g)	Wspieranie uczenia się przez całe życie, w szczególności elastycznych możliwości podnoszenia i zmiany kwalifikacji dla wszystkich, z uwzględnieniem umiejętności w zakresie przedsiębiorczości i kompetencji cyfrowych, lepsze przewidywanie zmian i zapotrzebowania na nowe umiejętności na podstawie potrzeb rynku pracy, ułatwianie zmian ścieżki kariery zawodowej i wspieranie mobilności zawodowej .	
Przedsięwzięcie P.4.1 Lokalne kształcenie dorosłych	Wskaźnik produktu Liczba osób dorosłych objętych wsparciem w zakresie umiejętności lub kompetencji podstawowych, realizowanym poza Bazą Usług Rozwojowych	40
	Wskaźnik rezultatu Liczba osób, które uzyskały kwalifikacje po opuszczeniu programu	26
C.5.(k)	Zwiększanie równego i szybkiego dostępu do dobrej jakości, trwałych i przystępnych cenowo usług, w tym usług, które wspierają dostęp do mieszkań oraz opieki skoncentrowanej na osobie, w tym opieki zdrowotnej; modernizacja systemów ochrony socjalnej, w tym wspieranie dostępu do ochrony socjalnej, ze szczególnym uwzględnieniem dzieci i grup w niekorzystnej sytuacji; poprawa dostępności, w tym dla osób z niepełnosprawnościami, skuteczności i odporności systemów ochrony zdrowia i usług opieki długoterminowej.	
Przedsięwzięcie P.5.1 Rozwój gospodarstw zielonych	Wskaźnik produktu Liczba osób objętych usługami świadczonymi w społeczności lokalnej w programie	8
	Wskaźnik produktu Liczba osób pochodzących z obszarów wiejskich objętych wsparciem w programie	5
	Wskaźnik rezultatu Liczba utworzonych miejsc świadczenia usług w społeczności lokalnej	8

C.6.(I)	Wspieranie integracji społecznej osób zagrożonych ubóstwem lub wykluczeniem społecznym, w tym osób najbardziej potrzebujących i dzieci.	
Przedsięwzięcie P.6.1 Rozwój potencjału społeczności lokalnych	Wskaźnik produktu Całkowita liczba osób objętych wsparciem/Ludność objęta projektami w ramach strategii zintegrowanego rozwoju terytorialnego	160
	Wskaźnik rezultatu Liczba osób, których sytuacja społeczna uległa poprawie po opuszczeniu programu	104

Źródło: Opracowanie własne

Wartości docelowe wskaźników, jakie mają zostać osiągnięte dzięki realizacji LSR zostały określone proporcjonalnie, racjonalnie i efektywnie do planowanej wielkości zaangażowania środków z PS WPR 2021-2027

1. Charakterystyka wewnętrznej organizacji pracy LGD

Stowarzyszenie w swojej działalności planuje prowadzenie naborów wniosków zgodnie z przyjętym harmonogramem planowanych naborów wniosków oraz bazując na dokumentach prawnych regulujących wdrażanie/realizację LSR w perspektywie finansowej 2021-2027. Dokumentacja konkursowa m.in. Regulamin naboru wniosków, Procedury wyboru operacji i inne dokumenty w zależności od wytycznych zostaną szczegółowo opracowane w następstwie zawarcia umowy ramowej potwierdzającej podział środków finansowych oraz warunków kwalifikowalności. Dokumentacja konkursowa szczegółowo określi tryb postępowania w procesie naboru wniosków, a więc w szczególności: harmonogram ogłaszania naborów, tryb oraz sposób składania wniosków, kryteria oceny i wyboru wniosków przez Radę Stowarzyszenia. Również opracowane zostaną procedury dla wniosków uwzględniając ich specyfikę w procesie odwoławczym jak i realizacyjnym. Podstawę do oceny merytorycznej wniosku stanowić będzie karta oceny wniosku na podstawie, której wnioski uzyskują punktację. Dla różnych rodzajów działań przygotowana zostanie odpowiednia karta oceny, zawierająca kluczowe zagadnienia dla danej operacji, która podlegać będzie ocenie, na podstawie kryteriów wyboru operacji. Dokumenty ustalające zasady oceny i wyboru przygotowane zostaną przez grupę roboczą, w której skład wejdą przedstawiciele wszystkich grup interesów. Na sposób informowania oraz dobór kryteriów wyboru, wpływ będą miały metody partycypacyjne: moderowane spotkania otwarte. Przygotowane dokumenty poddawane będą dalszym konsultacjom (informacja poniżej). Dokument: Regulamin Rady Stowarzyszenia zostanie przyjęty na mocy uchwały Walnego Zebrania Członków Stowarzyszenia. Grupa robocza opracowując procedury wyboru operacji oraz kryteria będzie zwracać szczególną uwagę, aby były zgodne z przepisami obowiązującymi dla podejścia RLKS, WPR oraz FEWL na lata 2021-2027, były one niedyskryminujące, przejrzyste, eliminowały wystąpienie konfliktu interesów, wymagały zachowania frekwencji i parytetu, regulowały sytuacje wyjątkowe, takie jak uzyskanie przez co najmniej dwie operacje jednakowej ilości punktów, zapewniały stosowanie tych samych kryteriów w całym procesie wyboru w ramach danego naboru, dawały możliwość i określały zasady wniesienia protestu. Ta dokumentacja konkursowa będzie przyjmowana na mocy uchwał Zarządu LGD MOaB. Wyboru operacji w ramach LSR będzie dokonywać Rada Stowarzyszenia (organ decyzyjny) zgodnie z obowiązującymi przepisami prawa krajowego i europejskiego. Do kompetencji Rady należy wybór operacji zgodnie z art. 2 pkt 4 rozporządzenia 2021/1060 oraz ustalenie kwoty wsparcia dla operacji zgodnie z art. 33 ust. 3 lit. d rozporządzenia 2021/1060 oraz zgodnie z Ustawą z dnia 20 lutego 2015 r. o rozwoju lokalnym z udziałem lokalnej społeczności, a w szczególności z zapisami art. 21 i zapisami LSR. Rada swoją pracę oraz tryb pracy będzie opierać na zatwierdzonym przez WZC Regulaminie Rady, który zawierać będzie m.in. szczegółowe zasady zwoływania i organizacji posiedzeń organu, rozwiązania dotyczące wyłączenia z oceny operacji (sposobu wyłączenia członka organu z oceny), zasady podejmowania decyzji w sprawie wyboru operacji (oceny wniosków, sposobu podziału wniosków do oceny pomiędzy członków organu, zasady preselekcji operacji, jeśli dotyczy, zasady dokumentowania oceny, wzorów dokumentów, itp.) oraz zasady protokolowania posiedzeń Rady.

2. Ustanawianie i zmiany kryteriów wyboru

Sposób ustanawiania i zmiany kryteriów wyboru zgodnie z wymogami określonymi dla programów, w ramach których planowane jest finansowanie LSR z uwzględnieniem powiązania kryteriów wyboru z diagnozą obszaru, celami i wskaźnikami. Lokalna Grupa Działania Między Odrą a Bobrem będzie ustanawiać i zmieniać kryteria wyboru operacji mając przede wszystkim na względzie postawione wymogi dla poszczególnych programów w ramach których planuje finansowanie LSR czyli EFRROW i FEWL, EFS+. Kryteria wyboru będą tak ustanawiane i ewentualnie w razie potrzeby zmieniane, aby powiązać je z jak największą starannością w odniesieniu do zaplanowanych w LSR celów, przedsięwzięć i wskaźników. Rada LGD dokona oceny wniosków przy użyciu kryteriów wyboru operacji, które będą logicznie powiązane ze stwierdzonymi potrzebami, określonymi celami oraz przyjętymi wskaźnikami rezultatu (realizacji celu LSR) oraz nie będą dyskryminujące. Opracowane dokumenty przez LGD, np. regulaminy, procedury wyboru operacji kładą nacisk, by procedury zapewniały sprawny i transparentny wybór oraz skuteczne funkcjonowanie. Aby zachować transparentność wyboru, procedury zostaną upublicznione na stronie internetowej LGD, możliwy będzie również wgląd do procedury w biurze LGD. Na transparentność procedury wyboru wpływa publikowanie na stronie internetowej LGD dokumentacji z wyboru operacji, w szczególności: list operacji zgodnych z LSR, list operacji wybranych do realizacji, list operacji nie wybranych do realizacji, protokołu zawierającego informację o wyłączeniach z procesu decyzyjnego. Uniknięcie konfliktu interesu gwarantuje deklaracja poufności

i bezstronności oraz rejestr interesów. Nad prawidłowym przebiegiem procesu oceny, wyboru, sporządzania dokumentacji i protokołowania procesu wyboru operacji, czuwać będzie biuro LGD oraz Zarząd. Wybór operacji i grantobiorców dokonywany będzie wyłącznie przez członków Rady. Wszyscy członkowie będą przechodzić szkolenie z zakresu oceny wniosków w LGD. Wśród członków znaleźli się przedstawiciele trzech sektorów, obu płci. Kryteria wyboru operacji oraz procedury wyboru operacji będą konsultowane przede wszystkim z członkami Rady Stowarzyszenia oraz pozostałymi organami Stowarzyszenia. Zaproponowane kryteria wyboru będą konsultowane z ogółem społeczności lokalnej, mieszkańcami obszaru LGD MOaB poprzez zamieszczenie informacji o konsultacjach m.in. na stronie www. Stowarzyszenia. LGD MOaB dopuszcza możliwość zmiany zarówno procedur jak i kryteriów oceny wniosków, jednak ich przeprowadzenie nie będzie możliwe w czasie trwania naboru, a więc od czasu ogłoszenia o naborze wniosków do czasu zakończenia procedury oceny operacji.

O zmianę procedur lub kryteriów wyboru operacji, w celu ich lepszego dostosowania do warunków obszaru LGD, mogą wnioskować:

- ✓ Rada Stowarzyszenia, Zarząd LGD MOaB, Komisja Rewizyjna,
- ✓ członkowie LGD (w liczbie minimum połowy członków podpisanych pod wnioskiem),
- ✓ Kierownik Biura LGD.

Wniosek o zmianę kryteriów musi zawierać uzasadnienie i być skierowany do Zarządu. Wniosek złożony przez uprawniony podmiot może być przedmiotem konsultacji z innymi podmiotami. Przyjęcie zmian procedur lub kryteriów odbywa się w formie uchwały Zarządu Stowarzyszenia. Przyjęta zmiana procedur lub kryteriów obowiązuje dopiero w naborach mających miejsce po ich przyjęciu uchwałą.

Przyjęte przez LGD Między Odrą a Bobrem procedury będą:

- ✓ zgodne z przepisami obowiązującymi dla RLKS i EFS+,
- ✓ przejrzyste i niedyskryminujące,
- ✓ pozwalać unikać ryzyka konfliktu interesów (przygotowano wzory deklaracji bezstronności oraz przewidziano prowadzenie rejestru interesów członków Rady),
- ✓ przewidywać zachowanie, w którym żadna pojedyncza grupa interesu nie będzie kontrolować procesu podejmowania decyzji,
- ✓ regulować sytuacje szczególne (taka sama liczba punktów, głos decydujący w przypadku równej liczby głosów, itp.),
- ✓ zapewniać stosowanie tych samych kryteriów w całym procesie wyboru w ramach danego naboru,
- ✓ określać tryb odwołania się wnioskodawców od rozstrzygnięć Rady w sposób zapewniający możliwość skutecznego złożenia odwołania,
- ✓ pozwalać uniknąć rozbieżnych ocen w ramach kryteriów.

LGD MOaB dokonując oceny i wyboru operacji w ramach ogłoszonych konkursów, będzie miało także na uwadze warunki kwalifikowalności, bazując na dokumentach strategicznych np. wytycznych, ustawach.

Przewiduje się, w szczególności, następujące warunki kwalifikowalności:

- ✓ powiązanie wnioskodawcy z obszarem objętym LSR,
- ✓ przyczynianie się do realizacji LSR:
  - ✓ - weryfikowane poprzez osiągnięcie zakładanych wskaźników,
  - ✓ - rozumiane jako bezpośredni wpływ na realizację konkretnego przedsięwzięcia,
- ✓ legalność – zgodność projektu operacji z przepisami prawa,
- ✓ w przypadku działalności gospodarczej - uzasadnienie ekonomiczne (uproszczony biznesplan),
- ✓ w przypadku operacji realizowanych w ramach poprawy dostępu do małej infrastruktury publicznej kwalifikowalne są operacje niekomercyjne, których koszty całkowite nie przekraczają 1 mln euro.

Stowarzyszenie LGD MOaB przystępując do prac w zakresie tworzenia procedur, sposobu wyboru i oceny operacji oraz sposobu ustanawiania kryteriów wyboru, będzie miało na uwadze ustalenia poczynione podczas definiowania problemów, przedsięwzięć, celów i wskaźników LSR. Przygotowanie zasad odnoszących się do wyboru operacji w ścisłym powiązaniu z elementami wskazanymi powyżej zapewniają spójność w ramach całej LSR i gwarantują, że wyselekcjonowane zostaną jedynie te operacje, które faktycznie przyczyniają się do realizacji strategii w sposób najpełniejszy.

3. Innowacyjność w kryteriach wyboru

Wśród przyjętych kryteriów oceny wniosków uwzględnione zostanie kryterium związane z innowacyjnością operacji. Ukierunkowanie projektów konkursowych zakłada docenienie wniosków uwzględniających operacje innowacyjne na obszarze działania LGD MOaB. Rozwój obszaru w oparciu np. o przedsiębiorczość z wykorzystaniem innowacyjnego działania musi się odbywać z jednoczesnym poszanowaniem warunków przyrodniczych, dziedzictwa kulturowego oraz szczególnej wrażliwości na wymiar społeczny rozwoju lokalnego, wspierające zdiagnozowane na obszarze objętym LSR grupy docelowe. Kierunki rozwoju przedsiębiorczości powinny uwzględniać sytuację lokalną np. posiadane zasoby turystyczne, przyrodnicze i kulturowe oraz popyt na usługi określonego rodzaju, jak np. srebrna gospodarka², gospodarka wolnego czasu³.

Przez innowacyjność będziemy rozumieć stosowanie rozwiązań, które posiadają cechę innowacji na obszarze realizacji operacji.

Innowacyjność rozumiana jest, jako zmiana mająca na celu wdrożenie nowego na obszarze objętym LSR lub znacząco udoskonalonego produktu, usługi, procesu, organizacji lub nowego sposobu wykorzystania lub zmobilizowania istniejących lokalnych zasobów przyrodniczych, historycznych, kulturowych czy społecznych (kontekst lokalny). Stopień oryginalności zmian:

- ✓ Kreatywne – powstają w wyniku autorskiego pomysłu, dotyczą nowych produktów, usług, procesów lub organizacji.
- ✓ Imitujące - wzorowane na wcześniej powstałych produktach, usługach, procesach lub organizacji. Dotyczące nowego sposobu wykorzystania lub zmobilizowania istniejących lokalnych zasobów przyrodniczych, historycznych, kulturowych czy społecznych.
- ✓ Pozorne – w rzeczywistości nie są to innowacje w skali LSR. Są to jedynie drobne zmiany oferujące rzekome nowości.

Innowacyjność projektowanych rozwiązań rozumie się z uwzględnieniem stopnia rozwoju danego obszaru w kontekście lokalnym poprzez implementowanie zupełnie nowych produktów, usług, procesów, technologii, metod organizacji lub nowych sposobów wykorzystania, lecz przewiduje się możliwość udoskonalania rozwiązań już istniejących. Złożone w odpowiedzi na konkurs projekty w swych zapisach muszą posiadać treści potwierdzające spełnianie warunku innowacyjności, w których wnioskodawca wykaże poziom innowacyjności, stopień oryginalności zmian, obszar względem którego realizowana będą działania innowacyjne. Wnioskodawca zobowiązany będzie wykazać, na podstawie źródeł literaturowych, strategii gmin, publikacji, danych GUS i innych dokumentów literaturowych, że dane rozwiązania nie występują na obszarze na którym planowana jest realizacja projektu.

4. Projekty grantowe/własne/w partnerstwie

Stowarzyszenie LGD Między Odrą a Bobrem w ramach perspektywy finansowej 2023-2027 (PS WPR) przewiduje do realizacji dwie operacje własne. Planowane do realizacji operacje będą w szczególności miały za zadanie realizację celów publicznych, niekomercyjnych. Koszty operacji własnych będą stanowić nie więcej niż 20 % budżetu komponentu wdrażania LSR. Potwierdzeniem zasadności realizacji projektu w ramach projektów własnych będzie złożony we wniosku opis znaczenia realizacji operacji dla LSR oraz uzasadnienie realizacji operacji przez LGD, wyjaśniające dlaczego operacja ta nie może być zrealizowana przez inne podmioty komercyjne.

Realizacja planowanych projektów własnych przyczyni się do osiągnięcia przewidzianego w Lokalnej Strategii Rozwoju celu tj. *Wykorzystanie lokalnego potencjału do rozwoju zróżnicowanych form turystyki oraz przedsięwzięcia Promocja walorów turystycznych obszaru Stowarzyszenia LGD MOaB*. Planowane operacje własne będą miały na celu promocję oraz popularyzację walorów turystycznych obszaru objętego lokalną strategią rozwoju.

---

² srebrna gospodarka (ang. silver economy) to kompleksowa koncepcja adaptacji biznesu do starzejącego się społeczeństwa, uwaga jest skoncentrowana z jednej strony, na potrzebach i popycie starszej populacji, a z drugiej – na jej cechach, które można by i należy wykorzystać do większej aktywizacji i samodzielności. Przyjmuje się przy tym, że wzrost aktywności i społecznej integracji osób starszych jest warunkiem lepszego zaspokajania ich potrzeb, sprzyjając wyższej jakości nie tylko ich życia, ale całego społeczeństwa [Golinowska, 2012, s. 76-85]

³ gospodarka wolnego czasu - rynek usług związanych z wypoczynkiem i rozrywką

Analiza pozyskanych danych wskazuje jednoznacznie, że mieszkańcy, lokalni liderzy, przedstawiciele władz publicznych oraz inne osoby zaangażowane w przygotowanie strategii, widzą potrzebę rozwijania, inwestowania i promowania walorów turystycznych oraz potencjału turystycznego obszaru LGD MOaB.

Projekt własny zakłada ukierunkowane przez Stowarzyszenie działania na budowanie lokalnej tożsamości przyczyniającej się do aktywizacji społecznej przy wykorzystaniu miejscowych zasobów w sposób zapewniający najlepsze zaspokojenie potrzeb społeczności lokalnej, w tym poprzez wykorzystanie wiedzy, tradycji, innowacji i rozwiązań cyfrowych dotąd nie występujących na terenie działania LGD MOaB. Planowane operacje własne będą realizowane przy zaangażowaniu społeczności lokalnej, partnerów publicznych, społecznych i gospodarczych m.in. do wspólnego wskazania miejsc, walorów przyrodniczych, historycznych, kulturowych, ciekawych inicjatyw (np. cyklicznych spotkań, wydarzeń, wystaw, targów), czy kreowania, promowania produktów lokalnych na obszarze działania LGD. W ramach projektu przewidziane zostaną działania promujące atrakcje i walory przyrodnicze każdej z gmin członkowskich. Dzięki realizacji planowanych projektów nastąpi wzrost oraz wzmocnienie rozpoznawalności potencjału turystycznego obszaru LGD MOaB m.in. w zakresie wzrostu wiedzy, współpracy i aktywności mieszkańców na rzecz zachowania specyfiki obszaru. Projekty własne pozwolą na bezpośrednie zaangażowanie się mieszkańców w tworzenie oferty, bazy unikatowych walorów przyrodniczych, dziedzictwa kulturowego. Realizacja projektu własnego zapewni lokalny i zintegrowany charakter wsparcia zapewniając jego celowość, zorientowanie na obszary wiejskie, określając interdyscyplinarne priorytety rozwojowe.

LGD MOaB posiada bogate doświadczenie w realizacji projektów o charakterze turystycznym zdobyte w ramach poprzednich perspektyw finansowych będąc m.in. partnerem projektów współpracy takich jak: Winnice-Edukacja-reaktywacja „WINNER” (perspektywa PROW 2007-2013), "Mobilna aplikacja turystyczna" innowacyjnym sposobem promocji obszaru LSR" czy „PROWadzi lubuskie na bis” (perspektywa PROW 2014-2020).

LGD w ramach wdrażania i realizacji celów dotyczących FEWL, EFS+, LGD MOaB planuje ogłaszanie naborów wniosków w trybie grantowym.

ROZDZIAŁ VIII PLAN DZIAŁANIA

1. Charakterystyka harmonogramu

Realizacja Lokalnej Strategii Rozwoju LGD MOaB rozpocznie się w roku 2024. Sukcesywnie ogłaszane konkursy pozwolą na wyłonienie projektów, których realizacja zaowocuje osiągnięciem założonych wskaźników. Zakłada się, że zgodnie z przyjętym systemem ewaluacji dokumentu stopień realizacji poszczególnych wskaźników będzie badany okresowo. Mając na względzie innowacyjny charakter wielu podejmowanych działań, a co za tym idzie ryzyko związane z pełnym osiągnięciem wytyczonych celów, dopuszcza się możliwość wprowadzania okresowych korekt w obszarze planu działania, harmonogramu osiągania poszczególnych celów i wskaźników. Działania takie będą podejmowane wyłącznie w razie potrzeby w oparciu o wyniki analiz i wnioski płynące z prowadzonego w tym zakresie monitoringu.

Tabela 28 Planowany harmonogram ogłaszania konkursów w ramach LSR

Rok	Miesiąc	Przedsięwzięcie	PS WPR	EFS+
			euro	euro
2024	3-5	P.3.1. Aktywizacja społeczności lokalnej w placówkach edukacyjnych		300 000,00
2024	4-6	P.4.1. Lokalne kształcenie dorosłych		250 000,00
2024	6-12	P.2.1 Rozwój lokalnej infrastruktury rekreacyjnej, kulturalnej i turystycznej dla zwiększenia ilości miejsc integracji społecznej	678 291,58	
2025	1-3	P.2.1 Rozwój lokalnej infrastruktury rekreacyjnej, kulturalnej i turystycznej dla zwiększenia ilości miejsc integracji społecznej	474 843,69	
2025	1-3	P.1.1 Zwiększenie potencjału turystycznego regionu dzięki rozwojowi lokalnej przedsiębiorczości	300 000,00	

2025	7-9	P.5.1. Rozwój gospodarstw zielonych		320 000,00
2025	9-11	P.6.1. Rozwój potencjału społeczności lokalnych		247 678,53
2026	1-3	P.2.2 Poprawa jakości życia mieszkańców dzięki rozwojowi przedsiębiorczości	200 000,00	
2026	1-3	P.2.1 Rozwój lokalnej infrastruktury rekreacyjnej, kulturalnej i turystycznej dla zwiększenia ilości miejsc integracji społecznej	121 708,42	
2026	6-12	P.1.2 Promocja walorów turystycznych obszaru Stowarzyszenia LGD MOaB	50 000,00	
2027	1-3	P.2.1 Rozwój lokalnej infrastruktury rekreacyjnej, kulturalnej i turystycznej dla zwiększenia ilości miejsc integracji społecznej	125 156,31	
2027	6-12	P.1.2 Promocja walorów turystycznych obszaru Stowarzyszenia LGD MOaB	50 000,00	

Źródło; Opracowanie własne

2. Kamienie milowe

Terminy realizacji kamieni milowych, a przede wszystkim wyznaczenie ich wartości, wskazano we wzorze umowy ramowej o warunkach i sposobie realizacji strategii rozwoju lokalnego kierowanego przez społeczność. Brak realizacji przyjętych progów kamieni milowych w zakładanym terminie skutkować będzie nałożonymi na LGD MOaB korektami finansowymi przez Zarząd Województwa Lubuskiego.

Kamienie milowe określone we wzorze umowy ramowej:

- ✓ Do 30 czerwca 2026 r. udzielone zostanie wsparcie na wdrażanie LSR w ramach PS WPR w wysokości odpowiadającej 40% wartości określonej w planie finansowym, w przeciwnym wypadku kwota wsparcia zostaje obniżona o wartość 10 %.
- ✓ Do 31 grudnia 2027 r. udzielone zostanie wsparcie na wdrażanie LSR w ramach PS WPR w wysokości odpowiadającej 80% wartości określonej w planie finansowym, w przeciwnym wypadku kwota wsparcia zostaje obniżona o różnicę wartości odpowiadającej 80% kwoty określonej w harmonogramie finansowym i sumy dotychczas udzielonego wsparcia na wdrażanie LSR w ramach PS WPR, ustalonej według stanu na dzień 31 grudnia 2027 r. Wartości kamieni milowych w ramach FEWL, EFS+ nie zostały wskazane we wzorze umowy ramowej, niemniej jednak LGD MOaB przewiduje realizację EFS+ w poniższych wartościach:
- ✓ Do 31 grudnia 2026 r. udzielone zostanie wsparcie na wdrażanie LSR w ramach programu regionalnego FEWL, EFS+ w wysokości odpowiadającej 40% wartości określonych w harmonogramie finansowym, w przeciwnym wypadku kwoty określone w harmonogramie finansowym zostaną obniżone o wartość 10 %.
- ✓ Do 31 grudnia 2028 r. zostanie udzielone wsparcie na wdrażanie LSR w ramach programu regionalnego FEWL, EFS+ w wysokości odpowiadającej 80 % wartości określonych w harmonogramie finansowym, w przeciwnym wypadku kwoty określone w harmonogramie finansowym zostają obniżone o różnicę wartości odpowiadającej 80 % kwot określonych w harmonogramie finansowym oraz sumy dotychczas udzielonego wsparcia na wdrażanie LSR5 w ramach programu regionalnego ustalonej według stanu na dzień 31 grudnia 2028 r.
- ✓ Jeżeli dojdzie do obniżenia kwot środków finansowych na wdrażanie LSR, alokacja widniejąca w harmonogramie finansowym, zostaje obniżona odpowiednio o taką samą wartość jak środki na wdrażanie LSR. Obniżenia kwot środków finansowych na wdrażanie LSR nie mają zastosowania w uzasadnionych okolicznościach, w których niespełnienie warunków wynika z przyczyn niezależnych od LGD MOaB, jeżeli taką decyzję w konkretnej sprawie podejmuje Zarząd Województwa Lubuskiego.
- ✓ Kwoty określone w harmonogramie finansowym mogą zostać podwyższone przez instytucję zarządzającą danym programem, których to zwiększenie zostanie wykorzystane zgodnie z zapisami niniejszej Strategii.

- ✓ W przypadku niewykonania przez LGD kamieni milowych, zobowiązana jest ona do zmiany LSR w zakresie budżetu i wskaźników, i przekazania jej do Zarządu Województwa w terminie 30 dni od otrzymania informacji, o obniżeniu kwot w harmonogramie finansowym co pociąga za sobą konieczność aneksowania umowy ramowej.
Załącznik: formularz nr 2: *Plan działania* przedstawia plan osiągnięcia poszczególnych celów i wskaźników w określonych latach realizacji LSR, a tym samym planowany procent realizacji poszczególnych kamieni milowych, o który mowa w umowie ramowej.

ROZDZIAŁ IX PLAN FINANSOWY LSR

1. Źródła finansowania działalności LGD

Bezpośrednimi źródłami finansowania działalności LGD MOaB będą dwa komponenty finansowe [Tabela 29 i Tabela 30]:

- ✓ w ramach Europejskiego Funduszu Rolnego na rzecz Rozwoju Obszarów Wiejskich (EFRROW) w ramach Planu Strategicznego dla Wspólnej Polityki Rolnej na lata 2023-2027 oraz
- ✓ w ramach Europejskiego Funduszu Społecznego Plus (EFS+) w ramach programu Fundusze Europejskie dla Lubuskiego 2021-2027 (FEWL).

W ramach wdrażania LSR LGD będzie bazowało na tych dwóch programach mając na celu realizację oraz wdrażanie planowanych celów w poszczególnych programach.

Podział środków finansowych zawarto, jako załączniki: Formularz nr 3: *Budżet LSR* i formularz nr 4: *Plan wykorzystania budżetu*. Wskazane źródła finansowania i Plan działania są w bezpośredni sposób powiązane z planowanymi celami i przedsięwzięciami, przewidzianymi do realizacji w ramach niniejszej LSR.

Źródła finansowania w ramach PS WPR to:

- ✓ EFRROW = 55%
- ✓ wkład krajowych środków publicznych = 45%

Tabela 29 Kwoty przewidziane w LSR na komponent wdrażanie LSR i zarządzanie LSR w ramach PS WPR 2023-2027

Ludność wiejska zamieszkała na obszarze objętym LSR	Kwota w LSR na komponent wdrażanie LSR w ramach PS WPR [EUR]	Kwota w LSR na zarządzanie LSR w ramach PS WPR [EUR]
	2 000 000,00	426 500,00
od 60 000 do 69 999	W tym: 1 100 000 EFRROW 900 000 wkład krajowych środków publicznych	W tym: ✓ 234 575 EFRROW ✓ 191 925 wkład krajowych środków publicznych

Źródło: Regulamin konkursu na wybór strategii rozwoju lokalnego kierowanego przez społeczność - Załącznik nr 4 Sposób ustalania wysokości dostępnych środków przeznaczonych na realizację LSR

Tabela 30 Wysokość dostępnych środków przeznaczonych na realizację LSR w ramach programu Fundusze Europejskie dla Lubuskiego 2021-2027, EFS 5

Liczba ludności objętej LSR	EFS+ (wdrażanie i zarządzanie) na 1 LSR [EUR]
od 60 000 do 69 999	1 117 678,53

Źródło: Regulamin konkursu na wybór strategii rozwoju lokalnego kierowanego przez społeczność - Załącznik nr 4 Sposób ustalania wysokości dostępnych środków przeznaczonych na realizację LSR

LGD będzie realizowała LSR na obszarze gmin należących do LGD MOaB. Zakłada się, że LGD zobowiązana będzie do dokonywania zmian w Lokalnej Strategii Rozwoju oraz jej załącznikach – Planie działania czy Budżecie, aby dostosować realizację LSR do zmieniającej się rzeczywistości.

2. Powiązania źródeł finansowania z celami LSR

Tabela 31 Powiązanie poszczególnych źródeł finansowania z celami LSR

Cel	Nazwa Wskaźnika	Źródła finansowania	
	<u>Wskaźnik produktu</u> O.31. Liczba wspartych lokalnych strategii rozwoju (LEADER) lub działań przygotowawczych	PS WPR	PS WPR Zarządzanie LSR (art. 34 ust. 1 lit. c rozporządzenia nr 2021/1060)
	<u>Wskaźnik rezultatu</u> R.38 Odsetek ludności wiejskiej objętej strategią rozwoju lokalnego	Wdrażanie LSR (art. 34 ust. 1 lit. b rozporządzenia nr 2021/1060)	
C.1.	C.1. Wykorzystanie lokalnego potencjału do rozwoju zróżnicowanych form turystyki		
Przedsięwzięcie P.1.1 Zwiększenie potencjału turystycznego regionu dzięki rozwojowi lokalnej przedsiębiorczości	<u>Wskaźnik produktu</u> Liczba zrealizowanych operacji polegających na utworzeniu nowego przedsiębiorstwa zarejestrowanych w CEiDG lub KRS	PS WPR	
	<u>Wskaźnik rezultatu</u> R.37 Wzrost gospodarczy i zatrudnienie na obszarach wiejskich: nowe miejsca pracy objęte wsparciem w ramach projektów WPR	Wdrażanie LSR (art. 34 ust. 1 lit. b rozporządzenia nr 2021/1060) 300 000,00 euro	
Przedsięwzięcie P.1.2 Promocja walorów turystycznych obszaru Stowarzyszenia LGD MOaB	<u>Wskaźnik produktu</u> Liczba zrealizowanych operacji własnych	PS WPR	
	<u>Wskaźnik rezultatu</u> R.42 Liczba osób objętych wspieranymi projektami włączenia społecznego	Wdrażanie LSR (art. 34 ust. 1 lit. b rozporządzenia nr 2021/1060) 100 000,00 euro	
C.2.	C.2. Poprawa jakości życia mieszkańców obszaru działania LGD Między Odrą a Bobrem		
Przedsięwzięcie P.2.1 Rozwój lokalnej infrastruktury rekreacyjnej, kulturalnej i turystycznej dla zwiększenia ilości miejsc integracji społecznej	<u>Wskaźnik produktu</u> Liczba nowych obiektów infrastruktury rekreacyjnej, kulturalnej i turystycznej	PS WPR	
	<u>Wskaźnik produktu</u> Liczba przebudowanych/zmodernizowanych obiektów infrastruktury rekreacyjnej, kulturalnej i turystycznej	Wdrażanie LSR (art. 34 ust. 1 lit. b rozporządzenia nr 2021/1060)	
	<u>Wskaźnik rezultatu</u> R.42 Liczba osób objętych wspieranymi projektami włączenia społecznego	1 400 000,00 euro	
Przedsięwzięcie P.2.2 Poprawa jakości życia mieszkańców dzięki rozwojowi przedsiębiorczości	<u>Wskaźnik produktu</u> Liczba zrealizowanych operacji polegających na utworzeniu nowego przedsiębiorstwa zarejestrowanych w CEiDG lub KRS	PS WPR	
	<u>Wskaźnik rezultatu</u> R.37 Wzrost gospodarczy i zatrudnienie na obszarach wiejskich: nowe miejsca pracy objęte wsparciem w ramach projektów WPR	Wdrażanie LSR (art. 34 ust. 1 lit. b rozporządzenia nr 2021/1060) 200 000,00 euro	

C.3.	C.3. (f) Wspieranie równego dostępu do dobrej jakości, włączającego kształcenia i szkolenia oraz możliwości ich ukończenia, w szczególności w odniesieniu do grup w niekorzystnej sytuacji, od wczesnej edukacji i opieki nad dzieckiem przez ogólne i zawodowe kształcenie i szkolenie, po szkolnictwo wyższe, a także kształcenie i uczenie się dorosłych, w tym ułatwianie mobilności edukacyjnej dla wszystkich i dostępności osób z niepełnosprawnościami	
Przedsięwzięcie P.3.1 Aktywizacja społeczności lokalnej w placówkach edukacyjnych	<u>Wskaźnik produktu</u> Liczba osób pochodzących z obszarów wiejskich objętych wsparciem w programie	FEWL EFS+ Wdrażanie i zarządzanie LSR (art. 34 ust. 1 lit. B i c rozporządzenia nr 2021/1060) 300 000,00 euro
	<u>Wskaźnik rezultatu</u> Liczba uczniów, którzy nabyli kwalifikacje po opuszczeniu programu	
	<u>Wskaźnik rezultatu</u> Liczba osób, które zakończyły udział w działaniach kulturalnych, aktywizacyjnych lub edukacyjnych	
C.4.	C.4. (g) Wspieranie uczenia się przez całe życie, w szczególności elastycznych możliwości podnoszenia i zmiany kwalifikacji dla wszystkich, z uwzględnieniem umiejętności w zakresie przedsiębiorczości i kompetencji cyfrowych, lepsze przewidywanie zmian i zapotrzebowania na nowe umiejętności na podstawie potrzeb rynku pracy, ułatwianie zmian ścieżki kariery zawodowej i wspieranie mobilności zawodowej	
Przedsięwzięcie P.4.1 Lokalne kształcenie dorosłych	<u>Wskaźnik produktu</u> Liczba osób dorosłych objętych wsparciem w zakresie umiejętności lub kompetencji podstawowych, realizowanym poza Bazą Usług Rozwojowych	FEWL EFS+ Wdrażanie i zarządzanie LSR (art. 34 ust. 1 lit. b i c rozporządzenia nr 2021/1060) 250 000,00 euro
	<u>Wskaźnik rezultatu</u> Liczba osób, które uzyskały kwalifikacje po opuszczeniu programu	
C.5.	C.5. (k) Zwiększanie równego i szybkiego dostępu do dobrej jakości, trwałych i przystępnych cenowo usług, w tym usług, które wspierają dostęp do mieszkań oraz opieki skoncentrowanej na osobie, w tym opieki zdrowotnej; modernizacja systemów ochrony socjalnej, w tym wspieranie dostępu do ochrony socjalnej, ze szczególnym uwzględnieniem dzieci i grup w niekorzystnej sytuacji; poprawa dostępności, w tym dla osób z niepełnosprawnościami, skuteczności i odporności systemów ochrony zdrowia i usług opieki długoterminowej	
Przedsięwzięcie P.5.1 Rozwój gospodarstw zielonych	<u>Wskaźnik produktu</u> Liczba osób objętych usługami świadczonymi w społeczności lokalnej w programie	FEWL EFS+ Wdrażanie i zarządzanie LSR (art. 34 ust. 1 lit. b i c rozporządzenia nr 2021/1060) 320 000,00 euro
	<u>Wskaźnik produktu</u> Liczba osób pochodzących z obszarów wiejskich objętych wsparciem w programie	
	<u>Wskaźnik rezultatu</u> Liczba utworzonych miejsc świadczenia usług w społeczności lokalnej	
C.6.	C.6. (l) Wspieranie integracji społecznej osób zagrożonych ubóstwem lub wykluczeniem społecznym, w tym osób najbardziej potrzebujących i dzieci	
Przedsięwzięcie P.6.1 Rozwój potencjału społeczności lokalnych	<u>Wskaźnik produktu</u> Całkowita liczba osób objętych wsparciem/Ludność objęta projektami w ramach strategii zintegrowanego rozwoju terytorialnego	FEWL EFS+ Wdrażanie i zarządzanie LSR (art. 34 ust. 1 lit. B i c rozporządzenia nr 2021/1060)

	<u>Wskaźnik rezultatu</u> Liczba osób, których sytuacja społeczna uległa poprawie po opuszczeniu programu	247 678,53 euro
--	--	-----------------

ROZDZIAŁ X MONITORING I EWALUACJA

Długi horyzont planowania strategicznego wymaga bieżącej kontroli stanu realizacji przyjętej strategii, czyli stopnia osiągnięcia wytyczonych celów i poziomu uzyskania założonych rezultatów. Dlatego LGD MOaB przyjęła zasady prowadzenia monitoringu i oceny własnej we wszystkich kluczowych dla LSR obszarach. Zasady monitoringu zakładają stałe i systematyczne zbieranie oraz analizowanie informacji zarówno na temat stanu wdrażania LSR oraz funkcjonowania LGD. Monitoring prowadzony będzie przez pracowników Biura LGD by w procesie analizy danych wspomagać Zarząd LGD i instytucję wdrażającą.

Do szeregu czynników, które mogą wpływać na wykonanie założonych celów i wskaźników, należy zaliczyć m.in.:

- ✓ bierność mieszkańców,
- ✓ zbyt trudne procedury konkursowe / grantowe w opinii mieszkańców,
- ✓ kryteria wyboru operacji stanowiące bariery sprawcze
- ✓ zdarzenia losowe z którymi mogą mieć do czynienia beneficjenci,
- ✓ zmieniające się uwarunkowania zewnętrzne,
- ✓ zmieniające się przepisy prawa,
- ✓ zbyt rozbudowana biurokracja pogłębiająca się z kolejnymi perspektywami unijnymi,
- ✓ obawa mieszkańców przed konsekwencjami nie wykonania założeń projektowych wiążąca się z koniecznością zwrotu dotacji wraz z odsetkami
- ✓ obawa mieszkańców, że do projektu nie pozyskają beneficjentów ostatecznych zgodnie z grupami docelowymi.

Ze względu na możliwość zmiany uwarunkowań zewnętrznych otoczenia niezbędne jest badanie i analizowanie przez LGD podejmowanych działań. Wyniki tych prac umożliwią stwierdzenie, czy LSR jest wdrażana prawidłowo, a jej realizacja przebiega zgodnie z założeniami i czy sposób funkcjonowania Stowarzyszenia w obszarze wdrażania dokumentu przebiega w sposób gwarantujący wypełnienie wszystkich nałożonych na LGD zadań. Przyjęte w tym zakresie procedury muszą cechować się klarownością i w miarę możliwości umożliwiać obiektywną ocenę w oparciu o wymierne i weryfikowalne kryteria. Systematycznie przeprowadzany monitoring pozwoli na uniknięcie ewentualnych błędów przy realizacji założonych celów, jak również określi aktualny stopień wdrażania dokumentu. Informacje o stopniu realizacji strategii powinny przede wszystkim stanowić materiał do analiz dla Zarządu Stowarzyszenia i Biura LGD. Świadomość poczynionych postępów lub ewentualnych braków w tym zakresie pozwoli na efektywniejsze planowanie bieżących działań i egzekwowanie osiąganych rezultatów. Bezpośredni nadzór nad wdrażaniem strategii będzie należał do Prezesa Stowarzyszenia. Informacje w tym zakresie gromadzić będzie dla niego Biuro na czele z Kierownikiem.

1. Elementy Strategii podlegające monitoringowi

W ramach procesu monitoringu LSR ocenie będzie podlegać:

- ✓ stopień realizacji celów – analizowany będzie procentowy stopień realizacji poszczególnych wskaźników produktów i rezultatu oraz postęp finansowy realizacji LSR;
- ✓ harmonogram ogłaszania naborów – oceniany będzie stopień realizacji zaplanowanych naborów w harmonogramie w danym roku;
- ✓ zainteresowanie potencjalnych Wnioskodawców ogłaszanymi naborami wniosków – oceniana będzie liczba złożonych wniosków w poszczególnych naborach w stosunku do przyjętych w tym zakresie założeń i dostępnych środków;
- ✓ efektywność działań promocyjnych i aktywizacyjnych lokalnej społeczności – ocenie podlegać będą wszystkie kamienie milowe zgodnie z przyjętym harmonogramem ich realizacji;
- ✓ praca Biura LGD – oceniana będzie przede wszystkim jakość świadczonych usług.

Funkcjonowanie całej LGD będzie na bieżąco i wielopłaszczyznowo monitorowane i poddawane badaniom ewaluacyjnym w celu stałego podnoszenia jakości i efektywności działań głównie poprzez dane źródłowe jak:

- ✓ ilość podpisanych umów, ilość zakończonych projektów,
- ✓ stopień realizacji wskaźników produktu przez beneficjentów,
- ✓ osiągnięta wartość wskaźników rezultatu,

oraz badania satysfakcji – badania ankietowe. Ewaluacja jest niezbędna również do sprawnego wydatkowania środków publicznych w ramach LSR, ale także do szybkiego reagowania na zmieniające się warunki otoczenia społeczno-gospodarcze na terenie LGD.

2. Kryteria sporządzania oceny ewaluacyjnej i sposób pomiaru

Zgodnie z tym co napisano powyżej, kryteria według których będzie sporządzana ocena ewaluacyjna powinny być możliwie proste przez co klarowne i jednoznaczne. Dla każdego z monitorowanych elementów z góry przyjęto poziom/warunki, po spełnieniu których, ocena zostanie uznana za satysfakcjonującą.

- ✓ Dla elementu oceny: stopień realizacji założonych celów,
  - kryterium oceny będzie procentowy stopień realizacji wskaźnika mierzony w oparciu o źródła wskazane w [ROZDZIAŁ VI CELE I WSKAŹNIKI] oraz w [ROZDZIAŁ VIII PLAN DZIAŁANIA] Plan Działania – poziom satysfakcjonujący 70%;
- ✓ Dla elementu oceny: zainteresowanie potencjalnych Wnioskodawców ogłaszanymi naborami wniosków,
  - kryterium oceny będzie poziom wykorzystania zaplanowanej w naborach aloacji – poziom satysfakcjonujący 90%
  - kryterium oceny będzie wskaźnik ilości złożonych wniosków o dofinansowanie w stosunku do ilości wniosków którym zostanie przyznane dofinansowanie – poziom satysfakcjonujący 2,0 z kolei poziom akceptowalny 1,2;
- ✓ Dla elementu oceny: efektywność działań promocyjnych i aktywizacji lokalnej społeczności,
  - kryterium oceny będzie procentowy stopień realizacji kamieni milowych mierzonych – poziom satysfakcjonujący 80%;
- ✓ Dla elementu oceny: praca Biura LGD,
  - kryterium oceny będzie ocena pochodząca z ankiet wypełnianych przez klientów biura – poziom satysfakcjonujący 4/5; - poziom akceptowalny 3/5 (ocena 1 – bardzo źle, 2 – źle, 3 neutralnie, 4 dobrze, 5 – bardzo dobrze)
  - kryterium oceny będzie w stosunku do pracowników biura opinia Kierownika Biura – poziom satysfakcjonujący 4/5; - poziom akceptowalny 3/5 (ocena 1 – bardzo źle, 2 – źle, 3 neutralnie, 4 dobrze, 5 – bardzo dobrze)
  - kryterium oceny będzie w stosunku do Kierownika Biura opinia Zarządu – poziom satysfakcjonujący 4/5; - poziom akceptowalny 3/5 (ocena 1 – bardzo źle, 2 – źle, 3 neutralnie, 4 dobrze, 5 – bardzo dobrze).

3. Czas i okres przeprowadzenia oceny ewaluacyjnej

W ramach LSR będzie prowadzona ewaluacja zewnętrzna i wewnętrzna, aby postęp wdrażania Strategii był satysfakcjonujący i przebiegał prawidłowo. W ewaluację wewnętrzną będą zaangażowani zarówno pracownicy Biura LGD, członkowie Zarządu jak i Rady Stowarzyszenia. Będzie miała ona charakter ćwiczeń analityczno-refleksyjnych, których celem będzie bieżąca analiza procesu wdrażania i jego efektów oraz zmian w otoczeniu LSR, co może mieć istotny wpływ na osiągnięcie zaplanowanych wskaźników oraz uzyskiwanie pożądanych i zaplanowanych efektów. Wyniki wewnętrznej ewaluacji będą podstawą do podejmowania decyzji o kierunkach zmian w ramach realizacji LSR. Ewaluacja wewnętrzna uzupełnia bieżące monitorowanie realizacji Strategii w zakresie uwarunkowań kontekstowych i będzie miała charakter warsztatu refleksyjnego, który zostanie przeprowadzony na początku każdego roku kalendarzowego (w odniesieniu do wyników z poprzedniego roku). Podczas warsztatu będą analizowane dane zgromadzone przez Biuro LGD. Wynikiem przeprowadzonego warsztatu będą rekomendacje do wprowadzenia zmian w zakresie sposobu realizacji Strategii.

Ewaluacja zewnętrzna zostanie przeprowadzona jednokrotnie, w latach 2026-2029. Ewaluacja zewnętrzna zostanie zlecona zewnętrznemu i niezależnemu ewaluatorowi, którego zadaniem będzie zbadanie wybranych obszarów realizacji LSR, w tym ocenienie funkcjonowania LGD, ocenienie procesu wdrażania itp. Na zakończenie badania powstanie raport końcowy. Raport z badania LSR zostanie udostępniony na stronie internetowej LGD.

ZAŁĄCZNIKI

Formularz 1: Cele i przedsięwzięcia

Program/ Fundusz	Budżet (w EUR)	C.1. Wykorzystanie lokalnego potencjału do rozwoju zróżnicowanych form turystyki	Grupy docelowe	Sposób realizacji (konkurs, projekt grantowy, operacja własna, animacja itp.)
PS WPR	300 000,00	P.1.1 Zwiększenie potencjału turystycznego regionu dzięki rozwojowi lokalnej przedsiębiorczości	wszyscy mieszkańcy obszaru LGD MOaB, turyści	<u>Nabór wniosków w trybie konkursowym</u> dla osób fizycznych, chcących podjąć działalność o profilu turystycznym
	100 000,00	P.1.2 Promocja walorów turystycznych obszaru Stowarzyszenia LGD MOaB	wszyscy mieszkańcy obszaru LGD MOaB, turyści	<u>Operacje własne LGD MOaB</u>
	Budżet (w EUR)	C.2. Poprawa jakości życia mieszkańców obszaru działania LGD Między Odrą a Bobrem	Grupy docelowe	Sposób realizacji (konkurs, projekt grantowy, operacja własna, animacja itp.)
	1 400 000,00	P.2.1 Rozwój lokalnej infrastruktury rekreacyjnej, kulturalnej i turystycznej dla zwiększenia ilości miejsc integracji społecznej	wszyscy mieszkańcy obszaru LGD MOaB	<u>Nabór wniosków w trybie konkursowym</u> dla: JSFP, NGO
	200 000,00	P.2.2 Poprawa jakości życia mieszkańców dzięki rozwojowi przedsiębiorczości	wszyscy mieszkańcy obszaru LGD MOaB, a zwłaszcza dzieci, młodzież, seniorzy	<u>Nabór wniosków w trybie konkursowym</u> dla osób fizycznych, chcących podjąć działalność edukacyjną, sportową, kulturalną, społeczną, zdrowotną w zakresie skierowanym do dzieci, młodzieży i seniorów
EFS+	Budżet (w EUR)	C.3. (f) Wspieranie równego dostępu do dobrej jakości, włączającego kształcenia i szkolenia oraz możliwości ich ukończenia, w szczególności w odniesieniu do grup w niekorzystnej sytuacji, od wczesnej edukacji i opieki nad dzieckiem przez ogólne i zawodowe kształcenie i szkolenie, po szkolnictwo wyższe, a także kształcenie i uczenie się dorosłych, w tym ułatwianie mobilności edukacyjnej dla wszystkich i dostępności osób z niepełnosprawnościami	Grupy docelowe	Sposób realizacji (konkurs, projekt grantowy, operacja własna, animacja itp.)

300 000,00	P.3.1. Aktywizacja społeczności lokalnej w placówkach edukacyjnych	wszyscy mieszkańcy obszaru LGD MOaB	<p>Projekty grantowe skierowane do podmiotów tj.:</p> <ul style="list-style-type: none"> - jednostki samorządu terytorialnego (JST), ich związki oraz stowarzyszenia, organizacje non profit, - jednostki organizacyjne JST, - organizacje pozarządowe, - przedsiębiorstwa (MŚP) i ich związki i stowarzyszenia w tym osoby fizyczne prowadzące działalność gospodarczą, - szkoły, przedszkola i placówki (w rozumieniu ustawy o systemie oświaty) i ich organy prowadzące, - osoby fizyczne prowadzące działalność oświatową na podstawie odrębnych przepisów, - uczelnie wyższe i ich spółki, - podmioty ekonomii społecznej.
Budżet (w EUR)	C.4. (g) Wspieranie uczenia się przez całe życie, w szczególności elastycznych możliwości podnoszenia i zmiany kwalifikacji dla wszystkich, z uwzględnieniem umiejętności w zakresie przedsiębiorczości i kompetencji cyfrowych, lepsze przewidywanie zmian i zapotrzebowania na nowe umiejętności na podstawie potrzeb rynku pracy, ułatwianie zmian ścieżki kariery zawodowej i wspieranie mobilności zawodowej	Grupy docelowe	Sposób realizacji (konkurs, projekt grantowy, operacja własna, animacja itp.)
250 000,00	P.4.1. Lokalne kształcenie dorosłych	Dorośli mieszkańcy o niskich kwalifikacjach, zagrożeni degradacją lub wykluczeniem z rynku pracy pochodzący z obszaru LGD MOaB	<p>Projekty grantowe skierowane do podmiotów tj.:</p> <ul style="list-style-type: none"> - jednostki samorządu terytorialnego (JST), ich związki oraz stowarzyszenia, organizacje non profit, - jednostki organizacyjne JST, - organizacje pozarządowe, - przedsiębiorstwa (MŚP) i ich związki i stowarzyszenia w tym osoby fizyczne prowadzące działalność gospodarczą, - szkoły i placówki (w rozumieniu ustawy o systemie oświaty) i ich organy prowadzące, - osoby fizyczne prowadzące działalność oświatową na podstawie odrębnych przepisów, - podmioty ekonomii społecznej.

EFS+	Budżet (w EUR)	C.5. (k) Zwiększanie równego i szybkiego dostępu do dobrej jakości, trwałych i przystępnych cenowo usług, w tym usług, które wspierają dostęp do mieszkań oraz opieki skoncentrowanej na osobie, w tym opieki zdrowotnej; modernizacja systemów ochrony socjalnej, w tym wspieranie dostępu do ochrony socjalnej, ze szczególnym uwzględnieniem dzieci i grup w niekorzystnej sytuacji; poprawa dostępności, w tym dla osób z niepełnosprawnościami, skuteczności i odporności systemów ochrony zdrowia i usług opieki długoterminowej	Grupy docelowe	Sposób realizacji (konkurs, projekt grantowy, operacja własna, animacja itp.)
	320 000,00	P.5.1. Rozwój gospodarstw zielonych	Mieszkańcy z obszaru LGD MOaB potrzebujący wsparcia w codziennym funkcjonowaniu, szczególnie z obszarów wiejskich	Projekty grantowe skierowane do podmiotów tj.: - LGD, - jednostki samorządu terytorialnego (JST), ich związki oraz stowarzyszenia, organizacje non profit, - organizacje pozarządowe, - przedsiębiorstwa (MŚP) i ich związki i stowarzyszenia w tym osoby fizyczne prowadzące działalność gospodarczą, - podmioty ekonomii społecznej (Obowiązujące rozwiązania prawne wskazują, iż zakładanie gospodarstw opiekuńczych odbywa się na zasadzie prowadzenia działalności gospodarczej lub w formie podmiotu ekonomii społecznej (stowarzyszenia, fundacje, spółdzielnie socjalne). Określone typy beneficjentów mogą być ewentualnie partnerami – jak np. OPS, który kierować będzie osoby do gospodarstw opiekuńczych).
	Budżet (w EUR)	C.6. (I) Wspieranie integracji społecznej osób zagrożonych ubóstwem lub wykluczeniem społecznym, w tym osób najbardziej potrzebujących i dzieci	Grupy docelowe	Sposób realizacji (konkurs, projekt grantowy, operacja własna, animacja itp.)

	247 678,53	P.6.1. Rozwój potencjału społeczności lokalnych	Mieszkańcy wykluczeni społecznie lub zagrożeni wykluczeniem społecznym oraz dzieci pochodzące z obszaru LGD MOaB	<p><u>Projekty grantowe skierowane do podmiotów tj.:</u></p> <ul style="list-style-type: none"> - LGD, - jednostki samorządu terytorialnego (JST), ich związki oraz stowarzyszenia, organizacje non profit, spółki komunalne, - jednostki organizacyjne JST, - organizacje pozarządowe, - podmioty ekonomii społecznej, - związki zawodowe, - organizacje pracodawców, - organizacje społeczno-zawodowe rolników, - kościoły i związki wyznaniowe.
--	------------	---	--	---

Formularz 2: Plan działania

Cel	lata	do 31.12.2024		do 31.12.2025		do 31.12.2026		do 31.12.2027		do 31.12.2028		do 31.12.2029	
	Nazwa Wskaźnika	Wartość z jednostką miary	% realizacji wskaźnika narastająco	Wartość z jednostką miary	% realizacji wskaźnika narastająco	Wartość z jednostką miary	% realizacji wskaźnika narastająco	Wartość z jednostką miary	% realizacji wskaźnika narastająco	Wartość z jednostką miary	% realizacji wskaźnika narastająco	Wartość z jednostką miary	% realizacji wskaźnika narastająco
	Wskaźnik produktu O.31. Liczba wspartych lokalnych strategii rozwoju (LEADER) lub działań przygotowawczych	0	0%	0	0%	0	0%	0	0%	0	0%	1	100%
	Wskaźnik rezultatu R.38 Odsetek ludności wiejskiej* objętej strategią rozwoju lokalnego <u>Jednostka miary:</u> liczba osób	0		0		0		0		0		24 874	
C.1.	C.1. Wykorzystanie lokalnego potencjału do rozwoju zróżnicowanych form turystyki												
Przedsięwzięcie P.1.1 Zwiększenie potencjału turystycznego regionu dzięki rozwojowi lokalnej przedsiębiorczości	Wskaźnik produktu Liczba zrealizowanych operacji polegających na utworzeniu nowego przedsiębiorstwa zarejestrowanych w CEiDG lub KRS	0	0%	0	0%	9	100%	0	100%	0	100%	0	100%

	Wskaźnik rezultatu R.37 Wzrost gospodarczy i zatrudnienie na obszarach wiejskich: nowe miejsca pracy objęte wsparciem w ramach projektów WPR Jednostka miary: liczba utworzonych nowych miejsc pracy	0	-	0	-	9	-	0	-	0	-	0	-
Przedsięwzięcie P.1.2 Promocja walorów turystycznych obszaru Stowarzyszenia LGD MOaB	Wskaźnik produktu Liczba zrealizowanych operacji własnych	0	0%	0	0%	0	0%	1	50%	1	100%	0	100%
	Wskaźnik rezultatu R.42 Liczba osób objętych wspieranymi projektami włączenia społecznego Jednostka miary: liczba osób	0	-	0	-	0	-	200	-	200	-	0	-
C.2.	C.2. Poprawa jakości życia mieszkańców obszaru działania LGD Między Odłą a Bobrem												
infrastruktury rekreacyjnej i kulturalnej i turystycznej dla zwiększenia	Wskaźnik produktu Liczba nowych obiektów infrastruktury rekreacyjnej, kulturalnej i turystycznej	0	0%	0	0%	9	75%	2	92%	1	100%	0	100%

	Wskaźnik produktu Liczba przebudowanych/zmodernizowanych obiektów infrastruktury rekreacyjnej, kulturalnej i turystycznej	0	0%	0	0%	8	1%	3	92%	1	100%	0	100%
	Wskaźnik rezultatu R.42 Liczba osób objętych wspieranymi projektami włączenia społecznego Jednostka miary: liczba osób	0	-	0	-	0	-	0	-	16 722	-	0	-
Przedsięwzięcie P.2.2 Poprawa jakości życia mieszkańców dzięki rozwojowi przedsiębiorczości	Wskaźnik produktu Liczba zrealizowanych operacji polegających na utworzeniu nowego przedsiębiorstwa zarejestrowanych w CEiDG lub KRS	0	0%	0	0%	0	0%	6	100%	0	100%	0	100%

	<p>Wskaźnik rezultatu R.37 Wzrost gospodarczy i zatrudnienie na obszarach wiejskich: nowe miejsca pracy objęte wsparciem w ramach projektów WPR</p> <p><u>Jednostka miary:</u> liczba utworzonych nowych miejsc pracy</p>	0	-	0	-	0	-	6	-	0	-	0	-
C.3.	C.3. (f) Wspieranie równego dostępu do dobrej jakości, włączającego kształcenia i szkolenia oraz możliwości ich ukończenia, w szczególności w odniesieniu do grup w niekorzystnej sytuacji, od wczesnej edukacji i opieki nad dzieckiem przez ogólne i zawodowe kształcenie i szkolenie, po szkolnictwo wyższe, a także kształcenie i uczenie się dorosłych, w tym ułatwianie mobilności edukacyjnej dla wszystkich i dostępności osób z niepełnosprawnościami												
Przedsięwzięcie P.3.1 Aktywizacja społeczności lokalnej w placówkach edukacyjnych	<p>Wskaźnik produktu Liczba osób pochodzących z obszarów wiejskich objętych wsparciem w programie</p>	0	0%	400	100%	-	-	-	-	-	-	-	-
	<p>Wskaźnik rezultatu Liczba uczniów, którzy nabyli kwalifikacje po opuszczeniu programu</p>	-	-	156	-	-	-	-	-	-	-	-	-
	<p>Wskaźnik rezultatu Liczba osób, które zakończyły udział w działaniach kulturalnych, aktywizacyjnych lub edukacyjnych</p>	-	-	260	-	-	-	-	-	-	-	-	-

C.4.	C.4. (g) Wspieranie uczenia się przez całe życie, w szczególności elastycznych możliwości podnoszenia i zmiany kwalifikacji dla wszystkich, z uwzględnieniem umiejętności w zakresie przedsiębiorczości i kompetencji cyfrowych, lepsze przewidywanie zmian i zapotrzebowania na nowe umiejętności na podstawie potrzeb rynku pracy, ułatwianie zmian ścieżki kariery zawodowej i wspieranie mobilności zawodowej												
Przedsięwzięcie P.4.1 Lokalne kształcenie dorosłych	Wskaźnik produktu Liczba osób dorosłych objętych wsparciem w zakresie umiejętności lub kompetencji podstawowych, realizowanym poza Bazą Usług Rozwojowych	0	0%	40	100%	-	-	-	-	-	-	-	-
	Wskaźnik rezultatu Liczba osób, które uzyskały kwalifikacje po opuszczeniu programu	-	-	26	-	-	-	-	-	-	-	-	-
C.5.	C.5. (k) Zwiększanie równego i szybkiego dostępu do dobrej jakości, trwałych i przystępnych cenowo usług, w tym usług, które wspierają dostęp do mieszkań oraz opieki skoncentrowanej na osobie, w tym opieki zdrowotnej; modernizacja systemów ochrony socjalnej, w tym wspieranie dostępu do ochrony socjalnej, ze szczególnym uwzględnieniem dzieci i grup w niekorzystnej sytuacji; poprawa dostępności, w tym dla osób z niepełnosprawnościami, skuteczności i odporności systemów ochrony zdrowia i usług opieki długoterminowej												
Przedsięwzięcie P.5.1 Rozwój gospodarstw zielonych	Wskaźnik produktu Liczba osób objętych usługami świadczonymi w społeczności lokalnej w programie	0	-	0	-	0	-	8	100%	-	-	-	-
	Wskaźnik produktu Liczba osób pochodzących z obszarów wiejskich objętych wsparciem w programie	0	-	0	-	0	-	5	100%	-	-	-	-

	Wskaźnik rezultatu Liczba utworzonych miejsc świadczenia usług w społeczności lokalnej	0	-	0	-	0	-	8	-	-	-	-	-
C.6.	C.6. (I) Wspieranie integracji społecznej osób zagrożonych ubóstwem lub wykluczeniem społecznym, w tym osób najbardziej potrzebujących i dzieci												
Przedsięwzięcie P.6.1 Rozwój potencjału społeczności lokalnych	Wskaźnik produktu Całkowita liczba osób objętych wsparciem/Ludność objęta projektami w ramach strategii zintegrowanego rozwoju terytorialnego	0	-	0	-	0	-	0	-	160	100%	-	-
	Wskaźnik rezultatu Liczba osób, których sytuacja społeczna uległa poprawie po opuszczeniu programu	0	-	0	-	0	-	0	-	104	-	--	-

PLANOWANA WYSOKOŚĆ ŚRODKÓW NA WDRAŻANIE LSR I ZARZĄDZANIE LSR				
Zakres wsparcia	Program/Fundusz			Środki ogółem [EUR]
	PS WPR [EUR]	EFRR*	EFS+* [EUR]	
Wdrażanie LSR (art. 34 ust. 1 lit. b rozporządzenia nr 2021/1060)	2 000 000,00	0	685 133,90	2 685 133,90
Zarządzanie LSR (art. 34 ust. 1 lit. c rozporządzenia nr 2021/1060)	462 500,00	0	432 544,63	895 044,63
Razem	2 462 500,00	0,00	1 117 678,53	3 580 178,53

* Wysokość środków danego funduszu na RLKS dostępnych dla LGD w danym województwie będzie wyższa o wartość wkładu krajowego, którego procentowy udział w tej kwocie jest określony dla danego FEW.

** W wierszu odpowiadającemu danemu EFSI, z którego LSR nie będzie finansowana, należy wstawić wartość „0”.

Formularz 4: Plan wykorzystania budżetu LSR

Fundusz	Środki zakontraktowane (w Euro) do:													
	31.12.2024		31.12.2025		30.06.2026		31.12.2026		31.12.2027		31.12.2028		31.12.2029	
	kwota ogółem (UE+krajowe)	% wykorzystania budżetu	kwota ogółem (UE+krajowe)	% wykorzystania budżetu	kwota ogółem (UE+krajowe)	% wykorzystania budżetu	kwota ogółem (UE+krajowe)	% wykorzystania budżetu	kwota ogółem (UE+krajowe)	% wykorzystania budżetu	kwota ogółem (UE+krajowe)	% wykorzystania budżetu	kwota ogółem (UE+krajowe)	% wykorzystania budżetu
EFRROW	0,00	0%	1 453 135,27	73%	0,00	73%	371 708,42	91%	175 156,31	100%	0,00	100%	0,00	100%
EFS+	0,00	0%	550 000,00	49%			567 678,53	100%	0,00	100%	0,00	100%	0,00	100%
EFRR	-	-	-	-			-	-	-	-	-	-	-	-
RAZEM	0,00		2 003 135,27				939 386,95		175 156,31		0,00		0,00	

TABEL

Tabela 1 Zakładane wartości wsparcia na realizację LSR 2014-2020 przez LGD MOaB	5
Tabela 2 Postęp finansowy w realizacji LSR 2014-2020, stan na 31.12.2021 r.	6
Tabela 3 Rzeczowy postęp w realizacji LSR Stowarzyszenia Lokalna Grupa Działania Między Odrą a Bobrem 2014-2020, stan na 31.12.2021 r.....	7
Tabela 4 Wykaz zróżnicowania przedstawicieli	11
Tabela 5 Powierzchnia i ludność na obszarze działania Stowarzyszenia LGD MOaB	15
Tabela 6 Zmiana liczby ludności na obszarze działania Stowarzyszenia LGD MOaB	16
Tabela 7 Obszary realizacji LSR w ramach następujących programów	16
Tabela 8 Zestawienie walorów turystycznych gmin należących do LGD MOaB.....	18
Tabela 9 Wykaz miejsc i terminów otwartych spotkań konsultacyjnych	23
Tabela 10 Wykaz oddolnych warsztatów/wydarzeń/spotkań, w których uczestniczyli członkowie Grupy roboczej ds. LSR	25
Tabela 11 Wykorzystanie narzędzi partycypacyjnych w procesie opracowania LSR	27
Tabela 12 Oferta gospodarstw agroturystycznych zlokalizowanych na terenie LSR MOaB.....	36
Tabela 13 Dane charakterystyczne dla obszaru działania LGD MOaB	39
Tabela 14 Struktura ludności w grupach funkcjonalnych w latach 2020-2021 na obszarze LGD MOaB.....	40
Tabela 15 Struktura wiekowa osób do 25 roku życia na obszarze LGD MOaB.....	40
Tabela 16 Liczba przedsiębiorstw w poszczególnych gminach na obszarze LGD MOaB w latach 2020-2021.....	40
Tabela 17 Analiza SWOT – cechy wewnętrzne.....	42
Tabela 18 Analiza SWOT – cechy zewnętrzne.....	43
Tabela 19 Udział kobiet i mężczyzn w badaniu ankietowym dotyczącym potrzeb regionu na obszarze działania Stowarzyszenia LGD MOaB	43
Tabela 20 Struktura respondentów ze względu na wykształcenie z uwzględnieniem płci.....	44
Tabela 21 Wiek respondentów	44
Tabela 22 Zestawienie zgodności i komplementarności LSR.....	52
Tabela 23 Cele i przedsięwzięcia LSR Stowarzyszenia LGD MOaB ze wskazaniem grup docelowych oraz sposobu ich realizacji.....	57
Tabela 24 Cele LSR LGD MOaB leżące u podstaw analizy SWOT wynikające ze zdiagnozowanych problemów	60
Tabela 25 Podział celów ze względu na źródło finansowania	67
Tabela 26 Przedstawienie przedsięwzięć wraz ze wskazaniem sposobu ich realizacji i uzasadnieniem	68
Tabela 27 Przypisanie wskaźników do celów i przedsięwzięć.....	74
Tabela 28 Planowany harmonogram ogłaszania konkursów w ramach LSR	80
Tabela 29 Kwoty przewidziane w LSR na komponent wdrażanie LSR i zarządzanie LSR w ramach PS WPR 2023-2027.....	82
Tabela 30 Wysokość dostępnych środków przeznaczonych na realizację LSR w ramach programu Fundusze Europejskie dla Lubuskiego 2021-2027, EFS 5	82
Tabela 31 Powiązanie poszczególnych źródeł finansowania z celami LSR	83

SPIS RYSUNKÓW

Rysunek 1 Lokalizacja gmin należących do terenu objętego Strategią (Bojadła, Czerwieńsk, Kolsko, Nowogród Bobrzański, Sulechów, Świdnica, Trzebiechów oraz Zabór) na tle mapy administracyjnej woj. lubuskiego w kontekście województw ościennych.....	17
Rysunek 2 Położenie wzajemne gmin Lokalnej Grupy Działania Między Odrą a Bobrem oraz ich usytuowanie względem miasta Zielona Góra (która nie jest członkiem LGD)	17

SPIS DIAGRAMÓW

Diagram 1 Obiekty i miejsca noclegowe według powiatów w 2021 r.	37
Diagram 2 Charakterystyka respondentów ze względu na poziom wykształcenia	44

SPIS WYKRESÓW

Wykres 1 Struktura respondentów ze względu na przynależność do grupy interesu	45
Wykres 2 Struktura dostrzeganych przez mieszkańców deficytów regionu	45
Wykres 3 Rozkład opinii mieszkańców w zakresie grup społecznych wymagających wsparcia.....	46
Wykres 4 Struktura grup społecznych wymagających wsparcia z uwzględnieniem odpowiedzi ze względu na płeć	46
Wykres 5 Struktura dostrzeganych przez mieszkańców atutów regionu	47
Wykres 6 Struktura dostrzeganych przez mieszkańców szans regionu	47
Wykres 7 Potencjalne możliwości i formy spędzania czasu wolnego na obszarze LSR.....	49
Wykres 8 Obszary turystyki, które wymagają wsparcia w regionie	49